

A MIKÓFALVI
BEKÉNY CSALÁD

LESZÁRMAZÁSA ÉS TÖRTÉNETE.

A CSALÁD MEGBIZÁSÁBÓL ÖSSZEÁLLITOTTA

Dr. ILLÉSSY JÁNOS.

(CZÍMERRAJZZAL ÉS FÜGGELÉKÜL A NEMESLEVÉLLEL.)

BUDAPEST, 1902.
„HUNNIA” KÖNYVNYOMDA.

N. LITMANOVSKI BUDAPEST

A MIKÓFALVI BEKÉNY CSALÁD
NEMESI CZÍMERE.1553.

ELŐSZÓ.

Az érdeemes ősök iránti tisztelet és kegyelet vezérelte a Mikófalvi Bekény nemzetséget, midőn e családtörténeti munka létesítését elhatározta s annak megírására engem felszólított. A családra vonatkozólag a m. kir. Orsz. Levéltárban, a hiteles helyeken, egyéb hazai levéltárakban és nyomtatott könyvekben elszórva talált adatokat Bekény Nándor úr gyűjtötte össze. Az én feladatomban csak a rendelkezésemre bocsátott anyag feldolgozására szorítottam. Ez anyag jó része az Orsz. Levéltárból való, hová a tekintélyes Bekényi Alaghy család kihaltával jutott. Ez adatok vezettek rá az eddig ismeretlen tényre: a Bekényi Alaghy és Mikófalvi Bekény családoknak szoros vérségi kapcsolatára. Ezt tudva, fogja az olvasó megérteni, miért találkozik ebben, a Mikófalvi Bekény család történetét tárgyzó műben a Bekényi Alaghy család történetével is. Munkám megírásában kizárólag az igazságra törekvés vezérelt. Mindenkor az adatok-

hoz alkalmazkodom s nem állítok semmi olyast, amit a lépten nyomon jelzetük szerint feltüntetett okiratokkal nem támogathatok. A történeti emlékekhez való ragaszkodás fejt meg és menti ki a tárgyaláson észlelhető egyenetlenséget. Azoknak bősége vagy fogyatékosága tükröződik vissza rajta. Végeredményében — azt hiszem — meg fog győződni a figyelmes olvasó arról, hogy a Mikófalvi Bekény család egyike messze multtal dicsekedhető családainknak, mely módon, tekintélyben hol emelkedett, hol hanyatlott, de hazája és nemzete iránti kötelességéről soha meg nem feledkezett. Végül megemlítem, hogy a sajtó alá rendezést Bekény Nándor úr végezte.

Dr. I. J.

Borsod vármegye nyugati határain, a hol Heves vármegyével érintkezik, a Bükk hegység és a Mátra egymásba folyó végső kiágazásai számos völgyet és fensikot képeznek. Köztük a legkiesebbek a Bán és Eger völgye. E két völgy közepe táján, hol a Bán völgye végződik s a szarvaskői völgy kezdődik, magas halmokkal keresztül szelt hullámos fensik terület. Az alig egy mértföld hosszú és széles fensikon kisebb-nagyobb helységek tűnnek föl: fent északnak, majdnem a Bán völgy torkolatában Visnyó és Szilvás, lent délnek az Eger völgy felé Molnos-Bél, nyugatra a magas hegyvonallal oldalában Mikófalva, idebb Szent Márton, dél-keletre pedig Apátfalva.

Ez a hajdani Bél vidék, hol a mai Szent Márton, Apátfalva és Molnosbél helyén egykor a három Bél helység: Fel-Bél, Közép-Bél és Al-Bél, a **Bél nemzetség** ősi fészke állott.

Kutatva a nemzetség eredetét s visszamenve a honfoglalás korára, Béla király névtelen jegyzőjétől, mint ezen kor legrészletesebb krónikásától azt tanuljuk, hogy a leírt területet, sőt ennél nagyobbat is: a mai Zemplén délnyugati, Borsod keleti és Heves északi részeit az a néptörzs szállotta meg s foglalta el új hazájául, amely az északról beözönlő hét magyar nemzetséghez a kievi döntő ütközet után nyolczadikul csatlakozott.

E néptörzs vezérei közül Ketel, Ed és Edumen a mai Hegyalján: Ujhely, Tarczal, Szerencs vidékén nyertek földet; Bonger (Böngér) a borsodi síkságon a Tapolcza és Sajó közt, a mai Miskolcz és Diós-Győr vidékén szállt meg. Fia Bors északra terjeszkedett s a Bódva völgyében Borsod várát építteté. Ousad (Ósad, Acsád) vezér a Bükk hegység délkeleti aljában a Nyárad folyó mentén szerzett nagy földet, melynek szögletében Kács falunál a Nyárad tónál fia Urs (Őrs) emel-

teté a róla Őrs úr várának nevezett erősséget. Legmesszebb hatoltak nyugat felé Ed és Edumen, kik a Zagyva mellékén s a Mátra alján találtak új otthonot.

Ezt a magyarokhoz csatlakozott népfajt a Névtelen Jegyző kunnak mondja. Állítását nagyon valószínűvé teszi az a körülmény, hogy az általok megszállott terület lakosságát népiesen ma is palócznak nevezik, a mely szóval az oroszok, kiknek nyelvében vadászt vagy pusztán lakót (polovci) jelent, a kunokat illették. Ezzel szemben más nyelv- és történettudósaink, mint Hunfalvy Pál (Ethnographia), Pauler Gyula (Századok: 1877) a magyarokhoz csatlakozott nyolczadik törzset a khazár faj azon töredékének tartják, melyet Konstantinos kabarnak nevez s mely közelebbi rokonságban állott a kunnal és besenyővel, mint a magyarral, később azonban teljesen elmagyarosodott. Ez írók szerint a kun bevándorlás csak Kálmán, II. István és Vak Béla idejében történt, az orosz évkönyvekben is 1061-ben fordul először elő a palócz név; az Anonymus kunjai alatt tehát helyesebben a Konstantinos kabarjait kell értenünk.

Nem célunk itt e vitába mélyebben bele bocsátkozni s egyik vagy másik nézethez csatlakozni. Erre családtörténeti munkában hely sincs, se alkalom. Csak éppen vázolni akaruk azt, hogy azt a földterületet, melyen a tárgyalandó család bölcsője ringott, melyik honfoglaló nemzetség vette először birtokába?

És itt különösen ki kell emelnünk Bunger vezér és fia Bors nemzetségét, melynek⁷ épp az a földterület jutott osztályrészül, a melyen a Bél nemzetségről (genus) nevezett három Bél helység állott egykoron. Bunger vezér törzséből származott és vált ki később a Bél nemzetség, miként kiváltak belőle a Miskóc, a Satai, Ományi, Ugfi s más kisebb nemzetségek. A törzseknek ez a szétszakadozása a törzs tagjainak elszaporodásában s az ősi birtokközösség fokozatos megszűnésében leli magyarázatát. A nagy törzsek apránként kisebb nemzetségekre (generációkra) oszlottak, de a nemzetség (genus) elnevezést később is megtartották mindaddig, míg a

közelebbi atyafiságos összetartozás érzetét a közös birtokoknak folytonos feldarabolása s egyéni tulajdonba vétele el nem homályosította.

A tárgyalás alá vett család történetére felhozható legrégibb okleveles adatok a Béli családról még mint nemzetségről emlékeznek. 1246-ban a Miskócz nembeli Pongrácz fiai Miklós és Jákó bizonyos földet, mely Nemphynek neveztetik s melyet anyjuk hitbére fejében birtak, 4 márká ezüstért eladják a **Bél nemzetségbeli Károly fiának Jánosnak** (Joanni filio Karuli de genere Beel) (Hazai okltár 14. sz.). Hasonlóképen egy másik — 1271 évi — oklevél szerint a Bélnemzetségbeli (de genere Beel) **Kenez lánya**, a ki a Miskócz nembeli György fia Mártonnak az özvegye, jegy és hitbérét átruházza férje testvérére Balázusra (Orsz. ltár Dl. 772).

Több oklevél nem maradt ránk a „de genere Bel“ elnevezésről. Az imént említett Kenez, vagy más oklevelek szerint: **Kene fia Miklós** mester pl. már „de genere“ megjelölés nélkül veszi meg 1288-ban, mint Dezső mester tisztje (officialis), Olupi Pouka comes fiának Poukának igriczi (Borsod vármegye) földjét (Wenzel: Árpádkori uj okmtr XII. 473). Ugyanez a **Kene fia Miklós és ennek fia János** 1310-ben tanukul szerepelnek **Béli Ugra fia Egyed** comes nyugtáján, melylyel a Strigói Mikó fia Bozow által özvegyen hagyott leánya jegy és hitbére fejében fölvelt 30 márkáról nyugtatja Bozow testvérét Istvánt (Orsz. ltár Dl. 1760, Anjou okmtr I. 217. l.).

Kene fia Miklóssal egy időben él **Zoryna** (vagy egy 1320 szeptember 29-i oklevél szerint **Zerye**) **fia Rátholt** béli nemes, aki 1282-ben **Tamás fia Mikó** szintén béli nemessel, mint atyafival az egri káptalan előtt béli ősi birtokukon Chanad fiaival Simonnal, Pállal, Chukkal, Imrével, Benedekkel továbbá Miklós fia Mikóval, András fia Andrással, Lampert fia Lászlóval, Silvester fia Jánossal, az Ug nemzetségbeli Ugh fia Jvánkával, Ders comes fia István bánnal és János fia Jób comesszel megosztozik aképen, hogy az Eger folyón túli rész a Rátholdé és Tamás fia Mikóé, az innenső rész a másik felekezeté lett (Orsz. ltár Dl. 1134, Wenzel: Árpádkori uj okmtr. IX. 342).

Zerye fia Ráthold az ekként nyert béli birtokának fele részét 1320 szeptember 29-én eladta az imént említett Béli Tamás fia Mikó comesnek. A birtok másik felét Mikó már előbb megszerezte **Béli Gergely fiától Páltól**, aki azt a **testvére István** özvegyének, a Raz nembeli Tordos lányának jegybére, és **nővére Erzsébet** leánynegyede fejében birta (Orsz. ltár Dl. 2009, Anjou okmtr I. 579.) A Béli Gergely gyermekeinek ez a birtoka határos volt a Marsa fia Pous Batur (Bátor) nevű földjével (Orsz. ltár Dl. 1413., Wenzel: Árpádkori uj okmtr X. 201).

Béli Rátholtnak két fia maradt **László és János**. László Csetneki László mesternek volt a tisztje s mint ilyen 1333 márczius 16-án az egri káptalan előtt tilalmazza Kun Miklóst és Bebek Domokos fiait Krasznahorka és Berzéthe várak elidegenítésétől (Orsz. ltár Dl. 2775., Anjou okmtr III. 10. l.). Mind László, mind János a Konkol nevű darab föld miatt Béli Mikó comes fiával és **Bwken fiai János, Tamás és Demeterrel** perbe keveredtek, mely perben 1334-ben két ízben is halasztást nyertek (Orsz. ltár Dl. 2817 és 2859.). — A per 1341-ben fejeződött be, amikor is Ratold fiai a váczai káptalan előtt hatodmagukkal megesküdtek, hogy Buken fiainak a birtokait nem pusztították el s ménesüket se hajtották el (Orsz. ltár Dl. 3421).

Béli Lászlónak két gyermeke maradt: **Péter és Margit**, — Jánosnak **feleségétől Ilonától** szintén kettő: **Miklós és Erzsébet**. Margit Jánosy Jakabnak lett a felesége, fiával Gergelylyel még találkozni fogunk.

Péter 1342 május 11-én a szepesi káptalan előtt tizenötöd magával esküt tesz arra, hogy a szécsi birtokhoz tartozó 5 ekényi föld az ő atyafiát: Tamás fia Lászlót illeti, nem pedig Kisazari Mihály fiait (Orsz. ltár Dl. 3489, Anjou okmtr IV. 210 l.). Egy 1357 január 11-ki oklevélben, Kont Miklós nádornak az egri káptalanhoz intézett parancsában pedig nádori emberül van megnevezve (Anjou okmtr VI. 325.). — Péter és Miklós együttesen szerepelnek Borsod vármegyének 1381 július 24-én Kaza falu mellett Garai Miklós nádor elnöklete alatt tartott közgyűlésén, amidőn is több béli nemes társaikkal, köztük

Demeter fia Jánossal, Pál fia Miklóssal, Buken fia Tamással és a Csonkának nevezett Péter fia Lászlóval eskü alatt bizonyítják, hogy a szent szüztől nevezett béli monostor kegyúri jogát mindig a béli nemes urak gyakorolták (Ipolyi Arnold: A kunok bélháromkúti apátsága, Archeologiai közlemények VI. kt IX. lap).

Miklós 1383 július 27-én még életben van. Ekkor parancslevelet eszközöl ki Széchy Miklós országbírótól, hogy az egri káptalan Buken fia Tamást és ennek fiait Lászlót és Miklóst, továbbá Buken másik fiát Jánost és ennek fiát Andrást, amiért Miklóst a bíróilag neki megítélt Németi (Nemphy) Czenterfalva (Chenterfalva), Visnyó és Nyárád borsodvármegyei birtokokba beereszteni nem akarják, ismételten idézze meg bírói széke elé (Orsz. ltár Dl. 7030).

Miklósnak feleségétől Erzsébettől származott gyermekei Jakab, Gergely és Ilona 1413-ban megosztzkodnak a sajónémeti Bekényekkel (Orsz. ltár Dl. 10140). — Csomporházán laktak s innentől kezdve megalapítói lettek a csomporházi Csompor (Chompor) családnak.

Mielőtt tárgyalásunkban tovább mennénk, az eddig nyert genealogiai töredékeket a következőkben állíthatjuk össze:

I.

Károly de genere Bél

János 1246.

II.

Kene vagy Kenez de genere Bél

Miklós 1288, 1310

Leány 1271.

János 1310.

(Miskóc nembeli Márton.)

III.

Zoryna vagy Zerye

Rátholt 1282, 1320.

László 1333, 1334, 1341, 1350.

János 1334, 1341, 1350.

Péter 1342, 1357, 1381.

Margit
(Jánosy Jakab)

Miklós 1381, 1383.
(Erzsébet)

Erzsébet

Gergely 1413.

Jakab, Gergely, Ilona 1413.

Már nem ilyen töredékes, hanem szép folytonos genealogiát tudunk összeállítani az imént említett Buken fiai leszá-

mazóiról. Ezeknek legelső ismert őse **Béli Tamás**, akinek két fia volt: a rövidesen csak **Mikó**-nak nevezett **Miklós** és **Kozma**. Mikóval legelőször 1282-ben találkozunk, amikor is — miként már fentebb elmondottuk — a Zoryna fia Rátholttal egyetemben a béli ősi földön a Csanád fiaival és az Ugfiakkal megosztozkodik (Orsz. ltár Dl. 1134). — 1293-ban a gyermektelen Miklós fia Mikó comes őt és a Boknak nevezett Andrást mint rokonait fiaul fogadja és Németi meg Visnyó falukban szerzett javaiban örököseivé teszi. (Orsz. ltár Dl. 1373, Wenzel: Árpádkori uj okmtr X. 129). A birtokbavezetést az egri káptalan végezte (Hazai okmtr VII. 317). — Bok János mostoha testvére volt Béli Miklósnak t. i. anyul voltak egyek. Az örökbe kapott két falun kívül még Szkáros gömörvármegyei falu is az övék volt, de sem ez, se Visnyó nem hajthatott valami nagy hasznot, mert 1332 február 9-én János és Miklós abban állapodtak meg, hogy a két falut benépesítik, a jobbágyoknak közösen adnak szabadságot a letelepedéshez, azokat egymás tudta nélkül nem sanyargatják, hanem kiméletesen bánnak velök (Anjou okmtr II. 578. 1.). Bok Jánosnak nem voltak fiai, hanem csak leányai. Egyik lánya Dobazi Mihálynak volt a felesége, 1356 május 3-án már özvegye, másik lányát meg — aki Boroznokon (Gömör vm.) lakott — **Béli Gergely** vette nőül (Anjou okmtr VI. 452. 1.).

Béli Tamás fia Mikó 1297 június 5-én **Béli János fiaival Sándorral és Péterrel**, Béli István fiával Sándorral s másokkal az egri káptalan előtt esküt tesz a Honguni Péter fiának Máténak Bolugi Ivánka fia Miklós elleni perében (Hazai okltr 150. sz.)

Mikónak három fia volt: **II. Miklós, János, László**; testvérének Kozmának pedig két fia: **Péter és Benedek**. Ezek 1296-ban 10 márkáért közösen megszerzik a Miskóc nembeli Jakab fiai Péter és Pál Farkaskuriája (Forkoskurhya, Szendrei János szerint: (Turul II. 103.) Farkaskorhy) nevű földjét Ónod szomszédságában (Orsz. ltár Dl. 1456, Hazai okltr 147 sz.).

II. Miklósnak egy fia volt **Beke** (vagyis Benedek), aki mint földszomszéd 1324 április 28-án jelen volt unokatestvérének

Béli Mikó fiának Laczknak beigtatásán Iztreng és Aranyos birtokokba (Orsz. ltár Dl. 2242, Anjou okmtr II. 1331.).— Később nyéki birtokára költözött s ott is halt meg. Csak leánya maradt, akit Gellei Balázs vett nőül. Vagyonát Dávid fiai Dávid és Domokos, Lodomér fiának Domokosnak a fiai Simon és András, továbbá Berich fiának Lőrincznek a fia Simon nyéki nemesek örökölték. Ezekkel pereskedett Egri Majus fiának Lászlónak a fia Vasor János a nagyanyja leánynegyede iránt, aki mostoha testvére volt (anyok volt egy) Bekének (Orsz. ltár Ügyvédek utáni iratok, fasc. 28 No 83.)

A Mikó fiai közül kiválik László, akit közönségesen Laczknak, Laczkónak hívtak. Fülöp nádornak volt a várnagyja Jászó várában. Hű szolgálataiért I. Károly király a hűtlen Ernei bán fia Istvántól elkobzott Iztreng és Aranyos borsodvármegyei falukkal jutalmazta, mely falukba az egri káptalan 1324. május 8-án be is iktatta (Orsz. ltár Dl. 2242, Anjou okmtr II. 131 és 133 1.). Laczkó a nógrádvármegyei Szécsyekkel hatalmaskodási pörbe bonyolódott, mely 1327. június 30-án békésen végződött, amennyiben Szécsy Miklós fia Péter comes szel 65 márkában kiegyezett (Orsz. ltár Dl. 2440.). Egy másik pöre egy atyafiával a Béli Rátolt fia Lászlóval folyt, melyben halasztást kapott Hevesújvár megye 1334. október 26-án Kompolton tartott közgyűlésén (Orsz. ltár Dl. 2859.). Rátolt fia László ugyanis azza vádolta a Miklós apját Lászlót, hogy mintegy 10 év előtt az ő lieskei birtokáról 32 ökröt és 10 lovat elhajtatott. Miklós tagadta a dolgot s Pál országbíró 1335. június 8-ki ítélete következtében tizenkét nemes társával együtt esküt tett atyja ártatlansága mellett (Orsz. ltár Dl. 2923 és 2924.).

Laczkónak két fia volt: **III. Miklós** és **Mihály**, akik még atyjuk életében, 1325. június 24-én megosztzkodtak olykép, hogy Pauly falu és a goni porczió Mihálynak, a béli népes birtok meg Miklósnak jutott (Orsz. ltár Dl. 2394, Anjou okmtr II. 200.). — Osztzkodás után születhetett a harmadik fiu **István**, aki 1349-ben nősült. A lakodalom költségeinek fedezésére kénytelen volt hevesújvármegyei szűcsi (Zuch) és borosznoki (Buruznuk) porcióit 12 arany forintért elzálogosítani Béli Buken fiának Tamás mesternek (Hazai okltr 239. sz.).

Laczk utódai a **Belyéni családnak** lettek a megalapítói.

Kozma fiai közül Péternek szintén magvaszakadt, Benedek azonban tovább terjesztette családfáját négy fiában: **II. János-ban, II. Tamás-ban, Demeter-ben és Simon-ban.**

Benedeket rendszeren Bukennek vagy Bekennek nevezték. Beken mint személy és mint helynév gyakran előfordul régi okleveleinkben Buken, Bekun változatokban is. Hogy csak egy párt említsünk: **Buken** comes lánya Angyalka Torch nevű birtokát Chamának ajándékozza 1230-ban (Hazai okltr. VII. 26). — István ifjabb király a Keer és Pousa Rocusa föld s a budai egyház földje szomszédjában levő **Buken** földet a nővére Margit apáczá szolgájának adományozza 1265-ben (U. o. I. 39. sz.) — **Buken** fia **Buken** 1269-ben a nyitrai káptalan előtt Moytech földjét elzálogosítja Ders comes testvérének Andrásnak (Orsz. Itár Dl. 674). — **Buken** comes fia **Buken** 1290-ben a Sárd melletti Hudy birtokot nővérének adományozza (Hazai okltr. I. 120). — Ereus fia Fekete Miklós 1291-ben a nyulakszigeti apáczáknak adományozza **Bukenfeldet**. (Hazai okltr. 126). — Bench fiai és Szentiváni Domokos fiai Szent Iván birtokukat (Bács vm.) 1318-ban eladják **Bekuni** Mátyás fia Jakabnak. (Orsz. Itár Dl. 1931). — Pál országbíró a János fia **Beken** ügyét a nyulakszigeti apáczák ellen elhalasztja (Orsz. Itár Dl. 2557.) stb. — Volt Buken nemzetség is túl a Dunán Baranya vármegyében (Wertner: A magyar nemzetségek I. 146.), melynek őse az Árpád genealogiájában Bondofard fiának és Chanad apjának mondatik (Turul IX. 118. l.).

Családot is Bekény, Bökény vagy Bekényi, Bökényi néven az ország több vármegyéjében és vidékén találunk, olyanokat melyek a mi Bekény családukkal rokonságban nem állanak. Így Csanád vármegyében Bekényfalvi előnévvel (Csánki: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában I. 708.), Máramarosban Várszegen (U. o. I. 454.), Szabolcsban Ptrügyön és Bekényben. (U. o. I. 531.), Szatmárban Uszván és Zsombok Ujlakon (U. o. I. 491), Ugocsában Bökényben és Péterfalván (U. o. I. 437), Veszprémben Kovácsin (U. o. III. 266), Zarándban Bekényen (U. o. I. 748).

A mi már most magát a nevet illeti, voltak akik azt az őshazából hozott névnek tekintették s a magyarral rokon nyelvből vett magyarázatokkal igyekeztek jelentését megfejteni. A nagy magyar szótár készítői Czuczor és Fogarassy a mongol-mandsu nyelvben keresték az ősz magyar nevek jelentését. Vámbéry Ármin szerint (Magyarok eredete) Buken a török-tatár nyelvben annyi mint: **leselkedő**. Nagy Géza az árpád-kori személynvevekről értekezvén, a **Beke** nevet, mely **Bik Bike** alakban is előfordul, a csagataj **bek, bik** szóból magyarázza, mely azt teszi, hogy: **szilárd**; a **Buka** alakot meg a szintén csagataj **buka—bika** szóval hasonlítja össze (Turul IX. 114. 115. 117.).

Nekünk azonban a mi esetünkben nincs okunk ehhez a magyarázathoz folyamodni. Béli Bukenről vagy Bekenről nyilván tudjuk, hogy a keresztségben **Benedek** (Benedictus) nevet nyert. Így nevezi őt egyik-másik oklevél. De előfordul **Buken** alakban is. Erről pedig tudjuk, hogy a latin Benedictus-nak s a magyar Benedeknek elferdített — talán pogányos ízű — kicsinyített alakja. A keresztyén martyrológiából kölcsönzött neveknek illetően elferdítése rendes és természetes dolog a régi magyaroknál. Györgyből Györk, Gyerke, Gyurka —, Gergelyből Gegő, Gegus, Gergő —, Jakabból Ják, Jakcs, Jákó —, Mihályból Micse, Micsk, Misk —, Miklósból Mikó, Mikola, Mikos, Nika stb. stb. lett. A Benedictusnak nem kevesebb mint 41 változatát sorol fel Kubinyi Ferencz a régi magyarok személynveveiről irt, befejezetlen munkájában u. m. Bank, Bedek, Bek, Bekcs, Beke, Beked, Bekei, **Bekény**, Bekés, Bekő, Bekőd, Bekős, Bekus, Benata, Bencz, Bencza, Bencze, Bend, Benda, Bende, Bene, Benecs, Bened, Benedek, Benedik, Benek, Benes, Benéta, Benéte, Benics, Benid, Benk, Benka, Benkádi, Benke, Benkő, Benkus, Benta, Bense, Benus, Benusa. — Pedig ebben a sorozatban nincs benne sem a Buken, sem a Bekun változat. Nincs benne a Bökén, Bökény alak se, melyet mai napig fentartott az ugocsa vármegyei Bökény helység, a Bökényi Bökényi család ősi fészke. Ezt az ugocsai családot régen rendszerint Bekényinek írták, tehát hasonló hangzás-

sal, mint a tárgyalásunk alatt levő család nevét. Ezért a két családot gyakran összezavarták a genealogusok, így pl. a XVI. században II. Lajos király uralkodása alatt élt s kiváló humanista műveltségű Bekény Benedek nádori ítélőmestert, majd kancelláriai titkárt még a nemrég megjelent Pallas Lexikon is (III. 6.) a Mikófalusi Bekények közé sorozza, holott egész határozottsággal a Bökényi Bökényi családból származott.

Megállapíthatjuk tehát kétségtelen biztossággal, hogy **családunk Bekén, vagy lágyított kiejtéssel: Bekény neve a latin Benedictusból lett magyar Benedeknek elváltozott alakja.** Benedeknek vagy köznyelven Bekennek nevezték a Bél nemzetség egyik tagját. Amidőn a személybeli megkülönböztetésnek az a kezdetleges formája, mely a szülő apa nevének kitételével megelégedett, elégtelennek bizonyult, más megkülönböztetéshez kellett folyamodni. A birtok, a lakóhely feltüntetésével még segítettek némileg a bajon; azt mondták és irták pl. hogy Németi Benedek (Benediktus de Nempti). Ámde Sajónémetiben a Bél nemzetségnek több tagja lakott. Innen irta magát pl Nymphy Domokos királyi kincstartó is, aki 1293-ban megvette a bélháromkuti apátság Királd nevű földjét Borsod vármegyében (Hazai okmtr VIII. 320 és 334 l.).

Németi Domokos is a Bél nemzetségből való volt de hogy mily vérségi kötelék fűzte a már ismertetett Béliekhez? nem tudjuk megmondani éppen abból az okból, mert mind a Béli, mind a Németi nevet sokan viselték, úgy hogy végre maguknak a béli nemeseknek gondoskodniok kellett a **szorosabb vérségi összeköttetés** föltüntetéséről. Így keletkeztek aztán a XIII. század végén a vezeték nevek, melyeket az oklevelekben a „dictus“ (mondott, nevezett) szóval fűttek a keresznévhez. Ekkor kezdték aztán használni a Benedek utódai az illetén megjelölést, mint pl: a Bekénynek nevezett Németi Tamás (Thomas dictus Beken de Nempti).

De felvevén tárgyalásunk elejtett fonalát: említők, hogy Benedeknek négy fia maradt: II. János, II. Tamás, Demeter és I. Simon. Simon korán meghalt. Egy fia maradt **László** és egy lánya Klára, aki **Baranyai Miklós** fedemesi (Heves vm.)

birtokosnak lett a felesége (Orsz. ltár Dl. 2658, Anjou okmtr II. 531 és 535 l.) *)

A Benedek többi három fia 1334. április 27-én szerepel először a Béli Mikó comes fia Laczk mester által bizonyos Konkoly nevű föld miatt ellenük indított perben. (Orsz. ltár Dl. 2817). — 1341 szeptember 25-én pedig azt panaszolják Pál országbírónak, hogy Béli Rátholt fiai László és János és a Fogasnak nevezett Imre elpusztították szőlőjüket s ménesükből 3 lovat elhajtottak (Orsz. ltár Dl. 3421).

1350 július havában Miklós nádor a hevesújvármegyei nemességgel Eger vize mellett közgyűlést tartván, Buken, vagyis Benedek három fia és Rátholt fiai László és János felhasználták az alkalmat, hogy egy rég huzódó perben végérvényes ítélet hozatalára bírják a nádort. Ugyanis Csanád fiai Chuk, Simon, Benedek, Pál, Imre és Miklós fia Mikó magtalanul elhalálozván, javaik, különösen Németi falu, a János fia Péter és ennek fiai János és Balázs, továbbá az Ugh nemzetségből való Ivánka fia Ugh fia László, Sándor fia Miklós, András fia György, János fia Pál, Nagy Miklós fia László kezébe jutottak. Buken és Rátholt fiai követelték, hogy e javakból őket is részesítsék, mivel hogy a magtalanul kihalt béli nemesek, valamint azok birtokainak mostani használói és a panaszosok **egy közös őstől származnak**. A közgyűlés a panaszosok javára döntött, a magvaszakadt jószág arányos felosztását kimondta és annak végrehajtásával az egri káptalant bizta meg,

) Nem merjük egész határozottsággal ezen Simon fiainak tartani azt az Andrást és Pétert, akiknek Zsigmond király 1416. augusztus 16-án Bekölcze, Hangonfő másképp Domaháza, Szadafölde és Illyefölde (Gömör) valamint Kisutócz(Nyitra) falukat adományozta. (Orsz. ltár Dl. 10487). Andrást a főszerzőt aulicus nostrae majestatis specialis-nak (királyi felségünk külön udvarnokának) nevezi s érdemeiül a keresztyén anyaszentegyház reformálása érdekében (pro reformatione sacrosanctae universalis ecclesiae et pro omni Christi fidelium salutis promotione et procuracione) külföldön, nevezetesen Német, Francia, Angolországokban és Arragoniában élete veszélyeztetésével és sok költsékezésével kifejtett tevékenységét említi fel. Kétségtelen azonban, hogy e jeles férfiú a Mikófalvi Bekény családból való volt. Bizonyítják ezt az adományozott birtokok, melyek később is a Bekény család kezén vannak.

a mely azt az alperesek ellenmondása daczára végre is hajtotta (Orsz. ltár Dl. 4158 és 4136). A Buken fiai és a Rátholt fiai közt a barátság nem volt állandó. A Rátholt fia János fia Miklóst a Buken fiai ki akarták zárni Németi, Czenterfalva, Visnyó és Nyárad birtokából, és János csak perrel tudott érvényt szerezni jogos igényeinek (Orsz. ltár Dl. 7030).

II. János, II. Tamás és Demeter testvérek közül Jánosnak egy —, Tamásnak három —, Demeternek egy fia maradt. **Demeter ága fiában III. Jánosban**, aki a már említett 1381 július 24-i oklevélben fordul elő (Ipolyi id. m.), kihalt.

II. János fiának Andrásnak három fia **I. István, I. Pelbárt és I. Imre** szintén nem folytatták tovább a családfát. András egyike volt azoknak az atyafiaknak, akik Béli János fiát Miklóst ki akarták tudni a németi, czenterfalvi, visnyói birtokokból (Orsz. ltár Dl. 7030). Sajó Németi községben lakott s megkülönböztetésül erről nevezette magát. — 1398-ban Borsod vármegye Bubek Detre nádor parancsára vizsgálatot tart ellene, mert László béli apát bepanaszolta, hogy fiával Imrével és unokatestvérével II. Tamás fia Miklóssal szövetségbe az ő Kerald nevű falujára törtek, egy jobbágyát véresre verték, gabonával megrakott szekereit öt lóval s két ökörrel együtt elhajtották (Ipolyi id. m. XVIII. l.). — Talán ez a hatalmaskodási per kerülhetett oly sokjába, hogy visnyói porcióját kénytelen volt 20 forintért elzálogosítani Bekölczei Jánosnak, kitől a fia Imre váltotta ki 1405 június 27-én (Orsz. ltár Dl. 9056).

Fiai **I. Imre, I. István és I. Pelbárt** unokatestvéreikkel Sajónémeti Bekyen Tamás fia Jánossal, László fia Tamással, Bekyen Miklós fiaival Péterrel és Miklóssal egyetemben egy régi osztálypernek vetik végét 1413 november 17-én. T. i. a fentebb ismertetett Zoryna ágából származott Janusy Gergelylyel valamint Csamporházi Csampor Jakabbal, Gergelylyel és Ilona a Rátholt fia László lánya Margit és a Rátholt fia János lánya Erzsébet leánygyedei iránt, melyek Németi, Czenterfalva, Visnyó, Molnosbél és Viló falukból jártak, barátságosan kiegyeztek (Orsz. ltár Dl. 10140).

II. János és Demeter ága kihalván, a család II. Tamás

utódaiban virágzott tovább. Tamást mesternek (magister) nevezik az oklevelek, ami tanultsága mellett bizonyít. Szerző ember volt, 1349 január 20-án zálogba veszi 12 arany forintért az unokaöccse szűcsi és borosznoki birtokát (Hazai okltr 239 sz.), úgyszintén 1367 június 18-án Tárnoki László fia Miklósnak néhány tárnoki jobbágját (Orsz ltr Dl. 5576.). — Hogy jövedelmét szaporítsa a környékbeli nemes urak jobbágyait a sajónémeti útra kényszerítette s őket megvámolta. Ezért 1366-ban perbe keveredett Csetneki László fiával Lászlóval, amely per még a következő év tavaszán se dőlt el (Orsz. ltár Dl. 5483. 5557).

II. Tamás mesternek három fia maradt **III. János, III. Miklós és II. László.** — II. Jánosnak feleségétől **Ilonától** egy fiú **Tamás** és egy, keresztnévén ismeretlen leánya született, akit **Ördögfalvi Ördögh Mihály** vett el feleségül (Orsz. ltár Dl. 11432). További leszármazóiról nincs tudomásunk.

III. Miklósnak két fia volt **II. Péter és IV. Miklós.** A két fiu már említettik az 1413 november 17-i oklevélben, melylyel Champorházi Champor Miklós fiai Jakab és Gergely a sajónémeti atyafiakat nyugtatják bizonyos leánynegyed kiegyenlítése felől s melyről fentebb már emlékeztünk (Orsz. ltár Dl. 10140). — Péter Zsigmond király 1416 augusztus 20-án Déghi Sebestyén részére kiállított idéző parancsában királyi emberül van megnevezve (Hazai okltr 316. sz). Heves vármegyének 1419 január 16-án tartott gyűlésén Péter és Miklós tilalmazzák Chechy Gergelyt, Imrét, Miklóst, Nemedet, Nemed vejét Domokost, Ördögh Lászlót és Szentmártoni Bán fia Kelemen bárhol levő birtokaik jogtalan használatától (Orsz. ltár Dl. 10768). — Mig Péter mást a jogra és tisztességre intett, maga szakadatlanul garázdálkodott. De a bűnhődés nem maradt el. Czimborájával Molnosbéli Gergely fia Gállal együtt Borsod vármegyének Palóczi Mátyus országbíró elnöklete alatt tartott közgyűlése fej- és jószágvesztésre ítélte sok latorságaikért. Az ítéletet azonban nem hajtották végre. Zsigmond király megszánta őket, életöknek megkegyelmezett, vagyonukat visszaadta s annak megigérése mellett, hogy a további gonoszságoktól őrizkednek, csak azt a büntetést szabta rájuk, hogy

egy évig a pozsonyi várban tartoznak szolgálni Rozgonyi István és György pozsonyi comesek felügyelete alatt. Ez a királyi kegyelemlevél, mely Pozsonyban 1429 szeptember 23-án kelt, egyuttal megparancsolja az ország bírának és különösen Borsod vármegye tisztviselőinek, hogy az elítéltek birtokait fogságuk ideje alatt ne háborgassák és mással se engedjék háborgatni (Orsz. ltár Dl. 12125).

Péterről nincs tovább emlékezet. Úgy látszik nőtelen volt s gyermekei nem maradtak. Testvére IV. Miklós 1438 július 31-én még életben volt. E napon az egri káptalan a királyi kuriába megidézte, hogy okát adja, miért mondott ellene a néhai Palóczy Mátyus fia Simon és Palóczy Imre főlovászmester fia László beiktatásának a rátholdföldi birtokba (Orsz. ltár Dl. 13224).

IV. Miklósnak feleségétől Ördögfalvi Ördög Ilonától két fia született: I. Ágoston és IV. István. Róluk különösebben azt emlíjük meg, hogy 1468-ban — mint Heves vármegye ez évi augusztus 1-én jelenté Palóczi László országbírónak — Mikófalvi Béli Simon özvegye Zsófia és fia Dénes, valamint Sajónémeti Beken Tamás fia II. Péter Kecskemál nevű erdejét Mikófalva határában kivágatták, elhordatták, a Dorcynberke nevű földterületet elfoglalták, termését learatták s ott házakat építettek (Orsz. ltár Dl. 16684). A dolog perre került, de az országbíró javaslatára 1469 április 26-án egyezséggel végződött (Orsz. ltár Dl. 16842).

Bekény Ágoston 1471 május 23-án 10 arany forintért zálogba veszi Béli Zsigmondnak sajónémeti három jobbágy telkét (Orsz. ltár Dl. 17220).

1480-ban Szenterzsébeti Bernát és Sebestyén azzal vádolják Beken Miklós özvegyét Ördög Ilonát és fiait Ágostont és Istvánt, valamint az **Ágoston feleségét Ágota és István feleségét Katalin** asszonyokat, hogy szenterzsébeti kuriájukat (Heves vm.) fölverették s a Szent Erzsébet, Lelesz (Heves vm.) Csépán (Borsod vm.) birtokokra vonatkozó okleveleiket elrabolták (Jászói konv. ltár: acta diversa, fasc. 20 No 24).

1484-ben Mátyás király a Bekölczei Simon és Balázs bekölczei és felső szoláti (Heves vm.) magvaszakadt birtokait

fele részben Czoborszentmihályi Czobor Imrének és Mártonnak, másik fele részben Farnossy Istvánnak és Jánosnak adományozta. Azonban mikor az egri káptalan február 12-én be akarta őket iktatni, annak Bekény Ágoston és a felesége Ágota, továbbá Bekény I. Pál és III. István és Béli Simon fia Dénes Bekölczét illetőleg ellene mondtak (Orsz. ltár Dl. 18927).

Ágoston, Pálóczi Istvánnak állott szolgálatában; első udvari embere volt. Egyszer azonban megesett Ágoston úrral, hogy egy embert halálosan megsebesített. Pálóczi István ezért fogságra vetette. Súlyos lehetett a dolog, de az atyafiság közbe vetette magát s talán Péter kancelláriai jegyző vagy Pál királyi udvari sáfár befolyására maga Mátyás király lépett közbe s Bécsből 1488 augusztus 24-én kelt levelében szabadon bocsáttatását kívánta. „Testvére érdemeit jutalmazod ezzel s nekünk nagy kedvességet teszel“ — írja a nagy uralkodó (Orsz. ltár Dl. 19425.)

Pálóczi István bizonyosan megtette királyának az óhajtott kedvességet, Bekény Ágostont szabadon bocsátotta, noha nem szívesen, mert bizonyára rászolgált a fogságra. Ágoston úr erőszakos, zabolátlan ember volt. Alig nyerte vissza szabadságát újabb bűnbe bonyolódott. Császtai Hethy László sajónémeti és ccenterfalvi birtokait minden alapos ok nélkül elfoglalta s jobbágyaival méltatlanul bánt. Borsod vármegye törvényszéke elmarasztalta Ágoston urat. De ő azt állítván, hogy azok a birtokok őt illetik, azokról jó levelei vannak, melyeket kész a királyi kurián vagy más törvényes bíróság előtt felmutatni, — 1493 október 23-án parancslevelet eszközölt ki Borsod vármegyéhez az ítéletnek a királyi kuriához felterjesztése iránt (Orsz. ltár Dl. 20083). A vármegye föl is terjesztette a per iratait, de bár ne terjesztette volna. A legfőbb bíróság előtt kiderült, hogy azok az állítólagos jó levelek nem léteznek s hogy Ágoston ur nagyon is rászolgált az igazságszolgáltatás sujtoló kezére. Meg is kapta a mit keresett.

A nádor fej és jószágvesztésre ítélte gaz kihágásaiért (propter certa demerita et excessus). Összes jószágait II. Ulászló nyomban (1496. június 11-én) Sajónémeti Beken

Pálnak adományozta hű szolgálatai jutalmazásául (Orsz. Itár Dl. 20449).

Bekény Ágoston a lesújtó ítélet után sohse állott többé lábra; elzüllött. Vele kihalt a IV. Miklós ága.

Most térjünk vissza II. Lászlóhoz, II. Tamás mester fiához, akinek hat fia: **II. Benedek, II. Imre, II. István, II. Pélbárt, IV. Tamás és II. Simon** volt, meg egy lánya **Zsófia, BaracsKay Dénes felesége**. Bennük és általuk a Bekény család annyira elszaporodik, hogy könnyebb áttekinthetőség végett czélszerűnek mutatkozik áganként, a leszármazás folytonosságában tárgyalni őket — II. Imre kivételével, aki 1423-ban gyermektelenül halt el.

II. Benedeket rendszerint **Bekjennek** (Bekyen), Bekennek írják az oklevelek, amely nevek azonosságát kétségbevonhatlanul igazolja az egri káptalan 1423 november 7-i oklevele (Orsz. Itár Dl. 11432), mely nyíltan úgy fejezi ki, hogy „**Bekennek mondott Benedek** a László fia“ (Benedictus dictus Beken, filius Ladislai).

Ő volt II. László legöregebb fia s mint ilyen protestált a testvérei valamint osztályos atyafiai Molnosbéli Pál fia Miklós fia András, György és János nevében is Garai Miklós nádor azon parancsa ellen, melylyel az egri káptalannak 1413-ban meghagyta, hogy a koronát Disznós, Sajónémeti, Kétczenterfalva, Kis-Bátor, Molnosbél, különösen pedig Rátoldfalva és **Mikófalva** birtokába iktassa be. Az egri káptalan az ellenmondókat 1413 október 5-én a nádor elé megidézte (Orsz. Itár Dl. 10125.)

Rátholdfalvát vagy Rátholdföldét 1438-ban új veszedelem fenyegette. Albert király György esztergomi érsek, királyi főkancellárnak, a néhai Pálóczi Mátyus országbíró fiának Simonnak és Pálóczi Imre főlovászmester fiának Lászlónak adományozta. Benedek úr résen volt s atyafiaival: I. István fia II. Andrással és III. Miklós fia IV. Miklóssal ellenmondott a beiktatásnak. Az egri káptalan erről szóló jelentésében a nevezett ellentmondókat Sajónémeti Bekeneknek nevezi; a **Beken** név tehát ekkor már családnévül használtatott. (Orsz. Itár Dl. 13224).

1423 november 7-én Beken a maga és testvére Péter s másik testvére Imre özvegye, valamint III. János fia III. Tamás és III. Miklós fia IV. Miklós nevében a néhai III. János özvegye Ilona asszony jegy és hitbére iránt a III. János leányától s ennek férje Ördögfalvi Ördög Mihálytól származott unokákkal az egri káptalan előtt 13 márkában kiegyezik (Orsz. ltár Dl. 11432).

Benedek úr nemcsak őrizte gondosan már meglevő vagyonát, hanem szaporította is. Így 6 arany forintért zálogba vette a Béli Pál fia Miklós fia Györgynek a fia Miklós vízi malmát a Sajó folyón, Sajónémeti határában (Orsz. ltár Dl. 14290).

Benedeknek három fia maradt: III. **László**, I. **Máté** és III. **András**.— III. László Lőrinczfalvára, talán felesége jószágára, költözött s **Básti** nevet vett föl (Ladislaus Baasdi de Lev-rinczfalva filius Benedicti Beken de Sayonemety), tehát a gömörvármegyei Bást faluról nevezett családba bele olvadt. De fia **Bertalan**, a Bekényekkel való rokonságát később is tartotta. Ő ugyanis Lőrinczfalvi **Bekennek** (Bartholomeus Beken de Lewrinczfalva) nevezetik Mátyás királynak Budáról 1484 február 18-án az egri káptalanhoz intézett azon parancsában, melylyel Serkei Lorántfy Mihályt és Ferenczet, Bizófalvi Bizó Lászlót, Velezdi Kövér Jánost, Latránfalvi Latránth Andrást, Gergelyi Miklóst és Lászlót, Szuhay Gáspárt, Lázárt, Pált, Bereczket, Simont, Györgyöt és Kristófot, Ivánfalvi Iván Andrást, Naprágyi Török Lászlót végül pedig Csákányi Simont a panaszos Lőrinczfalvi Beken Bertalan szuhai házán és **Sajónémeti Beken András** sajónémeti malomrészén elkövetett hatalmaskodásért törvénybe idéztette (Orsz. ltár Dl. 18931).

A Lőrinczfalvára elköltözött III. László 1445 április 26-án Gömör vármegye szolgabirái előtt Szentkirályi (Gömör vm.) birtokrészét 4 arany forintért elzálogosítja Sajónémeti Beken Tamásnak oly kikötéssel, hogy azt, ha ő nem, hát testvérei I. Máté és III. András visszaválthatják (Orsz. ltár Dl. 13844).

I. Mátéről és III. Andrásról még 1454-ben van emlékezet egy alább ismertetendő hatalmaskodási perben. Ugy látszik

magtalanul haltak meg, legalább oklevelek nem emlékeznek gyermekeikről.

II. Benedek testvére II. Imre nem virágoztatta tovább a családfát. Ifjan halt meg 1424 táján. Másik testvérének II. Istvánnak két fia maradt: IV. **András** és I. **Adorján**, kikkel legelőször 1419 január 16-án találkozunk, midőn atyjokfiaival Sajónémeti Imrével, Istvánnal, Bekenkkel és Bekenk fia Pelbárttal, továbbá Sajónémeti Miklós fiaival Péterrel, Miklóssal és László fia Tamással Heves vármegyének Vepeléten tartott gyűlésén tilalmazták Ördögnek nevezett Lászlót, Chechy Gergelyt, Imrét, Miklóst, Nemedet és Nemed vejét Domokost, valamint Szentmártoni Bán fia Kelement bárhol levő birtokaik elfoglalásától és bitangolásától (Orsz. ltár Dl. 10768).

A tilalmazók között az apjuk II. István nevét nem találjuk, noha ekkor még élt. Élt még 1421 február 15-én is, mikor Perényi Péter országbíró a közte és Ugh fiai András, György, Mihály alperesek és az egri káptalan, mint fölperes közti ügy tárgyalását elhalasztja (Orsz. ltár Dl. 11043).

IV. András egyike volt azoknak, akik az egri káptalan 1438 július 31-iki jelentése szerint György esztergomi érsek s a Pálóczy fiuk beiktatásának Rátoldföldébe ellentmondottak (Orsz. ltár Dl. 13224). 1455 január 26-án már nem élt. Özvegye Katalin — családi neve ismeretlen, kitől két lánya: **Erzsébet** és **Ilona** született, — ekkor már Bánrévi Lászlónak a felesége. Katalin asszony hosszú pert folytatott első férje testvérének **II. Pelbártnak a fiaival Bálinttal és Ambrussal** a Beken családi birtokok miatt s végre is jámbor emberek tanácsára 1455 január 26-án olyan egyességre léptek, hogy Katalin asszonynak szabadságában áll jegy és hitbére és leányai negyed részei fejében a néhai Beken András bárhol fekvő birtokainak fele részét elfoglalni s használni a lányok férjhez meneteléig. És ezen birtokokat fel is osztották aképen, hogy **Sajónémetiben** 3 lakott jobbágytelek, **Mikófalván** a Beken András által lakott kuria a hozzá tartozó szántókkal és rétekkel, ugyanott egy lakott jobbágytelek s egymásik jobbágytelek $\frac{1}{4}$ része; **Rátholdföldre** és **Viló** pusztákból a Beken András által

birt résznek a fele Katalin asszonynak és leányainak jutottak; továbbá a sajónémeti rét, ugyanott két lakott jobbágytelek és a vizimalom fele, **Visnyó** pusztá egészen, **Czenterfalván** egy jobbágytelek, **Mikófalván** két jobbágytelek egészen és egy jobbágyteleknek $\frac{3}{4}$ -ed része, továbbá Rátholdfölde és Viló puszták fele a Pelbárt fiainak jutottak azzal a kikötéssel, hogy ha bármelyik fél ezt az egyességet meg nem tartja, a másik félnek jogában áll elvenni annak a részét, továbbá, ha Pelbárt fiai okmányokkal be tudják igazolni, hogy a Bekény András birtokai a nőágot nem illetik, akkor a nők tartoznak azokat visszabocsátani (Orsz. ltár Dl. 14918).

Az egyesség ezen utolsó pontját a Pelbárt fiai nem tudták a maguk hasznára értékesíteni. A birtokokban megmaradt a leányág. Bizonyítja ezt az, hogy Bekény Erzsébet, akit **Bánrévi Miklós** vett el nőül, 1468 július 11-én, már mint özvegy asszony, mikófalvi és Viló pusztai porciójával szabadon rendelkezett, elzalogosítván azt 9 arany forintért Mikófalvi Dénes deáknak (Orsz. ltár Dl. 16682).

II. Pelbárt imént említett fiairól **I. Bálint** és **I. Ambrus**-ról a Pelbárt testvérevel, IV. Tamással s ennek fiaival kapcsolatban fogunk szólni, itt csak azt jegyezzük meg, hogy fiai elhagyván a Beken nevet, az atyjuk nevét vették föl s ezzel a **Sajónémeti Pelbárt családnak lettek megállapítói** (Orsz. ltár Dl. 14036, 16767, 16929, 16942, 16984, 16996, 17015, 17094). II. Pelbártnak volt négy leánya is u. m: **Dorottya**, Naprághi Balázsné,— **Katalin**, Héthi Albertné,— **Zsófia**, Sajónémeti Ugfi Bálintné és **Ilna**, Molnosbéli Kopasz Tamásné. Ezek 1499 január 6-án az atyjoktól örökölt s a **magtalanul elhalt testvérek Bálintról** rájuk háromlott Visnyó pusztai részeket elkerülhetetlen szükségből, kiváltképen pedig némely birtokaiknak idegen kézből leendő visszaválthatása végett 70 magyar arany forintért örökre eladják Ománi András fiainak Tamásnak és Ulászlónak (Orsz. ltár Dl. 20805).

II. Lászlónak legderekabb fia IV. Tamás volt. Legelőször 1413 november 17-én találkozunk vele azon egyességben, melyet a sajónémeti Bekények a Chomporházi Chompor Miklós

fiaival s Jánosi Jakab gyermekeivel a Németi, Czenterfalva, Visnyó, Mikófalva, Molnosbél és Viló birtokokból járó jegybér és leánynegyed iránt kötöttek, miként azt fent már előadtuk (Orsz. Itár Dl. 10140).

Tamás Gömör vármegyéből nősült, elvette Szentkirályúri, vagy amint közönségesen hívták: **Szentkirályi Ferencz leányát Margitot**. 1440 november 14-én már mint férj és feleség, 5 arany forintért zálogba veszik Szentkirályúri Bon Tamásnak a Sajó mellett fekvő Parlagrét nevű rétjét (Orsz. Itár Dl. 13593).— 1450 és 51-ben Pálóczi Simon főlovászmester szolgálatában állott, mint ajnácskői és várgedei várnagy. Ebbeli hivataloskodásában erős összeütközésbe jött a szomszéd földesurakkal: a Felediekkal és Serkei Lorándfiakkal. 1450-ben Feledi Leusták jobbágynak kocsiját és lovait hatalmasul elvette. Legalább ezt panaszolja Leusták úr Gömör vármegyének, amely 1451 jan. 25-én úgy ítélkezett, hogy amennyiben Tamás várnagy tagadja a hatalmaskodást, harmadmagával esküdjék meg, hogy ártatlan benne (Orsz. Itár Dl. 14450). De Tamás nemcsak hogy meg nem esküdött, hanem hamarosan újabb méltatlanságot követett el most már nemcsak a Feledi János vajda fián Leustákon, hanem Serkei Loránd fián Györgyön s ennek fián Jánoson, nemkülönben Serkei Dezső fiának az özvegyén Erzsébet asszonyon. Ugyanis urának Pálóczi Simonnak, valamint Szentmihályi Györgynek s Jánosi Jánosné Katalin asszonynak a beleegyezésével és ösztönzésére 1451 május 4-én jánosi, pálóczi és kerekgedei jobbágysággal rátört Simonyi (Gömör vm.) falura s ott a Lorándfyak két jobbágját véresre verve félholtan foglyul hurcolta.

A Lorándfyak az országnagyok dömsödi gyűlése elé vitték panaszukat s ezek 1451 június 15-én még a gyűlésből utasították a jászói konventet, hogy panaszlottakat idézze törvénybe. A konvent kiküldöttei Kerekgedén lelték föl Tamás várnagyot, tisztje helyén (de oficiolatu suo. Orsz. Itár Dl. 14474).

Annyi bizonyos, hogy ezeket a hatalmaskodásokat nem a maga jószántából követte el Tamás várnagy, hanem mint

hű szolga, ura akaratából. Nem is volt inyére ez a szerep, a melylyel bizony fejét és saját javait is koczkára tette. Önérzete lehetett az oka, hogy a várnagyságról hamarosan leköszönt. 1453 május 21-én, a mikor Jeney Miklós és Mihály felsőlóczi birtokának felerészét 8 arany forintért magához váltja, már a maga ura (Orsz. Itár Dl. 14686).

Ez a birtokvásárlás később sok kellemetlenségnek és veszedelemnek lett az okozója. Csehi János és fiai András, László, Balajti Pál, Lóczi Miklós és János igényt tartottak a Jeney Mihály és Miklós lóczi birtokához s Pálóczi László országbíró előtt azzal vádolták Bekény Tamást és feleségét Margitot, hogy az ő részüket hatalmasul foglalták el s birják most is; sőt mi több: 1454 Márton napja táján Jenei Miklós és Mihály naprágyi jobbágysai Bekény Tamás és nevezett Jeneiek akaratából fegyveresen Lóczi Lászlóra menvén, Lóczi Miklóst és Jánost és egy cselédjüket kegyetlenül megverték. Az országbíró parancsára az egri káptalan 1455 április havában vizsgálatot tartott s a panaszt beigazoltak találván, vádlottakat a szentgyörgynapi nyolczados törvényszékre megidézte. Az idéző hivatalos személyek Bekény Tamást és feleségét **Mikófalván, szokott lakóhelyükön** találták meg (Orsz. Itár Dl. 14937).

Bekény Tamásnak ez a hatalmaskodása különben régi viszálynak a folyamánya. A Csehi családdal már évek óta háborúban állott. Még 1450-ben történt, hogy Csehi Imre leányai Afra és Erzsébet, szövetkezve Anna özvegyasszonynyal, Mátyás Lászlóné szintén Anna asszonynyal és Ördögházi Ördög Pállal, csécsi jobbágyaikkal megtámadtatták Bekény Tamás és II. Benedek, a Benedek fiai I. Máté és III. András, valamint Sajónémeti Beken II. Pelbárt fiai Bálint és Ambrus mikófalvi és Viló pusztai birtokait s azoknak a Csécsi faluval érintkező részeit elpusztították, belőle egy darabot elfoglaltak. Pálóczi László országbíró 1454 június 29-én elrendelte a vizsgálatot s azzal Heves vármegyét bizta meg (Orsz. Itár Dl. 14849). Talán a vizsgálat eredményével nem volt megelégedve Bekény Tamás, hogy maga torolta meg hasonló erőszakkal a hatalmaskodást.

Sokkal tovább és szenvedélyesebben folyt Bekény Tamásnak egy szerencsétlen véget ért pere, melyet többrendbeli birtokháborítóival folytatott. Ugyanis 1456-ban pünkösdi táján Hurussói Tamás, Pápóczi András, Boda Pál fiai Miklós, Márton és Kis Jakab fiai Péter, Domokos a Tamás úr és Baracs-kai Dénes mikófalvi szántóföldjének Rátoldteleke pusztá határába eső részét hatalmasul elfoglalták. Heves vármegye, melyet Mátyás király 1461 november 25-én a vizsgálattal megbízott, még jelentést se tett ura királyának a hatalmaskodás megtörténtéről (Orsz. Itár Dl. 15653), midőn Tamás úr újabb sérelmet szenvedett Monyorosdi Gáspár fiától Jánostól s István fiától Ferencztől, akik az év elején elfoglalták az ő, valamint Abafalvi János fia Demeter, Béli Ugfi János és Pál fia Zsigmond, Bél, más néven Szent Márton és Endretelek falvakban levő birtokait (Orsz. Itár Dl. 15558 és 15604).

A megindult s többször elhalasztott perben az alperesek konokul nem jelenvén meg, az országbíró elmarasztalta és megbírságolta őket, de miként felperesek, kikhez Pelbárt Bálint és Molnosbéli György fia Miklós és Ormánházi Ormán Ferencz csatlakoztak, panaszozzák 1464 márczius 23-án, az ellenfél ügyvédje a bírságlevél kiállítását megakadályozta az alatt az ürügy alatt, hogy Monyorosdi János és Ferencz és Hurussói Tamás azért nem jelenhettek meg ügyök védelmére, mert a király szolgálatában a végvárakban voltak elfoglalva; a mi pedig nem igaz, mert nem a végvárakban voltak, hanem Budán vonultak meg saját házukban s ott lappanganak most is (Orsz. Itár Dl. 15931 és 15933).

Meghallván ezt a följelentést Monyorosdiék, az egész had, még az asszonyok is, nevezetesen az anyjuk Margit asszony és Pápóczi Andrásnak a felesége, még nagyobb bosszúra gyuladtak. Bélszentmártoni jobbágyaikkal a Bekények konkolyföldi, rátoldföldi és mikóföldi pusztáját elfoglalták s a vetést kiszántatták. Ugh fiát Jánost pedig, Szécsen találkozáván vele, szidalmazták, kegyetlenül megverték; nem különben egy tisztes asszonynyal, akit Bekény Tamás malmában találtak, igen csufosan bántak. Guthi Országh Mihály nádor egyszerre

két hiteles helyet bizott meg a vizsgálattal: a váczai és egri káptalan s miután a panasz alaposnak bizonyult, vádlottakat 1464 június 27-én törvénybe idéztette (Orsz. ltár Dl. 16015 és 16232).

A rövidesen megtartott tárgyaláson a vádlottak egy része nem jelent meg, akik megjelentek azok is a hatalmaskodás vádjá alól nem tudták magokat kitisztázni. A nádor fej és jószágvesztésre ítélte őket. Hanem mikor az ítélet végrehajtásával megbízott egri káptalan kiküldöttje a gömör és borsodvármegyei kiküldöttekkel és a nádori emberrel a helyszínén megjelent, a Monyorósdiek Konkolyföldre, Bél Szent Márton és Monyorósd falukban levő birtokrészeit elfoglalta ugyan s Bekény Tamásnak birtokába is adta, de másnap a Hurusói Tamás és Pápóczi András hurusói birtokára kerülván a sor, a pervesztes Monyorósdiek s a Hurusói atyafiság — férfiak asszonyok egyaránt — fegyveresen a végrehajtó hatalomra rohantak, a vármegye tisztviselőit megfutamtották, a tiszteletes úrról a reverendát letépték, a nádori embertől a bírói ítéletlevelet elragadták s darabokra szakgatva a megköttözött és földre tepert Bekény Tamás szájába tömték, aki, ha jó emberek segédelmére nem sietnek, tehetetlen vergődésében bizonyosan megfulladt volna; akkor is csak úgy kegyelmeztek meg az életének, hogy erős esküvel megfogadtatták vele, hogy soha többé nem pörlekedik. Ezzel meg nem elégedve, a Bekény Tamás mikófalvi birtokára rontottak s ott Tamás atyafiait Recski Miklóst és Tamást kegyetlenül megölik, ha el nem menekülnek.

A végrehajtás megakasztása — a repulsio — régi törvénykezésünkben igen mindennapi dolog volt. Nem is okozott semmi különös feltűnést s nem járt komolyabb következményekkel mindaddig, míg csak színleges volt. De mihelyt a szc val kifejezett ellenállást, vagy a védelműl szolgáló fegyvernek egyszerű megmutatását tettelegesség követte, — mint a jelen esetben is, — a végrehajtó hatalom nem szenvedhette el a tekintélyén ejtett csorbát. A hatalmas főurak, a nagy birtokosok még csak felvehették az egyenetlen küzdelmet, de az aféle

kurta nemeseken mint Monyorosdiék, hamar elverték a port. Borsod vármegye és az egri káptalan kiküldöttje 1465 december 19-én ismételten a tett helyén s most már, bizonyosan kellő karhatalomtól támogatva, elfoglalták a vádlottak javait. A bűntényben nem részes atyafiság birtokrészeit természetesen nem bántották, de még így is magától a főbűnöstől, Monyorósi Jánostól Hursó faluban 4—, Monyorósdön 16—, Szent Mártonban 16—, Mikófalván $3\frac{1}{2}$ —, Várkonyban 2 jobbágytelket, azonkívül ugyancsak Szent Mártonban a köeklézsíát, egy halastavat és egy vízi malmot vettek el s azokat megbecsülven, $\frac{1}{3}$ részben a király részére foglalták, $\frac{2}{3}$ részébe pedig a nyertes fölpereseket iktatták be (Orsz. Itár Dl. 16233 és 16312).

Monyorósdiek birtokaik elkobzását nem tudták megakadályozni, de ellenfeleik diadalmaskodását nem felejthették s elkeseredettségük engesztelhetetlen gyűlöletté fajult. Özv. Monyorósi Istvánné Margit asszony és fia Ferencz perujtást kértek s Mátyás király azt meg is engedte (Orsz. Itár Dl. 16375), de mire tárgyalásra került a sor, a leselkedő bosszúállás véres cselekedettel oltotta szomját. Az 1466 pünkösdi táján Egerbe, bizonyos választott bíróság tárgyalására utazó Bekény Tamást a Vathai Csehy Kelemen fiai Pál, László és György Tard borsodmegyei faluban megrohanták, kegyetlenül megölték és kirabolták (Orsz. Itár Dl. 16353 és 16450). A rablógyilkosság Monyorósi János tudtával történt, de ő maga — mint azt a vizsgálattal megbizott egri káptalan 1466 június 3-án jelentette — cselekvőleg nem vett részt a véres bosszúállásban.

A per tehát tovább folyt. Bekény Tamás helyébe most már özvegye Szentkirályi Margit és **fiai II. Péter, I. Pál és III. István** léptek felperesekül. Hogy a perköltséget előteremtsék, 1466 december 28-án Borsod vármegye előtt, sajónémeti két jobbágytelküket 12 magy. forintért elzálogosították Szentkirályi Balázs fiának Gergelynek (Orsz. Itár Dl. 16456).

Legelsőbben is a Monyorósi István leányának Katának azon vádja alól kellett magukat tisztázni, hogy ennek leány-

negyede fejében jutott szentmártoni kuriájára törtek s azt kirabolták. Bekény Tamás özvegye és fiai és vádlott társaik, köztük Mikófalvi Simon és fiai: Kopasz vagy Kun Tamás és Mikófalvi vagy Baracscai Dénes, továbbá Mikófalvi Beken IV. Miklós fia Ágoston ötvened magukkal megesküdtek az egri káptalan előtt, hogy a felhozott vádban ártatlanok (Orsz. ltár Dl. 16809 és 16810).

Egyidejűleg ezzel (1469 márczius 19-én) a vádlottak léptek fel viszonyvaddal Pápóczi András és fia Orbán és Vitalis, Hursói Tamás és Monyorosdi Ferencz ellen, hogy a nádori ítéletével alapján 1466-ban elkobzott és panaszosok tulajdonába törvényesen átadott mikófalvi, hursói, monyorosdi és szentmártoni jószágokat önhatalmulag visszafoglalták. Ez a vád alaposnak találtatván, miután az alperesek ártatlanságukat semmivel se tudták bizonyítani s arra a megkínált esküt se tették le ötvened magukkal, Pálóczi országbíró fölpereseket a visszafoglalt birtokokba a budai káptalan által 1469 december 21-én újra beiktatatta (Orsz. ltár Dl. 16767, 16929, 16942).

Ez az ismételt pervesztés se félemlítette meg Monyorosdiékat. Alig távoztak el a beiktató hites személyek, atyafiaikkal, Nádasdi Andrással, Benedekkel és Péterrel, Ománi Andrással Balázsszal és Mátéval, Csehi Mártonnal és fegyveres szolgálkaikkal újra hatalmukba kerítették a peres birtokokat s a Bekényék jobbágyain kegyetlenkedést vittek végbe (Orsz. ltár Dl. 16635, 16986, 16987, Jászói konv. ltára: acta diversa, fasc. 23 Nr. 11). Mátyás király nyomban elrendelte Bekényék visszahelyezését, egyuttal Nádasdiék, Omániék birtokainak elkobzását, de midőn az egri káptalan azt 1470 április 15-én végre akarta hajtani, Monyorosdiék szolgálai fegyveresen ellenszegültek, a káptalani és királyi embert tettelegesen bántalmazták s talán meg is ölik, ha jó emberek meg nem védik őket (Orsz. ltár Dl. 16996).

Uj meg uj tárgyalásokra volt tehát megint kilátás. Ugy látszott, hogy az ügy a végtelenségig fog huzódni, legalább is addig, míg az egyik fél teljesen tönkre nem megy, végkép meg nem törik. De jó emberek buzgólkodására a czivakodók mégis elővették jobbik eszüket. 1470 december 7-én Mikó-

falvi Béli Simon fia Beken Dénes, a meggyilkolt Beken Tamás fia Sajónémeti Beken Péter, Sajónémeti Pelbárt Bálint és Ugfy János egyrészről, más részről pedig Monyorósi István fia Ferencz az Ománi és Nádasdy atyafiság nevében is Rozgonyi János országbíró előtt leteszik az éveken át nagy szenvedélyességgel folytatott pert és olyan egyességre lépnek, hogy Monyorósiék a szentmártoni és Endretelek pusztai birtokot, öt népes jobbágytelek, egy ház és halastó kivételével átengedik Bekényéknek; Bekényék viszont a Nádasdiaktól és Omániaktól ítéletileg elnyert monyorósi (Borsod vm.) várkonyi és csudabalai (Heves és Külső Szolnok) birtokokat visszabocsátják (Orsz. ltár Dl. 17011, 17015. 17094, 17182, 17245).

Ezt az áldatlan atyafiharczot, mely Bekény Tamásnak életébe került, nagy elszántsággal, törhetetlen kitartással végig küzdötte Tamásnak az özvegye Szentkirályi Margit asszony. Ott volt a viszály kezdetén; az idő folyamán sokan kidőltek mellőle is, az ellentáborból is, új küzdők léptek sorompóba, de Margit asszonyra azt a sorsot mérte a végzet, hogy kivége részét a sok keserűséggel, bosszúsággal járt s végeredményében alig számba vehető anyagi hasznot hajtott perpatvarból.

Élete utolsó éveit mégis nyugalomban tölthette. Az 1470 december 7-iki kötést a küzdelemben kifáradt ellenséges atyafiak megtartották s a további kellemetlenkedéstől egyaránt tartózkodtak. Még azután két évtizedig élt. 1491 november 2-án ágyában feküdvén s végóráját közeledni érezvén, végrendeletet tesz. Apró cseprő ingóságairól rendelkezik. Pál, szentkirályi plebánosnak miseruhát s két hold föld termését hagyományozza 44 misére. A szent Anna apáczáknak egy ökröt 30 misére; egy ökröt a temetésén szolgáló papoknak. István szentkirályi káplánnak és Szentkirályi scholasticusnak, aki talán unokaöcscse és szintén pap volt, egyházi öltönyöket. Szolgáiról, szolgáló leányairól, régi hű cselédjeiről sem feledkezett meg. Tehenet, disznót, termést, fehér- és ágyneműt, meg egy-két forintot hagyományoz nekik. Házát és butorait **leányának Erzsébetnek, a Bánrévi Benedek feleségének** adja.

Többi gyermekeiről végrendeletében nem emlékezik. Pedig volt **három fia: II. Péter, I. Pál és III. István** s a már említett Erzsébeten kívül még egy leánya: **Ilona, Kátay Jánosné**. Ezeknek a jussot bizonyosan már előbb kiadta, úgy hogy nem volt már miről végrendelkeznie. Szegényesen élt s talán nem is jó viszonyban gyermekeivel. Temetésére unokaöccsétől, férje testvérének Pelbártnak a fiától Istvántól kért 4 frt költséget, zálogba adván érte sajónémeti malombeli részét (Orsz. ltár Dl. 14036).

Bekény Tamásné minden bizonynnyal derék asszonyiség volt, úgy is mint feleség, úgy is mint anya. Gyermekeit gondosan nevelte s kiváló emberekké igyekezett őket tenni. Em-lítettük, hogy férje valamikor a Pálóczi Simon főlovászmester várnagya volt, kinek szolgálatából kilépett ugyan, de jóindulatú párfogását bizonyosan nem vesztette el. Ennek, valamint a nagytekintélyű és hatalmú Pálóczi László országbírónak befolyásával fiait Pétert és Pált beszerkesztette a királyi szolgálatba, míg harmadik fia István odahaza maradt gazdálkodni a közös családi birtokokon. Péter közigazgatási pályára adta magát; 1470 márczius 27-én a királyi kancellária jegyzőjének nevezetik. Hű szolgálataiért Mátyás király őt és testvéreit Pált, Istvánt, nemkülönben unokatestvéreit **Mikófalvi Beken Dénest** és sajónémeti Pelbárt Bálintot az atyáik által régóta birt Bél-Szent Márton (Borsod vm.) falu birtokában megerősíti. Hanem mikor Ambrus nap táján a budai káptalan kiküldöttje a királyi emberrel a birtokbavezetés végett a faluban megjelent, Nádasdi András és Csehi Márton a Hensel Balázs házára, ahol szállva voltak, éjjel rátörtek; a törvény emberei a palánkon átmene-külni kényszerültek, de a bottal, dárdával fölfegyverkezett Ná-dasdiék utólérték őket s alaposan helybenhagyták (Orsz. ltár Dl. 16984).

A dolognak természetesen folytatása lett. Az országbíró újra elrendelte a királyi adománylevél végrehajtását s a megszeppent hatalmaskodók végül is tanácsosabbnak látták békés uton kiegyezni (Orsz. ltár Dl. 16986, 16987, 16996, 17011, 17015, 17094, 17245).

Bekény Péter 1470 november 30-án Básthy István szentkirályi porczióját 50 forintért zálogba veszi. A zálogos levélben szintén kancelláriai jegyzőnek nevezetik (Dl. 17088).

1471 márczius 12-én Rozgonyi János országbíró rendeltére az egri káptalan őt és fentnevezett atyafiain kívül még molnosbéli Kopasz Tamást és Ugfi Jánost beiktattá Bél Szent Márton némely részeibe, Endretelke pusztá fele részébe s a Bél Szent Mártont keresztül szelő Eger folyón levő malom fele részébe, melyek őket örökösödési jogon illették (Orsz. ltár Dl. 17182). Péter ekkor is kancelláriai jegyzőnek és mesternek (magister) czimeztetik. Ez az utolsó emlékezet róla ; valószínűleg rövidre rá meghalt.

Testvére Pál szintén Mátyás király szolgálatában állott. Udvartartásához tartozott, mint királyi sáfár (dispensator curiae regiae). Mint ilyennek tiszte volt az élelmiszerek beszerzéséről gondoskodni, azok jószágát ellenőrizni. Ő ügyelt fel a nagyterjedelmű éléskamrára is. Az ő kezébe járt ki hetenkint vagy havonként a konyhapénz s a konyhaszemélyzet szegődött bére. *)

Hű szolgálatait ura királya nem hagyta jutalmazatlanul. 1483 márczius 16-án neki s általa testvérének Istvánnak, unokatestvérének Dénesnek adományozza a testvérgyilkosságért hűtlenségbe esett Molnosbéli László (Péter fia) sajónémeti, molnosbéli és czipenterfalvi birtokrészeit, a beiktatással az egri káptalant bizván meg (Orsz. ltár Dl. 18779, 18780).

A királyi sáfárnak kötelessége levén urát mindenfelé kísérni, az 1487-ik évet Mátyás király oldala mellett Bécsben és ide-oda utazásaiban töltötte Pál úr. Erre való tekintetből a király 1487 május 7-én Sopronban kibocsátott rendeletében az ország minden rendű és rangú biráinak megtiltja, hogy az ellene, vagy az anyja Szentkirályi Margit asszony ellen folyó bármiféle ügyben ítéletet hozzanak (Orsz. ltár Dl. 19264.)

1489 május 31-én atyjafia Ripaki Oláh István Ripak, Kereked, Szent Jakab és Parlagh bácsmegyei birtokaiban halála esetén örökösévé teszi **Bekény Dénessel** egyetemben

*) A királyi sáfár foglalatosságát leírja Dr. Csánki Dezső : „Mátyás udvara“ című munkájában 38 l. Az ott előszámlált sáfárok névsorában azonban a Bekény Pál nevét nem találjuk.

(Orsz. ltár Dl. 19527). Vagyonát szorgalmával, takarékoságával is gyarapította. 1490 június 4-én 32 arany forinton örökre megveszi Jánosfalvi Jakab fia László szentkirályi birtokát (Orsz. ltár Dl. 19652).

Ekkor már nem állhatott udvari szolgálatban. A nagy király halála (1490 április 6) után valószínűleg megvált állásától s visszavonult birtokaira. De a közügyekbe továbbra is befolyt és az új királyt támogatta tehetsége szerint. II. Ulászló hű szolgálatokat emleget, mikor 1492 márczius 15-én, őt és unokatestvérét **Bekény Dénest** Kisutolcz (Nyitra), Bekölcz (Borsod), Hangófő másképp Dománháza, Zadafölde és Illyefölde (Gömör) falvakban, melyekről állítják, hogy elődeik birták, de most idegen kézben vannak, új adomány czimén megerősíti (Orsz. ltár Dl. 19806). Bekölczét Bellyeni Gál, László, Albert és Péter megkísérlették ugyan hatalmukba keríteni, de Pál urék erőyes protestálására békét hagytak neki (Orsz. ltár Dl. 20836 és 20837).

Négy év múlva (1496 június 11) ismételten érte a királyi kegy, midőn a többrendbeli gonoszságaiért fej és jószágvesztésre ítélt Bekény Ágoston összes javait kapta adományba (Orsz. ltár Dl. 20449).

1501-ben Corvin János herceg, I. Mátyás király fiának szolgálatába állott Pál úr. Corvin ez évben a troppai hercegségről Zsigmond lengyel herceg javára lemondván, Ulászló király ezért, az 1501 június 12-én létrejött egyesség értelmében a magtalanul elhalt Dengelegi Pongrácz Máté tetemes jószágával kárpótolta (Schönherr Gy. „Hunyadi Corvin János“ 252 és 311 l. „Tört. Életrajzok“ X. kt) E jószágok közt volt Almás vára Hunyad vármegyében, melynek várnagyaivá Bekény Pált és Pöthe (Pewthe) Tamást tette Corvin. A várnagyságot Corvin halála (1504 október 12) után is viselték Bekény és Pöthe s attól valószínűleg Corvin özvegyének, 1509 január 25 óta György brandenburgi örgróf feleségének, 1510-ben bekövetkezett halálakor váltak meg. A várnagyság megszűntével elszámolási követelése támadt Bekénynek a kollegáján, aki a vár taksáját nem fizette ki az adószedőknek, hanem magának tartotta meg,

midőn pedig Ulászló a hátrálékos adók erélyes behajtását követelte s a főispán a behajtott adó jogtalan eltulajdonításáért Póthét felelősségre vonta, Bekény Pál állott jót társáért, kielégítvén az adószedőket. Pál úr aztán a királyhoz fordult, hogy az alkincstárnok által vonassa számadásra kollegáját (Orsz. Itár Dl. 24633). — Lett-e a kérelemnek foganatja? nem tudjuk. Pál úr nem sokkal ez után befejezhette élete pályáját s utódai nem maradván, még életben lévő testvére III. István folytathatta követelését Póthe Tamáson.

III. Istvánról már szólottunk a testvéreiről II. Péterről és I. Pálról mondottak folyamán. Kiegészítésül még azt említjük fel róla, hogy 1489 szeptember 12-én Szentkirályi Perbes Miklóssal egyetemben, az egri káptalan tanuvallatása által is beigazolt azt a panaszt tette Mátyás királynál Szentkirályi Gergely ellen, hogy Szent Király faluban három határfát kivágatott, a „Felsővágotterdömegy“ és „Zögrecz“ nevű erdők egy részét pedig hatalmasul elfoglalta (Orsz. Itár Dl. 19574).

István úr szorgalmas gazda volt, közpályán működő testvérei földbirtokait is ő mívelte. E mellett ráért saját vagyonát is szaporítani. 1511 augusztus 14-én II. Ulászló királytól Kövecsesi Dancs Demeterrel, a király udvarnokával közösen adományba nyeri Kerepeczi Bálint magvaszakadt iványi (Borsod vm.) birtokrészét, a mibe a jászói konvent kiküldöttje és **Sajónémeti Beken Miklós** királyi ember szeptember 27-én beiktatták őket (Orsz. Itár Dl. 34154, Jászói konv. Itára lib. statut. D, No. 26).

1518 augusztus 2-án 12 és fél arany forinton zálogba veszi Lénártfalvi Lénártffy Gáspár és Boldizsár bánrévei (Gömör vm.) kuriáját és részbirtokát, amely zálogot 1520 május 7-én Bánrévi Korpás Andrásra ruházta át (Orsz. Itár Dl. 23070 és 23374). Az erről szóló oklevelekben **Lőrinczfalvi** Bekennek nevezetik, ami azt mutatja, hogy Sajónémetiből Lőrinczfalvára telepedett át. Hogy gyermekei maradtak volna, arról írásos emlékek nem tanuskodnak. A IV. Tamás ága tehát III. Istvánnal teljesen kihalt, de nem egyszersmind a Bekény család fája, mely Tamás testvéreben **Simonban** tovább virágzott.

Bekény Simon csendes, egyszerű ember volt. Mikófalvi birtokán édegelt s ő az első, a ki rendszeren mikófalvi előnévvel él, megkülönböztetésül testvéreitől, akik Sajónémetiről neveztetik magukat. Sőt még családnevül is inkább az ősi Béli nevet használta. 1456 február 28-án már nem volt életben. Feleségével Zsófiával Sajónémeti Bekény János lányával három fiat nemzett: **III. Benedeket, V. Tamást és I. Dénest.** Benedek és Tamás korán elhaltak. Egyetlen egy oklevélben említetnek mint ellentmondók V. László 1456 február 28-iki adománylevelében, melylyel Bél Szent Márton, Endretelke falubeli és Mákegyháza, Viló pusztai porciókat új adomány czimén Szentmártoni Bán fia Kelemen fia Jakabnak, Recski Tamás fiainak Tamásnak és Miklósnak, továbbá Dománházi Péternek és Jánosnak adományozta (Orsz. Itár Dl. 15031).

Bekény Simon özvegye Zsófia asszony 1469 április 26-án még életben van s részt vesz abban az egyességben, melylyel Bekény IV. Miklós özvegye Ilona asszonynyal és fiaival I. Ágoston és IV. Istvánnal a mikófalvi kurián és jobbágytelkein elkövetett hatalmaskodás miatt folytatott pert barátságosan beszüntették (Orsz. Itár Dl. 16684 és 16842).

Fia Dénes ekkor már férfivá nőtt. Gondos nevelésben részesült. Tanultságáért deáknak és mesternek (literatus, magister) czimezték. Unokabátyjai: a kancelláriai jegyző Péter és a királyi sáfár Pál révén Budára került, de nem lépett udvari szolgálatba, hanem a buda-felhévvízi prépostság budai kuriájának és birtokainak lett udvarbirája. Kezdetben a fehérvármegyei Baracskán lakott s itt ismerkedhetett meg az ottani birtokos Baracskey családból származott Zsófiával, akit feleségül is vett. 1469 márczius 6-án már házastársak (Orsz. Itár Dl. 16809 és 16810). Az ekkor kelt oklevelekben **Mikófalvi Baracskeynak** neveztetik. Lehet hogy Dénes maga hagyta el atyái nevét s talán vissza sem veszi azt többé, ha felesége hirtelen meg nem hal.— 1470 márczius 27-én Mátyás király adomány levelében, melylyel őt és unokatestvéreit Pétert és Pált az őseik által is birt Bél Szent Márton birtokában

mege erősítette, már **Mikófalvi Beken**-nek iratik (Orsz. ltár Dl. 16984). Ezentul ezt a nevet viselte éveken keresztül, de, mint alább látni fogjuk, nem élete végeig.

Dénes úr a felesége halála után odahagyta Baracskát és Budára költözött. Itt ismerkedett meg Kürthy Miklós leányával Katalinnal, akit csakhamar nőül is vett. E házasság nevezetes fordulópontot képez a Bekény család történetében. Kürthy Katalinnak az anyja Alaghy leány volt, annak az Alaghy családnak a sarja, mely a pestvármegyei Dunakeszi határában fekvő Alag pusztától vette nevét. *) Az Alaghy család, melynek legrégibb őst az 1328-ban élt Alagi **Bacsó**ban (Bacho) ismerjük, ez idő tájt már kihalófélben volt. Alaghy Miklós, a Kürthy Katalin nagybátyja gyermektelen volt, jöllehet kétszer nősült. Vagyona Katalinra nézett s Katalin és férje Bekény Dénes elég számító és ügyesek voltak, hogy a vagyonos nagybácsi szeretetét biztosítsák maguknak.

Budai sarokházukba, melyet Dénes itélőmestertől s felesége Keszi Ilonától örökölték s mely az Olasz utczában **) Joo Barnabás és Fekete Imre szomszédságában feküdt, magukhoz vették az öreg urat s élte végeig kitünő gondozásban részesítették.

Alaghy Miklós ezt mghálálendő, 1472 január 6-án a budai káptalan előtt alagi birtokát, 8 jobbágytelek kivételével, melyek néhai Alaghy Menyhért fiát Mihályt és Alberthy Mik-

*) Az Alaghy család történetére nézve lásd a „Nagy Iván“ család“ történeti folyóirat első évfolyamában megjelent cikksorozatot, melyből a Bekény családra vonatkozó részeket itt-ott szóról-szóra, szükség szerint pedig kellő változtatásokkal ide is átvettem.

**) „In platea Itolorum“, a mai Úri utca. (Rupp Jakab: „Budának és környékének helyirati viszonyai a középkorban“ Archeologiai Értesítő: V. kt 50 l.). Az örökhagyományozók — Kürthy Katalin mostoha szülei — a Mária Magdolna egyház javára 4 frt adót fizettek a ház után, melynek fizetésére Dénes deák is kötelezte magát 1481 ápril. 10-én Battoni Lőrincz budai bíró előtt (Orsz. ltár Dl. 18468). — 1487 április 18-án meg olyan egyességre lépett Keresztes budai bíróval, hogy élte végeig mig maga lakik benne a rendes 4 frt censust fizetni fogja, de ha a Tej utca felőli, jelenleg befalazott kis kaput kinyitattja, akkor az egész háztól 6 arany forintot fizet (Orsz. ltár Dl. 18469).

lóst illették, valamint Harkyan, más néven Sikátor pestvár-megyei és Bágyon nógrádvármegyei falukban levő összes birtokrészeit ezer magyar arany forintért elzálogosította Mikófalvi Beken Dénesnek és feleségének Katalin asszonynak (Orsz. Itár Dl. 17278.)

Ez a zálogos ügylet voltaképen csak látszólagos volt. Az Alaghy családból volt még élő férfi sarj, aki a magtalanul elhaló atyafi vagyonára erősen számított. Ennek a haragját nem volt tanácsos kihívni. Tíz év múlva — 1482 márczius 21-én — az élete végét közeledni érező Alaghy Miklós összes javait, nemcsak azokat, melyeket zálogba vetett, hanem bármi néven nevezendő ingó és ingatlan javait a budai káptalan előtt ajándék fejében átvallotta unokahugára s ennek férjére Dénes mesterre. Az ajándékozási okmányban elmondja, hogy magának nincsen gyermeke, sem a nevezetteken kívül közelebbi atyjafiai, unokahugát, mióta a római szentegyház elvei szerint házasságra lépett Mikófalvi Bekény Dénes mesterrel, gyermekül fogadta, viszont ők atyjukként tisztelték, szerették, gondozták (Orsz. Itár Dl. 18644).

Az ajándékozási szerződést I. Mátyás király 1482 november 26-án jóváhagyván, a budai káptalan a beiktatást 1483 január 21-én már végbe is vitte (Orsz. Itár Dl. 18725). A beiktatásnak a néhai Alaghy Menyhért fia Mihály és Alberthy Miklós ellent mondtak; de nem értek vele semmit. Mátyás király nem várta meg az ilyen ellenmondási perek szokásosan hosszadalmas letárgyalását s még ez év december 18-án utasította a budai káptalant, hogy a beiktatást hajtsa végre, nem törődve semmit a két atyafi ellenmondásával (Orsz. Itár Dl. 18893)

Bekény Dénes tehát ily módon pestvármegyei földbirtokos lón. Azonban a jövevény embert sehogy se fogadta jó szívvvel az atyafiság; t. i. az Alaghy család élő tagjai, akik abeli reményökben, hogy a gyermektelen Alaghy Miklós takaros vagyonában örökösdnek, keservesen csalódtak. Alaghy Menyhért fia Mihály és Alberthy Bálint fia Miklós, akinek — úgy látszik — az anyja volt Alaghy lány, voltak a várományosok. Ők már az ajándékozási szerződésnek ellene mondtak,

mint fentebb láttuk, s minthogy akkor nem értek célzt, Alaghy Miklós halála után perrel támadták meg Bekény Dénest. Az 1485 évi Szent-Mihály napi nyolczados tárgyaláson meg nem jelenvén, Mátyás király november 11-én elmarasztalta őket a szokásos birságban (Orsz. ltár Dl. 19086), illetőleg 1486 november 6-án új határidőt adott nekik azon oklevelek felmutatására, melyekkel kizárólagos birtoklási igényüket állítólag be tudják igazolni (Orsz. ltár Dl. 19198): Közben — mint az akkor szokásban volt — jó emberek léptek sorompóba, hogy barátságos egyességre birják a peres feleket. A személynöki ítélőmester előtt 1486 november 28-án meg is egyeztek nyolcz választott bíró személyében, de ezek ítélkezésére — — miért, miért nem? — nem került a sor (Orsz. ltár. Dl. 19209).

Folyt a per tovább ádázul, elkeseredetten. Ujabb tápot adott rá Alaghy Mihály és Alberthy Miklós az a tette, hogy alagi és sikátori birtokaik fele részét eladták Sülyi Borsvay Benedeknek, a királyi jogügyek igazgatójának. Talán azért, mert a pereskedéshez pénzre volt szükségük, vagy azért, hogy a jogügyigazgatóban, ha támogatójokra nem is, de legalább olyan emberre akadtak, aki majd megtanítja Bekényéket. Bekény Dénes és felesége Kürthy Katalin legalább így fogták fel a dolgot s a veszedelmes szomszédságtól szabadulandók a budai káptalan előtt 1489 július 4-én tiltakoztak az eladás ellen, amire semmi szükség sincs s pusztán az ellenök való gyűlölet sugalta, hogy Borsvay őket „igazságos jogaikban háborgassa, perekkel s keresett rágalmaikkal zaklassa“ (Orsz. ltár. Dl. 19551).

A tilalmazásnak, ha lett is foganatja, jobbá nem tette a helyzetet. Sokkal többet ért a felek jó barátainak igyekezete a békés kiegyenlítésen. Hangáchy Mihály alnádornak és Bogáthy Mihály alországbirónak végre sikerült őket rá birni, hogy 1493 január 24-én Báthory István országbíró előtt olyan egyességre léptek, hogy Bekény Dénesék a néhai Alaghy Miklós birtokainak egy részét és pedig Alagon nyolcz jobbágytelket, a pestvármegyei Sikátor és a nógrádvármegyei Bágyon községekben levő birtokrészeknek pedig a felét átengedték Alaghy Mihálynak és Alberthy Miklósnak ; ezek viszont a heredi (Nógrád

várm.) porczioról, melyet közösen szereztek vissza, lemondtak Bekény Dénes és fia Benedek javára, magszakadás esetén kikötve a kölcsönös örökösödést (Orsz. ltár Dl. 19948. Tört. tár 1890: 127 l.).

Bekény Dénes megállotta az egyességet, a kikötött birtokrészeket átadta; azonban Alaghy és Alberthy, a 100 márká kötbér daczára sem bocsátották át a heredi porcziót. Dénes mester panaszt tett tehát 1496 május 28-án Vingárthi Geréb Péter országbíró előtt és a budai káptalan által eszközölt tanuvallomásokkal igazolta panaszának alaposágát (Orsz. ltár Dl. 20433). Bekény Dénes azt remélte, hogy az országbíró a makacsokat mindjárt jogigényeik elvesztésére ítéli s mikor azt látta, hogy további tárgyalásra idézteti meg őket, haragra lobbant s önhatalmúlág magára tovább kötelezőnek nem tekintette az egyességet. Pedig ugyanekkor Alaghy és Alberthy már alkalmazkodtak volna hozzá. Zápolyai István nádorhoz fordultak tehát, hogy ő kényszerítse Dénest az egyesség megtartására. A nádor 1496 július 16-án a váczai káptalanra bizta a dolgot, oly meghagyással, hogy Bekény ellenkezése daczára is iktassa be őket az alagi és sikátori porcziókba (Orsz. ltár Dl. 20464).

A káptalan augusztus 20-án járt el meghiztatásában s ámbár Bekény a helyszínen meg se jelent, Alaghyékat birtokba vezette, a határokat elkülönítette (Orsz. ltár Dl. 20474). Könnyen érthető, hogy ez az eljárás nem hozta meg a kívánt jó viszonyt a peres felek közt. Bekény nem engesztelődött, ennél fogva ellenfelei az örökös bosszantáson törték fejüket. Erre különösen alkalmasnak kínálkozott az alagi halastó, melyhez mind a hárman részesek voltak. Ennek a zsílipjét szét rombolták, vizét leeresztették s halait kifogdosták. Kétszáz forint érzékeny kárt okoztak ezzel Bekény Dénesnek, aki sietett a királyhoz fordulni kárpótlásért. II. Uászló 1497 április 7-én elrendelte a vizsgálatot s azzal a budai káptalant és Pest vármegyét bizta meg (Orsz. ltár Dl. 20552, 20553, 20555).

Ez még nem volt elég Bekénynek. Kimutatta a király előtt, hogy Zápolyai nádor ítélőmestere Korothenay János törvény-

ellenesen járt el, mikor Alaghyék folytonos rimánkodására kiadta a végrehajtási parancsot, amelynek az alapján a váczi káptalan a birtokbevezetést tényleg végre is hajtotta. De érvénytelen a beiktatás alaki tekintetben is, mert a királyi ember — Csemeri Zay Miklós — nem volt Pest vármegyében birtokos, sőt Bekény szerint a káptalani ember sem volt in sacerdotibus constitutus (Orsz. Itár Dl. 20636).

Bekény panasza, melylyel a váczi káptalant illette, felingerelte Miklós váczi püspök haragját s nemtelen bosszura tüzelte. Felbízatta Alaghyékat, sőt embereivel segítséget nyújtott nekik, hogy Bekény Dénes halastavát, melyet ez 26 évi költséggel és fáradsággal készítettett, rombolják szét. A haragos ellenfeleknek nem kellett nagy biztatás, márczius 25-ke körül a váczi püspök nemes és paraszt embereivel a halastóra törtek, 15 nap és éjjel halászták, a benne volt 25.000 halat kipusztították, a zsilipeket széthányták; szóval 1500 arany forintnál több kárt okoztak. Ezzel meg nem elégedve, Bekény egyik jobbágynak káposztás kertjét feldúlták s „Mihály rétje“ nevű réjtjét hatalmasul elfoglalták. Így jelentette ezt 1498 július 21-én a budai káptalan, melyet Geréb Péter országbíró 1498 május 15-én a vizsgálattal megbízott (Orsz. Itár Dl. 20677 és 20678).

A vádlottak felett 1498 október 26-án ült törvényt az országbíró. A tárgyalás folyamán rendkívül meglepő, botrányos dolgok derültek ki. Kitünt, hogy Zápolyai nádor 1496 junius 11-ki ítéletlevele s végrehajtási parancsa, melylyel Alaghyék magukat beiktatták s a váczi káptalannak a beiktatásról szóló 1496 augusztus 21-ki jelentése gyalázatos hamisítások. Kiderült, hogy Alaghyék erőszakkal kényszerítették Korothnay ítélőmestert a végrehajtási parancs kibocsátására s őt, hogy áru-
lójuk ne legyen, czinkosaikkal orvul megölették. Ezek alapján a bíróság a hamis okleveleket megsemmisítette, a váczi káptalant mint hamislevelek kibocsájtóját pecsétje és javadalmait elvesztésére, Alberthy Miklóst, Alaghy Mihályt s a váczi káptalan nemes szolgálait, köztük Sülyi Borsvay Benedeket, Tarcsai Fogach Miklóst, mint hamislevél koholókat, hamislevelek-

kel élőket s magukat ily álnoksággal védelmezőket fej- és jószágvesztésre ítélte, az elkobzott birtokok $\frac{2}{3}$ -ad része a bíróságot, $\frac{1}{3}$ -ad része Bekény Dénest illetvén.

Az ítélet a király elé terjesztetvén, a király a vádlottak életének megkegyelmezett, főleg minthogy maga Bekény Dénes se kívánta teljes vesztüket; hanem megelégedett a neki megítélt birtokrészekkel s a 100 márka kötbérrel. Dénes úr azonnal behelyeztetett ellenfelei jószágába örök tulajdonjoggal. A váczai püspök a hamisítás vádja alól fölmentetett; a káptalan megbüntetését, kínálkozó alkalommal, magának tartotta fenn a király (Orsz. Itár Dl. 19937, 20249, 20726).

Ilyen szégyenletes véget ért a hosszas és igazán nem mindennapi érdekű bűnper. Bekény Dénes diadalmasan került ki belőle; ellenfeleit, akik őt atyafiul elfogadni vonakodtak, teljesen legyőzte. Az igazi Alaghy család elzüllött, az ősi Alaghy javakban Bekény lett az úr. Ennek külsőleg is kifejezést adandó: Mikófalvi előnevét, később még családi nevét is fölcserélte az Alaghy névvel. A királyi személynöki ítélőmester 1486 november 28-ki (Orsz. Itár Dl. 19202), a budai káptalan 1489 július 4-ki (Orsz. Itár Dl. 19551), Báthory István országbíró 1493 január 24-ki oklevele (Orsz. Itár Dl. 19948) s ettől kezdve általában az oklevelek **Alagi Beken**-nek (Beken de Alag) nevezik. De legérdekesebben mutatják ezt az átalakulást Óbudai Kálmán Péternek és Berki Nagy Györgynek, a királyi gyalog katonaság kapitányjainak 1486 február 14-én és május 23-án kelt levelei, melyekben emberünk **Alagi és Mikófalvi Dénes** diáknak és mesternek (Dionisius literatus (másszor: magister) de Alag et de Mykóffalva) czimeztetik.

A két kapitány ugyanis usai (Nógrád vm.) birtokát 150 magyar arany forintért eladta Bekény Dénesnek és feleségének, akiket a budai káptalan 1486 november 14-én be is iktatott (Orsz. Itár Dl. 18986, 19114, 19148, 19203). — A vételnek Usai Jób fiai Benedek, Balázs és Simon, mint osztályos atyafiak ellenmondottak, perbe is bonyolódtak, azt erősítvén, hogy igazukat oklevelekkel képesek igazolni. Erre több ízben kaptak is határidőt, de még az 1496 május 25-ki tárgyaláson

se jelentek meg. Később abba is hagyták a dolgot, mert meggyőződtek róla, hogy Berky György joggal rendelkezhetett az usai porciónról, melyet Usai Tamás fia Máté Benedek hálából és Mátyás király jóváhagyásával ajándékozott neki (Orsz. ltár Dl. 18829; 19584, 20311, 20425).

Bekény Dénes pénzes és igen vagyonszerző ember volt. 1482-ben Fülöp váczi tímármesternek 20 arany forintot kölcsönzött, minek fejében ez szőleit s egyéb ingatlanait lekötötte (Orsz. ltár Dl. 18760). — 1487-ben a felesége nyert meg Chaaki Benedek, Mihály és Gábor ellen egy pert, minek következtében őt a váradi káptalan belehelyezte a biharvármegyei Thobol helységbe (Orsz. ltár Dl. 19261). — 1488-ban Dénes mester 16 arany forinton megvette Berki Csető (Chetew) Tamás lányának usai, daróczi és bágyoni (Nógrád várm.) birtokrészeit (Orsz. ltár Dl. 19407). — 1489-ben 175 forint kölcsön fejében megszerezte Keresztes budai bíró Masas nevű szőlőjét. (Orsz. ltár Dl. 19491). — 1492-ben Pataky Antallal együtt 500 arany forintért zálogba vette Laki Kiss Tamás Visk falujának (Hont várm.) fele részét (Orsz. ltár Dl. 19794).

Királyi adományok is jelentékenyen szaporították vagyonát. 1492 márczius 15-én Kisutolcz nyitra-, Bekölcze borsod-, Hanganfő másképp Dománháza, Zadafölde és Illyefölde gömörvármegyei egész falukat új adományba kapja **Mikófalvi Beken Pállal** együtt, Ulászló királytól (Orsz. ltár Dl. 19806). — Ugyancsak II. Ulászló 1494 szeptember 11-én a hatalmaskodásért jószágvesztésre ítélt Tharczay János és felesége Bethlen Sára, Cely István és felesége Bethlen Kata Bethlen Krisztina, Bethlen Domokos özvegye Margit és fia János Bethlenősi, Cseprős, Bodon, Csókatelek faluiból a bíróságnak járó $\frac{2}{3}$ -ad részt Lichtumburgi Burján kamarásnak és Beken Dénesnek adományozta hű szolgálataikért (Orsz. ltár Dl. 20212).

A szerencse a jó atyafiság képében is éreztette Bekényekkel kegyét. Fentebb láttuk milyen tetemes vagyont örökölték Alaghy Miklós után. 1489-ben egy másik rokonuk: Ripaki Oláh István és felesége Anna, haláluk esetére a budai káptalan előtt Ripak, Kereked, Szent Jakab és Parlag bács-

vármegyei birtokaikat királyi jóváhagyással odaajándékozták Bekény Dénesnek és **Sajónémeti Bekény Pálnak** (Orsz. ltár Dl. 19527 és Neo reg. a. fasc. 51: 56).

Bekény Dénes második felesége Kürthy Katalin, kiről már többször volt szó, 1493 január 24-én még életben volt. Tőle két fia született: **Benedek**, aki Báthory István ország-bíró 1493 január 24-i levelében említettik először, mint kiskoru (Orsz. ltár Dl. 19948). Kürthy Katalin még ebben az évben halhatott meg, talán akkor, mikor a második fiúnak **Gáspár-nak** életet adott.*) Bekény Dénes a gyermekekre való tekintetből nem sokáig viselte az özvegyi állapotot. Harmadik feleségének családi nevét nem ismerjük, keresztnéve is egy 1498 június 16-ki okmányban Advigának, egy 1511 április 25-kiben Ilonának iratik.

Hosszúra nyúlt munkás életének hátralevő napjait ájtatosságban, mély vallásosságban töltötte Dénes úr. Az Ágoston regulája szerinti pálosok szerzete, melynek egykor gazdatisztje volt, azon jótékony cselekedeteért, hogy az Olasz utczában levő házának elülső részét boltjaival és pinczéivel a Visegrád feletti Kékes hegyen épült Szent-László zárdának hagyományozta miscalapítványul (Rupp „Magy. orsz. helyrajzi tört.“ I. 243). Őt és feleségét Advigát és fiait Benedeket és Gáspárt és általuk **Sajónémeti Beken Pált**, Bánrévy Benedeket, ennek nejét Erzsébetet, Kátay Jánost és feleségét Ilonát, Bekény IV. Tamás leányait, 1498 június 16-án tiszteletbeli társakul beválasztotta confraternitásába. A kékesi zárdában kívánta Dénes úr magát eltemettetni s e célból megígérte, hogy a klastromot kibővítetteti s a barátok javadalmazására alapítványt tesz (Orsz. ltár Dl. 20691).

Ezután még néhány évig élt. 1498 december 8-án panaszt emel Geréb Péter országbíró előtt I. Mátyás király özvegye Beatrix ellen, amiért tiz, vagy több év előtt az ő borsodvármegyei Zakold pusztáját elfoglalta s ezzel több mint

*) II. Ulászló király korbizonyítványa szerint Bekény Gáspár 1498 augusztus 16-án, amennyire látásból meg lehetett itélni, őt esztendő volt, tehát 1493-ban született (Orsz. ltár Dl. 20714).

1000 arany forint kárt okozott. 1499 április 21-én a fiai Benedek és Gáspár, valamint néhai **Mikófalvi Beken Tamás fia Pál** nevében a budai káptalan előtt tilalmazza Bellyéni Gált, Lászlót, Albertet és Pétert a bekölczei birtok elfoglalásától (Orsz. ltár Dl. 20818, 20836, 20837).

Életbenlételének utolsó nyomát egy 1509 november 26-án kelt oklevél bizonyítja (Orsz. ltár Dl. 21971). — Ezután rövid időn meghalhatott. Felesége Ilona (vagy Hedvig?) 1511 április 25-én már Kálnay György felesége s mint ilyen nyugtatja mostoha fiait Alaghy Benedeket és Gáspárt néhai férje Alaghy Dénes összes javaiból járó jegy- és hitbére kielégítése felől (Orsz. ltár Dl. 22150).

Alaghy Dénes fiai csak a vallásosságot örökölték atyjoktól, de birtokszerző szenvedélyét nem. 1519 június 21-én a nógrádvármegyei kürti egész birtokrészüket 1400 arany forint értékben királyi jóváhagyással a budai káptalannak hagyományozzák az apjuk és a maguk lelkiüdvösségéért mondandó misékre (Tört. tár: 1863 92 l. és Hevenessi MSS. XVII. 40). Egyébiránt ezen kegyes alapítvány tételébe belejátszott az anyagi érdek is. Ugyanis a káptalannak 1000 arany forinttal adósok voltak s a kürti birtok ezt az adósságot is törlesztette.

Különösen Benedek rossz gazda volt. Még apja életében elzálogosította Szelestyén faluját (Hont várm.) Szentiváni Thárnok Oszvaldnak, akitől atyja 1509 november 26-án visszaváltotta ugyan (Orsz. ltár Dl. 21971), de Benedek úr 1512 november 24-én újra elzálogosította 200 magyar forintban Kovári Lászlónak és Pálnak (Orsz. ltár Dl. 22358). — 1513 január 29-én pusztá visnyói (Borsod várm.) ősi jószágát, sőt azokat is, melyeket atyja Molnosbéli Jánostól és Lászlótól vásárolt, 25 arany forintért, egyéb tartozások fejében örökre eladja Ománi Lászlónak és Tamásnak (Orsz. ltár Dl. 22384). — 1523 június 24-én 100 arany forintot vesz fel bágyoni jószágának kiváltására és nyomasztó szükségből Milethinczy Miklós kir. személynöki ítélőmestertől s biztosítékul leköti alagi birtokrészét (Orsz. ltár Dl. 23771).

Ezután nem sokáig élt. 1527 április 17-én már néhainak

mondatik (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 549: 30). Két fia **Farkas, Mihály** és egy lánya **Anna** maradt. Ezek 1527 elején még életben vannak; további sorsukról semmit se tudunk, valószínűleg ifjan és magtalanul haltak el.

Benedek öcsce Gáspár szintén szerencsétlen gazda volt. Az atyjáról maradt szép vagyon hamarosan elolvadt a kezében. Szintén rövid ideig élt. 1527 elején már néhainak mondatik. Özvegyet: **Serédi Veronikát** és két gyermeket: **Jánost és Annát** hagyott hátra.

Seredy Veronika abból a családból származott, mely nevét a fejérvármegyei Seréd helységtől nyerte s melyet a XVI. század első felében szerepelt Gáspár emelt magasra és tett hiressé. Seredy Gáspár jelentékenyen belefolyván az Alaghy család történetébe, élete folyásával egy kissé bővebben kell foglalkoznunk, annál inkább, mert amit Nagy Iván közöl a családról („Magyarország családai“ X: 154) nemcsak hézagos, de részben valótlan; az Eszterházy János gr. czikke pedig („Századok“ 1880: 223) — jóllehet 25 évvel később íródott, mint a Nagy Iváné, — annyi téves állítást tartalmaz, hogy komolyan figyelembe se vehető. Legalaposabban br. Balassa Antal irt Seredy Gáspárról és öcscséről Györgyről a birtokába jutott eredeti oklevelek alapján (Török János: Hazánk 1860 II. évf. 56 s köv. l.). Azonban egyben másban az ő czikke is kiegészítésre szorul, Gáspárnak különösen fiatal korát illetőleg.

Seredy Gáspár a papi pályára készült. 1525 novemberében váczai kanonok és Mária királyné titkára (Orsz. Itár Dl. 24215 és 24216). Mint ilyen kapja 1527 deczember 21-én a cisterciták szentgotthárdi apátságát (Orsz. Itár Liber regius I. 52.) A következő évben a magvaszakadt Horváth Gergely csáni (Pest várm.) porciójából 10 —, és Pahi Kaly András pahi és kali (Fejér várm.) porcióiból 22 jobbágytelket és a Zápolyai párti Szerdahelyi László összes javait nyeri (Orsz. Itár Liber regius I. 60, 79, 81, 136 l. és Neo reg. a. fasc. 538: 52).

Közben — miért, miért nem? — megunta a papi pályát.

1529 július 15-én mint a felsőmagyarországi királyi jövedelmek administratora kapja adományba a hűtlen Izbugyai István összes javait (Orsz. ltár Liber regius I. 78). Majd a katonai pályán tüntette ki magát s rövid időn a felsőmagyarországi főkapitányságra emelkedett. I. Ferdinánd királynak rendíthetetlen hive volt. Jelentékenyen közrehatott, hogy Magyarország felső része megmaradt a Habsburg ház hűségében. Változó szerencsével harczolt János király hadaival. 1529 november közepén egy éjjeli váratlan támadással Egert elfoglalta s Karthaly András várnagyot foglyul ejtette. A következő év július 22-én Tokaj várát vette be. 1536-ban Ebersdorfferrel és Fels Lénárddal szövetségbe egymásután hódoltatták Regéczet, Tályát, Boldogkőt és Sárosvárát. De vereségekben is volt része. 1528 szeptember 25-én Sárospataknál majd Eperjesnél csapata szétszóratott; 1536 december 4-én pedig, míg Nagy Idán mulatott, a gondjára bízott Kassát elvesztette. Uralkodóját nemcsak vérével, hanem pénzével is szolgáltatta. Fizetését sokáig fel nem vette s 600 huszárt saját költségén tartott éveken át fegyverben. Kitartó hűségéért, anyagi áldozataiért és a hadviselésben szenvedett káraiért fejedelme bőkezűleg kárpótolta. Magában az 1535-ik esztendőben 12 adományt kapott, u. m. Hangach N. 20 jobbágyra terjedő birtokát, Palóczy Antal Vámos, Geőcz, Császlócz, Kereknye ungvármegyei birtokait, Szerdahelyi László kövesdi (Zemplén várm.) kastélyát és tartozékait, Hanthony János, Kany Mihály, Domaki Zsigmond és Zombori Péter zombori (Zemplén várm.) birtokait örök tulajdonul, — Tállya várát 10.000 forint, Nádasdot és Izbugyát (Abauj várm.) 2000 forint —, Ráskay István ráskai (Zemplén várm.) kuriáját és szegegyházi (Szabolcs várm.) birtokának felét 1500 forint —, Ibrányi István és Miklós jbrányi és kereszturi (Szabolcs várm.) porcióit 600 forint —, Pál földét (Zemplén várm.) 500 forint —, Csapot (Zemplén várm.) 400 frt, — Gatályt (Zemplén várm.) 500 frt, — Paczint, Karcsát (Zemplén várm.) és Eszlárt (Szabolcs várm.) 1000 frt inscriptióban. (Orsz. ltár Liber regius I. 121, 123, 128, 135, 137 l. és Neoreg. a. fasc. 538: 52).

Az 1538 február 24-ki nagyváradi békekötés után állandóan a béke megtartásán munkált. György barát, Izabella és János Zsigmond mindenható kincstárnoka is úgy ismerte Serédyt, mint a béke emberét; 1542-ben vele alkudozott s vele kötötte meg december 29-én a gyalui egyességet és ezen egyesség értelmében ő volt kiszemelve elkísérni Izabellát Erdélyből a lengyel határig. Nem rajta mult, hogy 600 főnyi diszcsapatát, melyet saját pénzén szerelt föl, az egyesség végrehajtása nélkül kellett visszavezényelnie. A békétárgyalásokat, az ide-oda utazásokat sajátjából fedezte Serédy, sajátjából fizette nem csak a saját katonáit, hanem még az egri várőrséget is (Szederkényi: Heves várm. tört. II. 72); az ország szükségeire is jelentékeny összegeket kölcsönzött, a mely kiadásait a kincstár készpénzzel nem, csakis birtok adományozásokkal tudott megtéríteni. Így kapta 1541. január 13-án Tokaj várát, Tokaj, Tarczal, Keresztur városokat, Ladány, Hernád-Németi falukat egészen, Vámosujfalu, Zombor, Bekecs, Zada, Megyaszó (Zemplén várm.), Tarján (Borsod várm.), Szikszóújfalu, Alsó-Vadász (Abaúj várm.), Dob, Nánás, Dorog, Prood, Varjas, Felső Mach, Rakamaz, Vid, Téglás, Hatház (Szabolcs várm.) községekben birtokrészeket, továbbá Regécz várát és faluját a hozzátartozó Vilmány, Fony, Felső-Novaj, Mihály, Csergő, Lazon, Paczin, Karcsa (Zemplén várm.) falvakkal; a táljai romlott várat a várossal, Mád, Őszed, Rátka (Zemplén várm.), Szántó, Marczinfalva (Abaúj várm.) helységekkel 95,000 frtban (Orsz. ltár Liber regius II. 13 és Neo reg. a. fasc. 332: 26 és 538: 52). Ugyanezen a czimen a következő évben Debreczen városát inscribálja neki Ferdinánd 56,000 frtban (Orsz. ltár Liber regius II. 34, 272 és Neo reg. a. fasc. 538: 58). 1544 november 9-én pedig részint fizetése hátraléka, részint az ország közszükségeire kölcsönzött 33000 frt 33 kr fejében Bazin és Szent György várakat kapja zálogba, melyek csak az imént váltattak vissza a magvaszakadt Bazini Kristóf gróf özvegye, majd Hoffman Ádám báróné, gróf Salm Erzse kezéből (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 538 és Liber regius II. 162, 164, 273 l).

A többi kisebb adományokat (melyekre l. Orsz. ltár

Liber regius I. 152, 154, 157, II. 59, 150, 165 és Neo. reg. a. fasc. 538: 58) itt mellőzzük, csupán annyit említünk még meg Serédyről, hogy 1550 márczius 1-én halt meg és Szent Györgyön (Pozsony várm.) temettetett el.)*

Serédy korának volt a gyermeke; korának ismerete nélkül az ő élete folyamát se érthetjük meg kellően. E nélkül ítél róla Balassa Antal is, midőn különben sikerült cikkében mérhetetlen kapzsisággal vádolja. Nem tagadjuk mi sem, hogy Serédy „sohasem fogyott ki a jószágkérésből“ s hogy néha a „szemtelenségig ment követeléseivel“, de vajjon mutathatunk e fel egyetlen egy szereplő nevezetes embert is abból az időből, az önzetlenség mintaképe gyanánt? Serédy semmivel se volt rosszabb kortársainál. Sőt a jobbak közzé kell sorolnunk hűségéért, I. Ferdinándhoz való szívós ragaszkodásáért, akkor, amikor olyan emberek, mint Perényi Péter, Nádasdy Tamás, Bebek Imre, Balassa Menyhért ide-oda cserélték pártállásukat. Pedig ezek az urak régi nagy familiák ivadékai voltak s nem róluk mondta Frangepán kalocsai érsek, hogy Magyarország majd minden hatalmas embere új ember s az alsóbb osztályból származó, kik részint házasság, részint rablás és fosztogatás által lettek gazdagokká.

Kelleténél hosszasan foglalkoztunk itt Serédy Gáspárral, de tettük ezt részint azért, mert életrajzi adatai kiegészítésre szorultak, részint pedig és legfőképen azért, mert az Alaghy család további élete folyamába jelentékenyen befolyt.

Alaghy Gáspárnak ugyanis — mint már említettük — a Serédy Gáspár mostoha testvére (soror germana) Veronika volt a felesége. Az Alaghy család vagyoni állapota, a rossz gazdálkodás és a rendkívül mostoha viszonyok miatt igen megrongálódott. A vagyoni zavarokból Serédy Gáspár mentette ki őket. 1525 november 6-án tőle, még mint váci kanounktól, vesz fel Alaghy Gáspár 800 frtot. Alagi birtokát kötötte le érte oly föltétellel, hogy ha esztendő alatt ki nem

*) Díszes sírkövének felirata közölve van a Tört. Tár. 1884 évf. 580 old., rajza pedig Szilágyi S. A magyar nemzet története V. köt. 175. l. látható

váltja az övé és testvéréé Serédi Vas Miklóse legyen a jószág (Orsz. ltár Dl. 24215, 24216, 24245). Mire a kiváltás ideje elérkezett Alaghy Gáspár megszűnt élni és János király 1527 április 17-ki parancsa értelmében a két Serédyt a váczii káptalan beiktatta Alagba (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 659 : 11).

Serédy Veronika két gyermekével **Jánossal** és **Annával** férje halála után nehéz anyagi körülmények közzé jutott. Abból az alagi porcióból, melyet a néhai Alaghy Benedek gyermekeitől 1527 óta zálogban birtak (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 549 : 30) bizony szűkösen táplálhatták volna magukat, ha Serédy Gáspár nem segítéjezi őket. A „telhetetlen vagyonszerző“ főkapitánynak dicséretére válik, hogy elnyomordott atyafiairól nem feledkezett meg. Dicséretére válik, hogy a néhai Alaghy Gáspárnak kölcsönzött 800 frtot elengedte s a zálogba vetett alagi jószágot „vele született nagylelkűségből, irgalomból és atyafiságos szeretetből“ visszabocsátotta (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 538 : 20). Sőt még az Alaghy Benedek által Milethinczy Miklós mesternek elzálogosított alagi porciót is kiváltotta és nővére használatára bocsátotta (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 538 : 2). De még nemesebb cselekedete volt az, hogy unokaöccsének Alaghy Jánosnak neveltetéséről gondoskodott.

Közben azzal is könnyebben edett Serédy Veronika anyagi helyzete, hogy vigasztalót és támaszt talált egy második férjben. **Debreczeni Gáspár** volt ez, akit alagi birtokáról **Alagi Debreczeninek** vagy közönségesen **Alaghy Gáspárnak** neveztek; s így Serédy Veronikának — különös bár — **két egyforma nevű** férje volt. A második Alaghy Gáspár már jobb gazda volt, mint az első. 1533-ban 75 frtért örökre megszerezte Chamady Márton lányának Orsolyának (Chyga Imréné) pestmegyei Csanád pusztai részét (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 5 : 75 és 8 ; 68), Werbőczy Istvántól, János király titkárától és kancellárjától pedig Zsámbokon azt a szőlőt, mely a hűtlen Zomori Sedel Andrásé volt, örök ajándéku kapta azon hű szolgálataiért, melyeket, mint Werbőczy budai házának és zsámboki kuriájának udvarbírája teljesített (Orsz. ltár Neo.

reg. a. fasc. 493: 20). Ez az adományozás 1539 november 25-én történt. Ez időn túl nincs több emlékezet se Alagi Debreczeni Gáspárról, se feleségéről. Családfájuk gyermekeikben: **György, Menyhért és Magdolnában** virágzott tovább.

Serédy Veronikának, mint láttuk, két férje volt: Alagi Bekény Gáspár és Alagi Debreczeni Gáspár: amattól két, ettől három gyermeke származott. S miután a két férj egy nevet viselt, amennyiben eredeti családi nevüket elhagyván, birtokukról, Alagról nevezték magukat, azonképen a gyermekek is Alaghyaknak írták magukat. Szigoruan véve a dolgot: **a régi Alaghy család**, melyről fentebb szoltunk, **fiágon kihalt** s így Serédy Veronikának Bekény Gáspártól született gyermekeiben csak a leányágon (nagyanyjuk Kürthy Klára révén) csergedezett Alaghy vér, a Debreczeni Gáspártól születetteken pedig azt mondhatjuk, hogy éppen semmi sem. A gyermekek azonban szívósan ragaszkodtak az Alaghy névhez és a féltestvérek erősen tartották az atyafiságot. Az összetartozásnak külsőleg is jelét adandók, a Debreczeni Gáspár ága még a Bekény családhoz is kötötte magát s ennek az emlékezetét olykép őrzötte meg, hogy a Bekény nevet fölvette előnévül s **Bekényi Alaghynak** nevezte magát. Ez által előállt az a nem mindennapi eset, hogy **a családnév előnévvé s megfordítva az előnév családnévvé változott át.**

Fölvevén tárgyalásunk fonalát, lássuk Alaghy János élete történetét. Őt anyja szűkösi anyagi helyzetében Serédy Gáspár vette gondjaiba. Őt taníttatta nem csak itthon, hanem külföldön is. 1543 ápr. 27-kén iratkozott be a vittenbergai egyetemre (Régi Tört. Tár VI. 219), azután Páduában tanult nagy szorgalommal. Itt találkozott vele Verancsics Antal püspök, aki 1546 aug. 2-án Serédy Gáspárhoz írt levelében nem győzi dicsérni éles elméjét, szerénységét, tisztességtudását. A tudományokban szépen halad, már verseket és latin leveleket ír. Sokat ígér felőle s reményleni meri, hogy az unokaöcs nem lesz méltatlan a nagybácsihoz (Verancsics összes munkái VI. kt 200 l.).

Serédy Gáspár nem is vonta meg tőle támogatását. Így pl. midőn azon 20.000 frtba, melyet Ferdinánd Izabellának

volt fizetendő s melyet Serédy Gáspár fizetett ki, a gyulafehérvári püspökség jövedelmét négy évre lekötötte Ferdinánd, az inscriptionalis levélbe 1542 október 18-án beiktatták, hogy ha ezen püspökséget időközben Alaghy Jánosnak adományozná ő felsége, akkor ezen adomány a 20.000 frtban törént elzálogosítást megszünteti (Hazánk II. 69 l.).

Abból, hogy Alaghy Jánosnak püspökség helyeztetett kilátásba, nem következtethetjük bizonyosan, hogy papi pályára készült. Nem lehetetlen ugyan, hogy Serédy annak szánta, azonban inkább hihető, hogy a fent említett inscriptionalis levélben a püspökségnek csak a jövedelmét ígérte oda a király, s nem egyszersmind a püspöki stallumot, amire Alaghy János 1546-ban, amikor még tanulmányait folytatta, kánonjogiilag is alkalmatlan volt.

Nem tántorit el ettől a véleményről Budai Ferencznek az az állítása sem, hogy Alaghy János „egy ideig széplaki apátúr volt.“ („Magyarország polg. históriájára való lexikon“) s csak később lett világi ember. Mert Budainak ez a föltevése tévedésen alapul. Az ugyanis kétségtelen, hogy Alaghy 1552 augusztus 28-án a Széplak faluban levő Erdélyszer nevű birtokrészt Sziráky Balázsszal együtt adományba kapta I. Ferdinándtól, aki 1558 márczius 3-án az adományt kiterjesztette testvéreire György és Menyhértre is (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 32 : 1, 365 : 7, 1049 : 5, 1310 : 16.); itt azonban az abaujvármegyei Széplakról van szó s nem az esztergomi főegyházmegyéhez tartozott széplaki benczés apátságról, melyet, mint Budai is jól tudja, I. Ferdinánd 1561-ben az akkortájt betelepített nagyszombati jezsuitáknak adományozott (Rupp : Magyarország helyrajzi tört. I. 52, 106, 127), holott az abauji Széplak 1561 után is az Alaghyak kezén volt, mindvégig a család kihalásáig.*)

Megmaradhatunk tehát amellet, hogy Alaghy János nem

*) Széplakon 1565-ben február 26-án osztozkodtak meg Alaghy János és Sziráky Balázs beszterczei várkapitány. Ugyanekkor Alaghy új adománylevelet kapott rá Miksa királytól (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 266 : 18, 1049 : 5, 1310 : 16 és 18).

papnak készült. Ezt igazolja Serédy Gáspárnak 1547 szeptember 4-én készült végrendelete is, melyben testvérének Györgynek, mint főörökösének lelkére köti, hogy Alaghy Jánost ő felsége udvarába szerkeszse be, évenként 200 frtot adjon neki, hogy abból az udvarnál élhessen, míg ő felsége valamilyen kép nem gondoskodik ellátásáról (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 551 : 9). Ilyen intézkedésre egy végzett papnövendék nem szorult.

Ékszereit s ruháinak egy részét is Alaghynak hagyománya, egy kötelezvényében pedig, melyet a király 1550 május 16-án jóváhagyásával megerősített, 2000 frtot rendelt neki kifizettetni (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 549 : 18).

Mikor Serédy Gáspár meghalt (1550 márczius 1-én), Alaghy János önálló, maga kezére dolgozó ember volt. 1551 január havában már a pereskedés gyönyörűségeibe is belekóstolt. Egyszerre két pert is folytat, az egyiket Bachkói György és Miklós és Sóvári Albert fiaival, a másikat Orbonaz Andrással a nógrádvármegyei szelestyeni porcióért (Orsz. ltár Dl. 1081, Neo reg. a. fasc. 536 ; 12). Hogy tevékenységének tere nyíljon, nagybátyja Serédy György megtette regéczi várba várnagynak. Hivatalát elfoglalván, rövid időn tapasztalhatta, hogy a várnagyság nem valami nyugodalmas állapot. Akkor tájt volt, hogy Izabellát és fiát az erdélyiek visszahívták s a polgárháboru újból kezdetét vette. János Zsigmond pártja a felvidéket is veszélyeztette, különösen mióta a kiskori Serédy János tokaji várnagya, Némethy Ferencz a várat átadván, Izabellához pártolt s mint ennek egyik legvitézebb vezére a felvidéket örökösen nyugtalanította. Alaghy kényelmetlenül érezte magát Regéczben. A környéken czirkáló ellenség támadására mindenkor el lehetett készülvén. Amellett a vár igen rossz karban volt, bástyái romlottak és őrsége fizetetlen. Alaghy figyelmeztette nagybátyját a bekövetkező veszedelemre. De Serédy Györgyöt a kassai kapitányság és Makovicza várának megoltalmazása annyira elfoglalta, hogy a követségbe küldött abauji két nemestől azt üzenté öcscsének, hogy ő sem pénzt sem katonát nem adhat; inkább lemond Regéczről, átadja

azt egészen öcscsének, csináljon vele, a mit tud, ha megoltalmazza, az az öcsese szerencséje és jövődő boldogsága lesz, de ha nem érez hozzá magában erőt, akkor tegyen jelentést ő felségéhez, hogy a vár védelméről gondoskodjék.

Alaghyt gondolkozóba ejtette a nagybátyja üzenete. Magára hagyatva erőtelennek érezte magát ily nagy feladatra, viszont átlátta, hogy most nyílik alkalom érdemeket és vagyont szerezni. Serédy György a hozzá küldött újabb küldöttségnek ismételtén kijelentette, hogy ő Regéczről lemond az öcsese javára, ha a Ferdinánd hűségében meg tudja azt tartani; egyszermind az őrségnek is megparancsolta, hogy Alaghynak esküdjék hűséget. Ennek az üzenetnek az alapján Alaghy nem várnagynak, hanem a vár urának tekintette magát s mint saját birtokáért minden lehető megtett. Pénzt szerzett, ahonnan csak tudott, a vár falait kijavíttatta, az őrség zsoldjának hátralékát kifizette. Egy szóval teljes készenlétben nézett elébe az esetleges ostromnak. 1557 december 27-én végrendeletet is tett, ép testtel és lélekkel is megemlékezvén az élet bizonytalanságáról (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 537: 53).

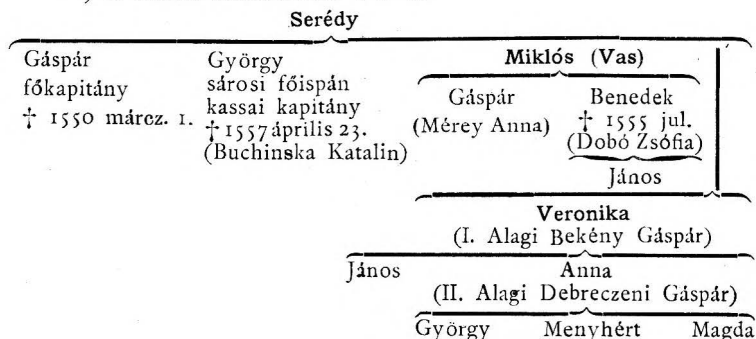
Az Izabella pártiak mozgolódása még egyre fenyegetett, midőn Serédy György 1557 április 23-án meghalt. Terjedelmes birtokaiban testvérének Miklósnak a fiát Gáspárt tette örökösévé, özvegyének Buchinska Katának csak a makoviczai várat hagyományozta holtig tartó haszonélvezeti joggal. Végrendeletében, melyet Makoviczán 1556 július 14-én tett, nem feledkezett meg nővére gyermekeiről sem. Alaghy Jánosnak 1000 frtot hagyományozott és könyvtárát, továbbá a szentgyörgyi és csataji kuriákat és szőlőket, melyeket még öreg Serédy Gáspár pénzen szerzett, a gálházi pusztát, melyet Soós Pétertől vásárolt, a grűnai (Pozsony várm.) nemesi udvarházat, melyet királyi jóváhagyással már 1553-ban odaajándékozott Alaghy Jánosnak, továbbá az 1000 frtba inscribált mislei just és a jekelfalusi (Szepes várm.) porciót. Alaghy Menyhértnek és Magdolnának (Hassági Farkasnénak) 1000—1000 frtot, néhai Alaghy Anna Figedy Pétertől született lányának pedig 500 frtot (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 30: 26, 332: 22 és 23, 363: 18, 369: 34,

536: 39, 549: 37, 989: 23, 1569: 41, Liber regius III. 393 és Esztergomi kápt. caps. 16 fasc. 3: 1).

Regécz vára, melyben Alaghy János parancsolt, a végrendelet értelmében szintén Serédy Gáspárt illette. Alaghy János azonban megkötötte magát és többszöri felszólításra is megtagadta a vár átadását. Serédy Gáspár erre azzal válaszolt, hogy az Alaghy Jánost illető végrendeleti hagyományokat visszatartotta (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 537: 49, 1752: 41), egyzersmind a királynál engedetlenségéért bepanaszolta. Feleségének Mérey Annának az apja: Mérey Mihály alnádor szintén mindent elkövetett, hogy Alaghyt kitudja Regéczből. Még is csak egyetlen volt és veszedelmes elvet honosítana meg — írja a királyhoz intézett folyamodásában — ha egy várnagy a gondjára bízott várat perrel adná át a törvényes örökösnek! (Orsz. Itár. Neo. reg. a. fasc. 1773: 19).

Erre Alaghy önérzetesen azzal vágott vissza, hogy ő nem mint várnagy bírja Regéczet. Előadja a királynak, miként jutott Regéczhez; nemes úri tanukra hivatkozik, akik előtt Serédy György az ő javára lemondott Regéczről. Ő úgy hiszi, hogy több joga van a várhoz, mint ifjabb Serédy Gáspárnak. A vár szerzőjéhez idősb Serédy Gáspárhoz őt ép olyan vérségi kötelék fűzi, mint ifjabb Serédy Gáspárt, mert ennek az apja Miklós és az ő anyja Veronika édes testvérei voltak a felső magyarországi főkapitánynak.* Sőt, jól meghányva a dolgot, ő több jogot formálhat Regéczhez. Hol voltak a Serédy Miklós

*) A családi összeköttetés t. i. ez:

gyermekai, mikor a várat Perényi Gábor ostromolta? tettek-e csak egy lépést is a megoltalmazására? Ő, Alaghy János, ellenben — jól lehet még 10 forintot se adott Serédy György, mikor a várat rábizta — ereje teljes megfeszítésével pénzt szerzett, a vár falait kitatarozta, az őrség zsoldhátralékát kifizette s három éven át 100 lovast és 200 gyalogost tartott benne. 16,000 forintot költött a várra, majdnem annyit, hogy azon meg is vehette volna. Ez a pénz a saját pénze, s addig ki nem bocsátja kezéből Regéczet, míg Serédyék ezt meg nem térítik; de nem csak ezt, hanem azt az évi 200 forintot is követeli, amely id. Serédy Gáspár végrendelete értelmében neki fizetendő lett volna, de az örökösök soha se fizették, úgy hogy már 1800 frtra felszaporodott. Nem kapta meg a nagybátyja ruháit se, amelyek 1000 forintot értek meg, sem a kötelezvényben ígért 2000 forintot (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 363 : 36, 999 : 67).

Alaghy János nem érte be az írásbeli kérvényezgetésekkel. Igyekezett magának megnyerni a kamarás urakat. Hatalmas támasza volt az udvarnál öcsöce : **Alaghy György kanczelláriai jegyző**, akinek nyomban nagybátyja halála után, ügyelmébe ajánlotta igényeit (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 79 : 6). A dolog nehezen ment. A király a viszálykodó felek közt akép vélt békességet csinálhatni, ha a várat visszaveszi. A jogcímet is megtalálták rá. Serédy Gáspár és György magtalanul halván el, javaik a koronára vissza szállottak. Olgyay György országbírói ítélőmester tehát parancsot kapott, hogy a Serédy birtokokat vegye zár alá. Akinek jussa van hozzá, keresse rendes birói uton (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 332 : 31 és 41).

Alaghy János mindjárt elérte ezen intézkedés indító okát. Pénz kellett a kincstárnak. Nem habozott megajánlani azt is. A kincstár 25,000 forintot kívánt. Alaghy sokallott ennyit. Utalt arra, hogy az uradalom az örökös hadviselésben rettenetesen elpusztult s nagy része a rebelliseknek adózik. Két legjobb helységet Aszalót és Zsolczát a lázadó Bebek elszakított s mai napig is bitorolja ; Forrót és Garadnát pedig Kassa városa magának követeli (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 538 : 24).

Végre 18,000 forintban létre jött az egyesség, oly módon, hogy 6000 forint azonnal, a többi pedig 1560 január 1-ig volt fizetendő. Az inscriptionalis levél 1558 október havában ideiglenesen, véglegesen pedig 1560 január 9-én a három Alaghy fítestvér nevére állíttatott ki.)*

Ifj. Serédy Gáspárt Szent György és Bazin uj inscribálásával s a kövesdi vár örök adományozásával vigasztalta meg a király (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 332: 30, Liber regius III. 519).

Ez a királyi adomány úrrá tette az Alaghyakat. Várurak lettek, négy vármegyére terjedő uradalom birtokosai. Különben a királyi kegy nem most érte őket először. János, a ki közöttük észbeli tehetségre s vitézségre — ami ebben a korban jó istenadománya volt — a legkiválóbb volt, már 1553-ban két donatios levelet kapott Ferdinándtól, egyiket Gönyői János magvaszakadt gönyői (Abauj várm.) mintegy 25 jobbágy telekre terjedő birtokára (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 493: 59), a másikat Kiskabay Pál kiskabai, móríci (Külső Szolnok várm.) birtok részeire és Eszenyi Gergely Ezenteleke nevű pusztájára, szintén Külső Szolnok vármegyében (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 1019: 9). Mint jó gazda, saját pénzen is szerzett birtokokat. A borsodvármegyei sajónémeti, szentpéterfalvi, mikófalusi és molnosbéli ősi birtokrészeket, melyeket még nagyatyja Dénes zálogba vetett, a borsodvármegyei atyafiaktól **Nyéki Bekény Balázstól, Mikófalvi Beken Andrástól, Boldizsártól és Gáspártól** 1553-ban visszaváltotta (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 10: 59). 1555-ben 400 forintért zálogba vette Hassági Farkas László fiainak magoshídi, dejnei másképp kakasfalvi, csontosfalvi és fenyőszádi (Sáros várm.) birtokainak felét (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 1569: 31).

Későbbi szerzeményeiben rendszerint testvéreit is részeltette. Így a hűtlen Perényi Gábor Vizsoly faluját mind a hárman kapják 1556 november 6-án adományba (Orsz. ltár Liber regius

*) (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 32: 1, 12; — 363: 1, 2, — 537: 50, 549: 40, — 586: 51, — 829: 4, — 970: 5, — 983: 2, 7; — 987: 30, 1376: 1, 1773: 19. Liber regius III. 619. — Benignae resol. 1560 fol. 130, 133. 136, 138, 243; — 1561 fol. 10, 12 és Esztergomi kápt. lib. II. fol. 201. és caps. I. fasc. 1: 5).

III. 359). Nem különben Kincses György tályai kuriáját (Orsz. ltár Liber reg. III. 434). A hűtlen Bebek György Ecsed faluját (Heves várm.) 1557 május 25-én Menyhérttel együtt kapja (Orsz. ltár Liber regius III. 401, Neo reg. a. fasc. 5: 73).

A regéczi uradalmat birtokába vevén Alaghy János, igyekezett azt rendbehozni s jövedelmét fokozni. Jobbágyokkal benépesítette s az idegenek által bitorolt területeket vissza foglalta. Két falu: Forró és Garadna miatt a kassai polgárokkal elkeseredett viszályba keveredett. A kassaiak azt vitatták, hogy a két falu régtől fogva az ő tulajdonuk s csak a zavaros időkben ragadta el tőlük Serédy Gáspár. E miatt az országgyűléshez is fordultak panaszukkal s az 1552-ki országgyűlés határozatilag utasította Serédy Gáspár törvényes örökösét Györgyöt a két falu visszabocsátására. De sem Serédy György, sem utódja a regéczi uraságban: Alaghy János nem hajtottak a felsőbb rendeletekre. 1559 márczius havában az ország főbirái tanácskoztak Nádasdy Tamás nádor elnöklete alatt e tárgyban s ez a pozsonyi tanács is meggyőződött róla, hogy a kassaiak igénye jogos s hogy keresetüket a vármegyei törvényszéken s a kir. táblán a rendes birói uton érvényesítették.

Ennek ellenében Alaghy János tagadta a kassaiak igényének jogosultságát. Az 1542/3-ki beszterczebányai országgyűlés, a melynek a végzeményére a kassaiak hivatkozni szeretnek, csak a jogtalanul elfoglalt birtokokat rendelte visszaadatni. Ámde Forró és Garadna nem erőszakkal, hanem fegyverjogon jutott ő felsége hatalmába, aki azokat Serédy Gáspárnak az általa az ország védelmére adott kölcsönök fejében inscribálta. Illetéktelennek tartja Alaghy Abauj vármegyének ítélkezését ebben az ügyben. Száz forinton felüli inscriptióban a vármegye nem ítélkezhetik, már pedig a két falu 1600 forintban van inscribálva. De érvénytelen a vármegye ítélete az ítéletlevél számos alaki fogyatkozásán kívül azért is, mert Alaghy nem képviseltethette magát a tárgyaláson, személyesen se lehetett jelen, mert akkor Telekessy Imre főkapitánynyal a tarczali táborban a török ellen foglalatzkodott.

Azonban az Alaghy érvelései csak prókatori fogások

voltak, az igazság a kassaiak részén volt. S ezek több ízben megkísérlették magukat birtokba vezettetni. De az Alaghy cselédei mindannyiszor véres fővel verték őket vissza. Több polgár megöletett, még több megsebesült, a garadnai kastély pedig lángok martaléka lőn. Végre a kassai kapitány Robles Menyhért — a király szigorú parancsára — fegyveres erővel megrakta a két falut, hogy a per végleges eldőltségéig egyik fél se bitangolhassa. Ekkor Alaghy meggondolta a dolgot, alkudozni kezdett ellenfeleivel. A kassaiak a falvak átadását s a szenvedett károk megtérítését követelték. Az alku már-már eredménytelenül végződik, ha Mágóchy Gáspár tornai főispán a peres feleket 1562 június 16-án Torna várában össze nem hozza és ki nem békiti. Alaghy lemondott a két faluról, a kassaiak pedig kártérítési igényeikről. A perfolyta leveleket mindkét fél átadta Mágóchynak, aki azokat szemök láttára a tűzbe dobta. Ezt az egyességet aztán a jászói konvent előtt hitelesen felvalólták (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 9: 70, — 178: 21, — 494: 2, 3, 4, 12, 18, — 537: 36, 49, 58, — 538: 23, 25, 26, — 550: 12, 28, — 1088: 26, — 1243: 2, 3, — 1692: 20, — 1693: 3, — 1714: 35 és Jászói konv. Itára prot. antiqu. lit. E. No. 187).

A király Forró és Garadna elvesztése által a regéczi vár jóvedelmében beállott csorbulást az egri káptalan Szerencs vidéki tizedjének oda adományozásával kárpótolta (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 493: 14, 494: 3, Benignae resol. 1561 fol. 99 és 119; — 1563 fol. 47 és Jászói konv. Itára lit. E. No 14).

Ruszkai Dobó Domokos és István is megkísérlették a regéczi vártól némely erdőket elszakítani; gönczi és telkibányai jobbágyaikkal hatalmasul rátörtek az erdőkre, azokban nagy pusztítást vittek végbe s még a király részére nevelt sólyomfiakat is elvitték (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 538: 4, 549: 28). Alaghy a szokásos módon tiltakozott a hatalmaskodás ellen, de pörre nem engedte a dolgot, hanem valószínűleg békésen eligazította Dobóval Kaszonyban (Bereg várm.), ahol Ferdinánd 1560 augusztus 17-ki kinevezése értelmében mint az Ujlaky János váci püspök elnöklete alatt működő királyi biztosság tagjai

sokáig tárgyaltak János Zsigmond követivel a béke felett (Orsz. ltár Benignae resol. 1560 fol. 202).

Alaghynak, mint a regéczi uradalom új birtokosának általában elég dolgot adott földesuraságát egyes engedetlenekkel elismertetni, s az uradalom területi viszonyait, melyek a folytonos polgárháboruban összekuszálódtak, rendbeszedni. Hogy e céljának megvalósításában nem igen kereste a törvényes utat, hanem erőszakkal igyekezett akaratát érvényesíteni, nem érdemel valami szigorú megrovást, mert azt a kor hozta magával s a rendezetlen, lassu, tehetetlen igazságszolgáltatás. Ha tehát Dicsházi Török Kristóf szőlődi, — Füló Imre fia fülókércsi, — Alsószendi Szendy Mátyás szántói, — Figedy Mihály fügedi, — Vékey Ferencz kisalusi birtokosokkal önkényesen, erőszakosan bánt el, semmivel se cselekedett rosszabbul, mint korában bármely tehetősebb földesúr (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 494 : 10, 562 : 25, 538 : 31, 538 : 33 és 74, 549 : 17, 1765 : 40). A gönczi pálosokkal is azért érezte hatalmát, s azért vette el tőlük a vilmányi vizi malmot, a horváti szőlőt és házat, mert a regéczi uraság fenhatóságát nem akarták elismerni (Orsz. ltár Acta paulin. Göncz fasc. 5 No 7, — Acta paulin. Regécz fasc. 3 No 5 és Jászói konv. ltára prot. 1 No 29).

Ellenkezőleg, azt mondhatjuk, hogy Alaghy János a korhoz képest jámbor ember volt. Hogy a kassaiakkal való viszályában szolgálai vagy öt kassai polgárt megölték, azt később is sajnálta. Végredeletében külön meghagyja, hogy a jobbágyakkal emberségesen bánjanak az örökösök. A vérségi köteléknek fentartása, az atyafiságos szeretet meg egészen példa számba megy nála. Féltestvéreiről sohase feledkezik meg, őket majd minden szerzeményében részesíti. Még az utolsó adománylevélbe is, melylyel 1563 szeptember 6-án Alsó-Vadászt, Baskót, Szikszó-Ujfalut és Zaka pusztát nyerte, belefoglalta György és Menyhért mostoha testvéreit (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 21 : 50, 693 : 17).

Atyafiságos jó indulatát kiterjesztette még a távolabb eső atyafiakra is. Bár a borsod vármegyei Mikófalusi Bekényektől

jó formán már nagy atyja Dénes elszakadt annyira, hogy még családi nevét is fölcsereélte, mindazáltal Alaghy János az egyik elszegényedett Mikófalusi Bekénynek: Ferencznek fiát Farkast pártfogásába vette, gyermekségétől fölnevelte s nem csak végrendeletében gondoskodott róla (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 537: 53), hanem a maga és testvérei részére szerzett nemesiséget reá is kiterjesztette.

A czimeres nemeslevelet Bécsben 1553 december 12-én adta I. Ferdinánd király **Alaghi Beken Jánosnak** s általa anyai tetvéreinek **Alaghy Györgynek és Menyhértnek** és atyjafiának: **Mikófalvi Beken Ferencz fiának Farkasnak**. Nem új nemesiséget kaptak ezzel, mert hisz láttuk, hogy mind a Bekény, mind az Alaghy család már évszázadokkal előbb élvezték a nemesi jogokat, hanem csak megújítását és bővítését régi nemesi oklevelüknek, mely Buda 1541 évi elfoglalásakor a török pusztítás martalékául esett.

A nemes levél, melyet az Országos Levéltár eredetiben őriz (Neo reg. a. fasc. 408: 28), alaki és tartalmi tekintetben egyike az érdekesebb armalisoknak. Irálya elejétől végig elüt a nemes levelek jól ismert irányától. Bevezetését melegség, bizonyos költői lendület hatja át. Dicséri Beken János szellemi tehetségét, melylyel a természet megáldotta, maga pedig szép és hasznos tudományokkal annyira kimívelt, hogy a vele egykoruakat mint bölcsességben mint a versírás és szónoklás művészetében annyira felülmulta, hogy „nem közönséges nevet vivott ki magának Magyarországon“. Szellemi képességeit, melyekhez kortársai, mint Verancsics püspök is oly szép reményeket fűztek, emeli ki a király és ezekért tünteti ki nemesiséggel, jóllehet „sokak véleménye szerint az egyedüli és igaz nemességet csak a katonai vitézség és a hőstettek szülik.“

A czimert következőleg írja le az oklevél: katonai pajzs, melynek felénél nagyobb felső vörös mezejében egy ágyéki látszó farkas emelkedik, hegyezett fülekkel, kiöltött nyelvel első lábában nyílveszőt vetésre készen tartva.*) **Ez az ősi**

*) Az oklevél «sagittam jaculantis in morem sustinens» szavainak a rajz némileg ellentmond, amennyiben a farkas a rajzon a nyílveszőt heggyével lefelé függőlegesen tartja.

czimer. Ehez bővítésül az alsó kék mezőben két lilium járul, az oklevél szavai szerint: mint az egyeneslelkűség és hűség jelképei; míg a farkas azt példázza, hogy a kitüntetettnek ősei erejük és tehetségök szerint védelmezték az államot és annak fejét, a fejedelmet. Mert Cyrus is, a perzsák uralkodója azt szokta mondani, hogy ő „barátainak barátja, ellenségeinek farkasa“. A pajzsot katonai sisak fedi, ezen korona nyugszik, melyből a pajzsban levőhöz hasonló farkas emelkedik ki. A foszlányok jobbról kék-fehér, balról vörös-fehér. A czimert aranyos keret veszi körül, mely az alján 28 mm.-re kiszélesedik. A kereten vörös, fehér rózsza és egyéb virágok, vannak elszórva, melyek közt gólya, páva, pulyka, pintyőke, lepke vannak elhelyezve. A viseltes, de még mindig élénk és gazdag színváltozatot a keret alsó részén nagyon emeli egy tájkép zöld pászttal és fákkal, kéklő hegyekkel és a leáldozó nap visszaverődő fényénél nyugalomra repdeső madarakkal.

Alaghy János végrendeleteiben is megemlékezett atyafiáról. Őt végrendelete maradt ránk (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 537 : 53, 40, 363 : 19, 493 : 57, 562 : 10, 356 : 22, 520 : 1, 354 : 43, 493 : 57). Az elsőben, mely 1555 december 27-én kelt, fivéreit tette általános örököséivé. Ekkor még családtalan volt. De időközben, 1559-ben vagy 1560-ban meg-nősült, elvette a Ráthold nemzetségből származott **Pásztói és Hasznosi Pásztóhy** család sarját: **Katalint**.) 1561 július havában egy fiacskája: **András**, 1563 január havában pedig egy lánykája: **Judit** már mint élők említettnek. Ekkor aztán természetesen gyermekei lettek örökösei; fivéreinek Karcát és Paczint hagyományozta s ingóságainak fele részét. Ha fia meghal s csak leánya marad életben, akkor az ingatlanok felét testvérei kapják, az egészet csak leánya megszabadása

*) A Pásztóhy család — Nagy Iván szerint Domokosban, aki az 1505-ki országgyűlésen Heves vármegyét képviselte, kihalt. Téves állítás. A XVI. század második felében élt még Pásztóhy János, kinek felesége Bajoni Zsófia volt. Pásztóhy Ferencz 1566-ban judex commissarius, Gergely 1580-ban Kis Rédén és Mízsén birtokos, Cyörgy 1589-ben Egerben szolgál 4 lovassal (L. Gróf Károlyi oklir III. kt és Szederkényi Heves vm. története II. kt.)

esetén. Figyelmezteti fivéreit, hogy elégedjenek meg ezzel a végintézkedéssel s gyermekeiket ne háborgassák. Jusson eszökbé, hogy ő nem részesült az ő apjuk birtokaiból, a testvérei szerzeményi javaiból sem, ellenben az „én atyám pestvármegyei birtokaiba ők is beleültek, amire most is bosszussággal emlékezem vissza.*)

Utolsó végrendelete 1565 július 5-én Szatmár városában kelt a török szomszédságában. El volt készülve a halálra, mert János Zsigmond hadai Magyarországra átnyomulván a szomszéd Nagy-Bányát bevették.

Aféle katona embernek mint Alaghy mindig koczkan forgott az élete. 1562-ben a balogi erdőben nagyon is közel járt a veszedelemhez. Kicsi hijja volt, hogy Hasszán bég fogóságába nem esett, mint Bebek György és Mágocsy Gáspár (Korponay János Abauj várm. monographiája 19 l.). De jó csillaga akkor is, a szatmári várban is, megóvta a szerencsétlenségtől.

Élete utolsó éveit II. Serédy Gáspár keserítette, ugyanaz akivel Regécz birtokáért oly erős harczot vívott. Serédy nem tudta felejtetni a kudarczot, újabban meg az bántotta, hogy a pozsonyvármegyei szentgyörgyi, iványi és grünaui szerzeményeit nem neki, hanem Serédy Ferencznek hagyományozta Alaghy. A nevezett birtokokat tehát hatalmasul elfoglalta és pusztította, azonkívül az esztergomi szentszék előtt perbe szállott vele (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 493 : 25, 537 : 55, 984 : 24 és Esztergomi kápt. ltára lib. 3 fol. 100). A sok bosszussággal és költséggel járó pernek Alaghy 1567-ben bekövetkezett halála vetett véget.**)

Eltemettetett az abauj szántói templomban édes anyja mellé.

*) Alaghy György és Menyhért 1567 augusztus 1-én a szepesi káptalan előtt kijelentették, hogy bátyjuk végakaratóval meg vannak elégedve s kötelezték magukat, hogy az árvákat semmi szín alatt se háborgatják (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 983 : 7 §. 3).

**) »Értesültünk, hogy Alaghy János paucos ante dies (kevés nap előtt) meghalt», — írja Miksa császár a kamarához 1567 szeptember 23-án intézett rendeletében (Orsz. ltár Benignae resol. 1567 fol. 165).

Árván maradt gyermekeire nem a legjobb sors várt. A király Alaghy Györgyöt, majd Alaghy Menyhértet nevezte ki gyámul (Orsz. ltár Liber regius III. 903, 921 és Jászói konv. ltára prot. A. A. fasc. 1 No 1), azonban Pásztohy Katalin, alig hogy a gyászév letelt, nőül ment Thallóczi Bánffy Bálint-hoz, a szatmári magyar katonaság kapitányához,*) egy iszákos, korhely emberhez, aki a gyermekek feletti gyámkodást kezébe ragadva első dolga volt Regécz és tartozékai felől a kiskoruktól kölcsönös átruházás szerződést csikarniki (gr. Eszterházy J.: Adalék a Serédy család történetéhez, Századok 1870, 224. lap és Jászói konv. ltára prot. A. A. fasc. 1. No 1).

Mikor Bánffy a tekintélyes Alaghy vagyonban bízott érezte magát, feleségével és mostoha gyermekeivel durván bánt s birtokaikat egyre-másra prédálta.

Végre is az atyafiság megsokalta a dolgot, különösen Mágocsy Gáspár Torna és Bereg vármegyék főispánja, akit Alaghy János különösen föltekért végrendelete végrehajtójául. Az ő hathatós szavára Miksa császár Bornemissza Gergely csanádi püspök elnöklete alatt egy 4 tagú bizottságot bízott meg azzal, hogy az Alaghy árvák gyámságát és birtokait a Bánffy hatalmából kivegyék és Mágocsyra ruházzák (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 549:15, Liber regius III. 977 és Jászói konv. ltára prot. antiqu. lit. G. No. 208, lit. H. No. 150).

Mágocsy gyámsága alatt jobban ment az árvák sora. A fiú: András azonban emberkort is alig ért. Korán elhalt. Rövid élete pályáján csak kellemetlenségekből volt része. Míg Alaghy János élt, a károsok és panaszosok az ő katonás erélyességétől félve, tartózkodtak vele pörbe állani. De mihelyt kiskorúval állottak szemben és gyámoltalan gyámmal, aki a zavaros ügyeket nemhogy rendezte volna, de még jobban összezonyolitotta, — bátorságuk azonnal föléledt és fokozott buzgalommal ostromolták a bíróságokat elégtételért. E perek nagy része még a Serédyek hatalmaskodásai idejéből valók, visszanyulnak a mohácsi vész utáni zavaros időkre s az Alaghy családra, mint

*) 1568 február 1-én már házastársak (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 356: 25).

a Serédy vagyon egy részének örökösire és birlálóira szállottak át. A Perényi család Alsó-Vadász és Szikszóújfalu (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 230: 22, 337: 19, 444: 23, 930: 45. 931: 7 és Jászói konv. Itára prot. G. No 38 és Divers. fasc. 6 No 7), a Dobai Bozinkay család a mezőbényei porció (Orsz. Itár Dl. 12048. Neo reg. a. fasc. 857: 59), a Lasztóczi Vékey család a mihali (Zemplén várm.) birtokrész (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 32: 47, 354: 1, 562: 18), Cheley Lénárd Falucska pusztá (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 388: 26), Bejczy Gergely a hogykai erdő (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 381: 91, 538: 29 és 41, 550: 24 és Leleszi konv. Itára prot. A. No 26), Golopi Pohárnok Gáspár a felső-golopi (Abauj várm.) kuria (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 252: 31, 494: 19), Kiskállói Vitéz Bonaventura János a ratkai porció és Koldu pusztá (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 493: 60, 548: 30, 550: 29) visszaadása iránt folytattak pereket, mely birtokokat még a Serédyk vagy Alaghy János foglaltak el hatalmasul.

Ujabb keletű, már a Bánffy és Mágocsy gyámsága idejében keletkeztek perek Balassa Andrással Kevesd vára miatt (Leleszi konv. Itára prot. A. No 51), Cziráky Balázsszal a széplaki Erdélyrész nevű porcióért és kuriáért (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 266: 17), Dobó Ferenczczel az erdőbényei erdők miatt (Abauj várm. jegyzőkönyve 124. l.) és Báthory Miklós országbíróval a Regéc és Füzer várak közti őserdők felett, mely utóbbi ügynek rendbehozására Miksa császár bizottságot is rendelt ki (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 5: 72, 625: 3 és 10, 626: 1 és 15, 627: 37 és 38, 1574: 23).

Legérdekesebb azonban és legtovább húzódott az a per, melyet Sámbooky János a hirneves humanista és történetíró folytatott Alaghy Jánossal és fiával a nővére Magdolna és ennek férje Gávai Balaskó István hagyatéka iránt, amely pert részletesen a „Századok“ 1899 évfolyamában ismerttettem.

E perek nagy részének befejezését Alaghy András nem érte meg. Meghalt alig 19 éves korában. **Benne magva szakadt az Alaghy család Bekény ágának.**

Nővére Judit iránt kedvezőbb volt a sors. Hosszu életet,

boldog családi kört és gondtalan vagyoni helyzetet adott neki. Akkortájtban mikor fivére meghalt nejévé lett **Mágocsi Mágochy Andrásnak.***)

E házasságot inkább az érdek, mint a szerelem hozta létre. Ugy látszik a gyámjának, Mágocsy Gáspárnak rábeszélésére engedett Judit leányasszony, mikor kezét Mágocsy Andrásnak odanyújtá. Mágocsy Gáspár szenvedélyes vagyongyűjtő volt s mikor Alaghy András, a regéczi uradalom ura meghalt, előnyösnek találta az Alaghy Judit kezének s vele a regéczi uradalomnak megszerzését a Mágocsy család részére. Szembeszökően támogatja föltevésünket erről a családi politikáról az az oklevél, melyet a jászói konvent két kiküldöttje 1580 október 28-án szerkesztett meg. Ekkor az alig egy esztendősen menyecske Vizsolyon nagy betegen feküdve férjének és utódainak ajándékozta, illetőleg 35,000 forintban inscribálja Regéczi és Tállya várak és mind azon tartozékok fele részét, amelyeket Alaghy János inscriptióban szerzett. (Orsz. ltár Neo reg. a fasc. 550 : 1).

Még nyilvánban kitűnik Mágocsy Gáspár célja és törekvése az 1582 szeptember 8-án kötött csereegyezségben, melynek erejénél fogva a betegségéből felgyógyult Alaghy Judit a regéczi uradalmat csupa „atyafiságos jó induláthból“ elcseréli Mágocsy Gáspár Torna várával, Torna városával, Aj, Lucska, Barka, Falucska, Udvarnoki, Tornaujfalu, Bakó falukkal, Horváti pusztával Torna vármegyében, Szent Jakab, Viszló falukkal, Kovácsi és Köbli pusztákkal Borsod vármegyében, Pamlin, Eőcsi és Inarcs falukkal Abauj vármegyében (Orsz. ltár reg. a. fasc. 367 : 16).

A Mágocsy Gáspár számítása igen könnyen érthető. Neki magának nem voltak gyermekei, terjedelmes birtokaiban tehát az András gyermekeit óhajtotta örökösökké tenni. Ugyanezeket biztosítani akarta a regéczi uradalom kizárólagos és osztatlan birtoklásában is. Ugyde ezt az uradalmat — miként láttuk — Alaghy János féltestvéreivel Györggyel és Menyhérttel közösen

*) 1579. utolsó és 1580. első negyedében törtéchetett az egybekelés.

szerezte, ennél fogva az Alaghy János fiágának magvaszakadtával a György és Menyhért utódaira volt az uradalom szállandó. A kölcsönös csereszerződés tehát nem volt egyébre való, mint a még élő Alaghy ivadékokat kijátszani, ami a csereszerződésnek a király által történt jóváhagyása által sikerült is annyira, hogy az Alaghy György fiszármazékai a legelkeseredettebb pereskedéssel tudtak jogaiknak érvényt szerezni. Erről az osztályperről különben alább lesz szó, most lássuk röviden Alaghy Judit élete folyását.

Mágócsy András nem sokáig élvezte a házaselet örömeit. 1586 őszén elhalálozott. Özvegye, mihelyt férje hült tetemeit a beregszászi öreg templomban örök nyugalomra elhelyezte, sietett Istvánffy Miklós nádori helytartóhoz, hogy támogatását a követelőző atyafiak ellen biztosítsa.

Bemutatta neki árván maradt gyermekeit s egyuttal (1586 november 2-án,) az előre látott perekre való tekintetből, korbizonyítványt kért tőle. Ezen korbizonyítvány szerint a **Gáspár** fiu 5 éves, 5 hónapos és 2 hetesnek, **Ferencz** 4 éves és 1 hetesnek, **Erzsébet** 2 éves és 6 hónaposnak ítéltetett.

Alaghy Judit jól sejtette, hogy perekkel meg fogják rohanni. Az Alaghyak követelésén kívül még egy csomó ügy a bátyjáról Andrásról jutott rá örökségül. A Cziráky, Báthory, Bozinkay, Kállay, Perényi, Füló, Bejczy per még egyre tartott.*) Már ujabbban (1584) kezdték a pert Kisserjéni Serjény Mihály és Gábor a Baskó faluhoz tartozó Kis és Nagy Sima erdők miatt, melyeket Mágócsy Gáspár foglalt hatalmasul Regéczhez**) — és a Monoky testvérek a lazoni birtokrézs

*) Az érdeklődőknek felsorolom az idevonatkozó iratok jelzeteit: Orsz. ltár: Báthory per: Neo reg. a. fasc. 627: 21, 681: 6; Bejczy per: 14: 65, 520: 3, 537: 46; Bozinkay per: 857: 59; Cziráky per: 117: 12; Füló per: 493: 26 és 46; Kállay per: 493: 21; Perényi per: 254: 24, 761: 23.

**) Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 3: 18, 493: 23, 494, 9, 537: 3, 43, 45 és 60, 1013: 41 és Jászói konv. ltára prot. antiqu. lit. K. No 247, 257, lit. M. No 225.

miatt, melyet Alaghy Judit Sövényházi Móríczt Lőrincznek ajándékozott sok évi hű szolgálatai jutalmául (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 926:59 és Leleszi konv ltára prot. M. No 196).

Özvegyi állapota még nagyobb súlylyal nehezedett rá, midőn kis leánya Erzsébet hirtelen meghalt és id. Mágócsy Gáspár, aki gyermekségében gyámja, házaseletében gyámoltója, tanácsadója volt, 1587 elején szintén megszűnt élni. Mágócsy Gáspár terjedelmes birtokainak jó részét — magának nem lévén gyermeke — Mágócsy András fiainak hagyományozta, így a munkácsi uradalmat is nekik inscribálta 31000 forintban 1586 november 13-án Regéczen tett végrendeletében (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 816:33); mely birtokok kezelése szintén igen sok gondot okozott Alaghy Juditnak.

Ennyi bánat és baj közt örömet nyújtotta kezét egy daliás kérőnek: Rákóczy Zsigmond egri főkapitánynak, Heves és Borsod vármegyék főispánjának, kinek nevét a szikszói és szabadkai győzelmes ütközetek és egyéb vitézi cselekedetei országos hírűvé tették (Századok 1869:197; Csoma: Abauj Torna várm. monogr. I. 468; Turul X. 156). Mágócsy Gáspár őt kérte föl öcsse árváinak gyámjául s Rákóczy tényleg át is vette a gondnoki tisztet. Ezen minőségében szövődhetett bensőbbé az ismeretség Rákóczy és Alaghy Judit közt (Győri rég. és tört. füzetek III. 4 és Szilágyi S. I. Rákóczy György életrajza). A lakodalmat hamarosan ellakták. 1587 június 18-án már mint férjet és feleséget nyugtatja őket id. Mágócsy Gáspár özvegye Horváth Anna a jegy és hitbér kiadása felől (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 984:18.*).

Házasságuk boldog de rövid volt. Frigyüket egy leánygyermekkel **Erzsébettel** áldotta meg az ég, aki fölnevelkedvén, Homonnai Drugeth Bálintnak lett a felesége. Tárgyalásunk további folyamán még találkozni fogunk vele.

Alaghy Judit halála idejét nem ismerjük pontosan. De ha figyelembe vesszük, hogy Rákóczy Zsigmondnak második feleségétől Gerendy Annától 1593 június 8-án fia született:

*) Tévesen mondja tehát Szederkényi (Heves várm. tört. II. 277. l.) hogy Rákóczy Zsigmond 1590-ben vette el Alaghy Juditot.

György, a későbbi erdélyi fejedelem, úgy Alaghy Judit halálát 1591-re tehetjük. 1590 november 19-én súlyos betegen tesz vallomást Regéczen, a leleszi konvent két kiküldöttje előtt; 1591 január 28-án még mindig nagy betegen járul hozzá a férje és az Alaghy atyafiak közt létesült egyezséghez, melyről alább lesz szó (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 362: 22, 619: 3). Ezen túl nincs róla többé emlékezet. Vele teljesen kipusztult az Alaghy család Bekény ága, melynek ugyan már Andrásban magvaszakadt.

Mielőtt a másik — a Debreczeni-ágra áttérnénk, pár szóval meg kell még emlékeznünk a szintén a Bekény ágból való **Alaghi Bekény Annáról**, az Alaghi Bekény Gáspár és Serédy Veronika leányáról. Őt is, mint Jánost, Serédy Gáspár neveltette; az szerzett neki férjet is, kövesdi várának prefektusát **Figedy Pétert**. Hozományul lőcsei házát adományozta neki, meg 500 magyar forintot. Anna asszony nem volt hosszú életű. Mikor Alaghy János 1555 december 27-én végrendekezett, életben volt, de ugyanennek 1561 július 18-án kelt végrendeletében már csak leányáról Figedy Annáról van szó, aki 1562-ben Teőke Kristófnak lett a felesége s 1578 táján két gyermekkel, Györggyel és Klárával, özvegyen hagyta férjét (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 3: 16, 363: 19, 493: 57, 537: 40 és 53, 551: 9, 562: 10).

Áttérve az Alagi Debreczeni ágra, Serédy Veronikának legutolsó gyermekén **Magdolnán** kezdjük a sort. Róla csak az Alaghy János végrendeleteiből tudunk valami keveset. Tudjuk, hogy **Harsághi Harsághy Farkas**nak lett a felesége, kitől László, Anna, Kata, Klára és Veronika születtek. Harsághy Farkas 1577-ben már nem élt, 1582-ben pedig Alaghy Magdolna is néhainak mondatik. Ebben az évben a Harsághi gyermekek pert folytatnak Alaghy Andrással és Judittal a lőcsei ház és jekelfalusi porció miatt, melyekhez Serédy Gáspár és Alaghy János végrendeletei alapján tartottak igényt (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 363: 19, 493: 57, 537: 40 és 53, 562: 10 1574: 39).

Alaghy Magdolna két fivére közül **Menyhértről**, az

ifjabbról alig van mit írunk. Csendes egyszerű ember volt, a hadi pályán nem forgolódott, csak gazdaságának élt. Megmaradt volna kisbirtokos nemes úrnak, ha testvérei nem könyörülnek rajta és a szerzett vagyonban nem részesítik. György már tanult ember volt és tollával inkább mint kardjával szerezte a birtokokat. A királyi nagyobb kancelláriában az esztergomi érsek oldala mellett találjuk mint jegyzőt már 1556 márczius 9-én. Ekkor kapja az első birtokot: a hűtlen Bebek Ferencz és György Hort és Adács (Heves várm.) faluit (Orsz. Itár Liber regius III. 286 és Neo reg. a. fasc. 937: 14) s még ez évben a szintén megnótázott Perényi Gábor Erdőbénye (Zemplén várm.) faluját (Orsz. Itár Liber regius III. 369.), — 1558 július 13-án Perkedy Mihály Miske faluját és szegegyházi porcióját (Szabolcs várm.) kapja adományba (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 562: 17:).

Testvérével Menyhérttel együtt szerzi meg 1556-ban Sárközy Miklós egész Kisfalú helységét (Abaúj várm.) Vilmány mellett (Orsz. Itár Liber regius III. 359 és Neo reg. a. fasc. 32: 10), továbbá 1568-ban Baksa és Sandal falukat (Sáros várm.) és Felső Kemencze (Abaúj várm.) felét új adomány czimén (Orsz. Itár Liber regius III. 903).

György úr 1561-ben nőül vette **Kisvárdai Várdai Fruzsínát**, a Várdai János és Ráskay Krisztina leányát, akit első férje Nagymihályi Pan Jan, másképp Ödönffy János fia István 1560 Mátyás nap (február 24) körül hagyott özvegyen (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 493: 49).

Talán házassága, felesége szerte fekvő jószágainak gondozása kényszerítette hivatalának odahagyására. 1563 október 19-én még ő felesége udvari titkárjának czimezi báró Serédy Gáspár (Alaghy család iratai az Orsz. Itárban), ezentúl többé nem találjuk udvari hivatalban, hanem Vinnán, a felesége birtokán. Felesége pörbe keveredett anyjával Ráskay Krisztinával, aki Várdai János halála után Petropolyai Horváth Ferencz egri kapitányhoz ment nőül s a biharvármegyei Madarász, Gerbed, Atyás falukból leányát nem akarta részesíteni (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 956: 36 és Leleszi konv. Itára prot A.

No. 20). Pörbe keveredett első férjének Ödönffy Istvánnak első feleségétől Deregyei Borbálától született kiskoru gyermekeinek Jánosnak, Kristófnak és Zsófiának agyámjával Ödönffy Ferenczcel, aki azzal vádolta, hogy az Ödönffy vagyont és okiratokat hatalmasul magánál tartja, sőt a kiskoruaknak vinni kastélyát fölverette s belőle egy s más holmit elvitetett (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 493: 18 és 49, 550: 22).

A per végét Alaghy György nem érte meg; rövid nyolcz évi házassága után 1568-ban meghalt, három gyermeket hagyván maga után: **Istvánt, Ferenczet, és Klárát.**

György urat nemsokára követte a sirba testvére Menyhért. Egy 1570 márczius 17-én kelt oklevélben az mondatik róla, hogy „nem régiben“ meghalt (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 493: 43). Feleséges ember volt, **Lipóczi Kecze Zsuzsannát** birta nőül, de tőle gyermeke nem származott. Az özvegyen maradt két asszony: Várday Fruzsina és Keczer Zsuzsanna hamarosan össze kapott az Alaghy vagyon felett. Alaghy Menyhért ugyanis még életében és királyi jóváhagyással végrendeletileg feleségének ajándékozta a sárosmegyei Baksa és Sandal és abaujvármegyei Felső Kemencze falukból őt illető részeket, sőt Regécz várát is fölkerlte a királytól. Várday Fruzsina a leleszi konvent előtt rögtön óvást emelt a végrendelet ellen s a királyt tilalmazta Regécz eladományozásától. Mérey Mihály nádori helytartó előtt pedig azzal vádolta sógorasszonyát, hogy jóllehet Alaghy Menyhért magtalanul halt el, az Alaghyak okleveleit nem akarja kiadni, sem azt a kötelezvényt, melyet Schwendi Lázár felsőmagyarországi főkapitány a hadi célokra Alaghy Jánostól fölvelt 1500 magyar forintról adott (Leleszi konv. Itára prot. A. No. 34, 35 és Neo reg. a. fasc. 493: 43).

Szivósan, kitartóan vitték a pert, különösen mióta férfi gyámolítókra tettek szert. Keczer Zsuzsannának még el se tett a gyászéve, midőn nőül ment Csoltói Basó Mihály borsodi alispánhoz, kivel 1572 szeptember 20-án kölcsönös örökösödésre lépett a leleszi konventben, mely szerint Basó Mihály Balásfölde birtokát (Gömör) átvallotta feleségének, ez viszont Baksát, Sandalt és Kemenczét átvallotta férjének (Orsz. Itár

Neo reg. a. fasc. 1030: 12 és Leleszi konv. Itára-lit. G. No. 102). Ezzel az ügylettel különösen azért is sietett Keczer Zsuzsánna, mert Miksa király 1571 márczius 17-én Besztercze, Makovicza, Kevesd várakat s tartozékaikat, köztük Baksát és Sandalt Balassa Andrásné (előbb özv. Serédy Gáspárné) Mérey Annának és két leányának Serédy Borbálának és Zsuzsánnának adományozta (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 21: 97, és Esztergomi káptl. Itára lib. IV. fol. 150 és caps. 5 fasc. 10 No. 22).

Várday Fruzsina viszont Poghi Subich Miklóshoz (immár harmadik férfihez) ment nőül, hogy érdekeit Keczer Zsuzsánna és Mérey Anna ellenében hathatósabban oltalmazhassa. A vesztes mégis Várday Fruzsina lett. Rudolf király 1578-ban megerősítette Alaghy Menyhért végrendeletét s annak az alapján Keczer Zsuzsánna és férje Basó Mihály a jászai konvent által örök tulajdonjoggal beiktattattak a peres birtokrészekbe (Jászóli konv. Itára liber statut. lit. R. No. 57).

Várday Fruzsina ezután gyermekei jövőjének biztosítására fordította minden gondját. A halál gondolata és gyermekei jövője sokat búsitotta. Atyafiaiban nem bízott. Unokatestvérei Várday István, Miklós és Mihály iránt elhidegült, mert midőn ezek neki, mint hajadonnak, apja halála után gyámjai voltak, a gyámi tisztet hanyagul vitték, férjhez menetelekor még egy jobbagytelket se adtak az atyai vagyomból s csak hosszas, költséges pereskedéssel tudta tőlük jussát kicsikarni. Ennélfogva 1569 márczius 19-én Dombrádon (Szabolcs várm.) tett végrendeletében az Alaghy Györgytől származott fiait sógorára Vékey Ferenczre bízta, lelkére kötván, hogy vagyonukat lelkiismeretesen gondozza, velők szeliden bánjon s a hasznos tudományokra taníttassa. Leánykáját Klárát a férje nővére: Alaghy Magdolna, Hassághy Farkasné gondozására bízta, hagyván neki 500 magyar forintot, ékszereit és ruháit (Orsz. Itár reg. a. fasc. 988: 12).

Leányáról még másképp is gondoskodott, nevezetesen bár az még csak 3 esztendő volt, eljegyezte Ödönffy István fiával Kristóffal. 1571 február 15-én a már nagykorú vőlegény

és mostoha anyja, mint leendő anyósa, a leleszi barátok előtt erős esküvel kötelezték magukat, hogy ezen „isteni szövetség” mellett megállanak s azt alacsony besugások s rágalmak ellenében sem engedik felbomlani. Várday Fruzsina anyai jóindulatának látható jelét is akarván tanusítani, Baksa, Sandal, Kemencze és a szabolicsvármegyei Kék falukban levő porcióit a lakodalomig haszonélvezetűl átadta vejének s halála esetére fiainak Istvánnak és Ferencznek gyámságát is ráruházta (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 493: 51).

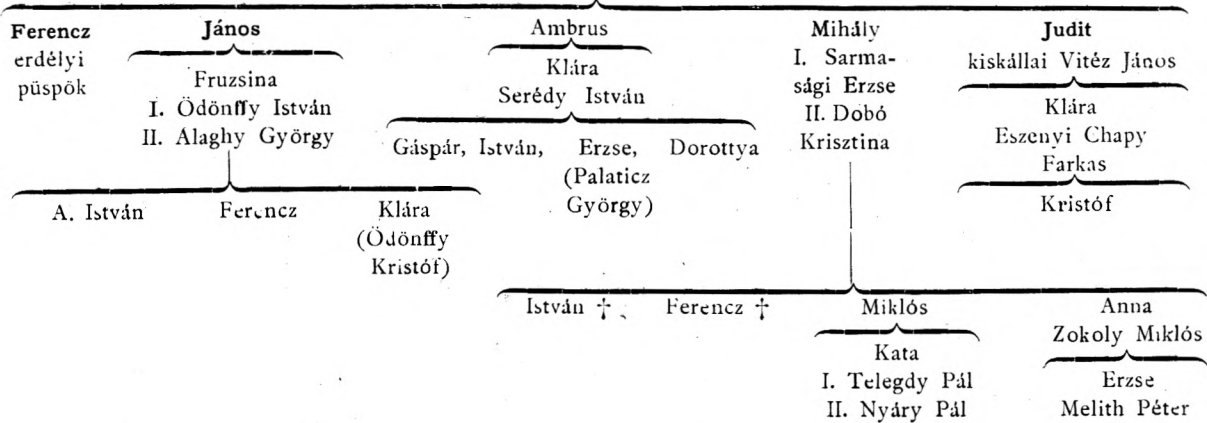
Időközben azonban harmadszor is férjhez ment — mint említők — Poghi Subich Miklóshoz s most már 1572 május 16-án visszavonta két év előtt tett végrendeletét s gyermekei gyámjává férjét tette, egyidejűleg pedig az országbíró útján kényszerítette sógorát Hassághy Farkast, a korábban kijelölt gyámot, a családi oklevelek, ékszerek és ruhák visszaadására (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 520: 54 és 562: 16).

Végintézkedése volt ez Várday Fruzsínának. Dombrádon súlyos betegen feküdve tette a leleszi konvent két kiküldöttje előtt. Élete valószínűleg nem nyult tovább.

Kiskoru fiainak Istvánnak és Ferencznek gyámságát Ödönffy Kristóf vitte, aki 1571 február 15-én tett fogadalmát megtartván, Alaghy Klárát csakugyan feleségül vette. A fiuk 1582-ben szabadultak fel a sógoruk gyámsága alól (Leleszi konv. ltára prot. A. No. 132), s az anyjok birtokai miatt mindjárt perbe keveredtek az atyafisággal. A Kisvárdai Várday családnak ugyanis fiágon magva szakadván, a Várday Miklós leányági leszármazói u. m. Alaghy István, Ferencz, Klára, Serédy Gáspár, István, Erzsébet (Palaticz Györgyné), Dorottya és Eszenyi Chapy Kristóf osztálypert indítottak Várday Katalin és gyámja, a néhai Várday Anna férje Zokoly Miklós, mint a kisvárdai vár és uradalom birlalói ellen.

A dolog könnyebb megértése végett álljon itt ez a genealogiai töredék:

Kisvárdai Várday Miklós

A perbe a királyi fiskus is beleavatkozott, hogy a Várday család fiágának kihaltával a birtokokat a koronának visszaszerezze. Az egész ügy tehát nagyon összebonyolódott s a sokféle érdekek folytán kilátás nyílt rá, hogy egyhamar nem fog befejezést nyerni. Amíg tehát a fiskus és Zokoly a felett vitatkoztak, hogy a Várday család köznemesnek vagy főrendnek tekintendő-e s így ez az ügy rendes vagy rendkívüli bírói utra tartozik-e? — Alaghyék czélszerűbbnek látták barátságos egyességgel jutni, habár csekélyebb hagyatékhhoz is. 1588 május 28-án 2000 forint kötbér terhe alatt abban egyeztek meg Zokolyval és gyámleányával, hogy Szabolcs vármegye alispánjára s általa választandó bírákra bizzák annak az eldöntését, hogy a dombrádi, devecseri, tasi és szamoszegi birtokokból mely és mennyi rész illette Várday Fruzsínát? (Orsz. Itár Neo reg. a. 550: 27). A következő évben pedig Zokoly és Várday Katalin — ekkor már Telegdy Pálné — beszüntetvén az Alaghyakkal és Serédyekkel folyó pert, a szabolcs-megyei Pap falut egészen átengedik nekik (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 3: 19, 410: 41 és 47, 428: 47, 550: 31 és Leleszi konv. Itára prot. G. No. 229).

A Várday pernél sokkal szenvedélyesebben és kitartóbban folyt az a per, melyet Alaghy István és Ferencz a regéczi uradalomért Rákóczy Zsigmondné Alaghy Judittal, majd ennek leányával Rákóczy Erzsébettel folytattak.

Emlékezhetünk, hogy mikor 1560 január 9-én Alaghy János megszerezte a regéczi várat és tartozékait, az adomány levélbe, épugy más adomány levelekbe is befoglaltatta féltestvérei: György és Menyhért neveit is. Ennélfogva István és Ferencz, mint Györgynek a fiai épp oly jogot tartottak a közösen szerzett birtokokhoz, mint Jánosnak a leánya Judit. Sőt ugy vélekedtek, hogy őket, mint fiukat inkább megilletik, mint a leány örökös.

Megfogadták tehát ügyvédül Herczeg Ferenczet, egy híres jogtudós prókátort, 16 népes jobbágytelket kötvén ki neki jutalmul (Orsz. Itár Neo reg. a. 991: 30). Azután pedig 1588 január 14-én osztóztató parancsot eszközöltek ki az esztergom-

székes káptalanhoz és Alapi Balog Albert nádori ítélőmesterhez.

A hivatalos személyek márczius 10-én meg is jelentek Regécz várában, de az Alaghy Judit ügyvédje hallani sem akart az osztozkodásról. A királyi parancs érvényessége ellen alaki kifogásokat emelt s különösen kifogásolta, hogy az új kalendárium szerint van keltezve, holott Abauj vármegyében a naptár változás még nincsen kihirdetve. Tagadta, hogy Alaghy István és Ferencz részt követelhetnének akár a regéczi uradalomból, akár a széplaki birtokokból. Alaghy János szerezte azokat s az adománylevél szavai szerint, csak „juxta suam ordinationem et dispositionem“ (rendelkezése is intézkedése szerint) részeltette bennök testvéreit. Bizonyítsák be felperesek, hogyan rendelkezett Alaghy János?

Erre a kérdésre fölperesek helyett a hivatalos kiküldöttek adták meg a választ. Szerintök az oklevél ezen szavai nem értelmezhetők másképp, mint úgy, hogy Alaghy János, György és Menyhért egyenlő arányban és részben nyerték az adományokat. Ennélfogva az osztályt azonnal végre akarták hajtani, azonban Alaghy Judit szolgálai fegyveres erővel ellene szegültek (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 32: 1, 494: 21, 564: 69 és Esztergomi káptl. Itára cap. IV. fasc. 6 No. 29).

Alaghy Judit az osztozkodás meghiusításával meg lehetett elégedve. Neki nem volt más célja, mint rendes per útjára terelni a dolgot, s május 17-én már ki is eszközölte Istvánffy Miklós nádori helytartótól a parancsokat, hogy az esztergomi káptalan a végrehajtást függessze fel, a leleszi konvent pedig idézze meg Alaghyékát a királyi kuriába (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 32: 4, 537: 59, 565: 34, 934: 67).

1589 május 9-én vétetett föl a per. Alaghy István már nem jelenhetett meg a tárgyaláson, időközben meghalt. Helyette özvegye **Surányi Klára** állott törvénybe, mint kiskoru fiának Menyhértnak a természetes gyámja. Ettől kezdve, mint az a birtokpereknél már rendes volt, évenként egy-két tárgyalás volt, de az alperes vagy nem jelent meg, vagy haszontalan

ügyvédi feleselésekkel fecsérelte az időt (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 494 : 16, 520 : 2, 562 : 19, 564 : 49, 996 : 19).

Végre is Alaghy Judit megemberelte magát. Súlyos betegségbe esett s halálát közeledni érezvén, rokonaival haragban nem akart megválni a földi élettől. Az egyességnek megnyerte férjét is és 1590 november 19-én a leleszi konvent két tagját Régéczre betegágyához hivatván, előttük olyan válást tett, mely szerint Paczin és Karcsa falukat, az utóbbiban levő várszerű kuriával, gazdasági épületekkel, vetésekkel s mintegy 3000 magyar forint értékű gazdasági fölszerelésekkel, továbbá Karos, Kis Czigán, Csergő, Karád falvakbeli porciókat, Ratka falu felét három szőlőshegygyel, Tályán a Palotamegy, Mádon a Böcsők nevű szőlőket és Szabolcsban Beszterecz falubeli birtokrészét teljes joggal átengedi Alaghy Ferencznek és István fiának Menyhértnek (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 363 : 22, 418 : 18, 494 : 22, 981 : 10, 995 : 21 és Leleszi konv. ltára prot. A. No. 187).

Alaghy Ferencz elfogadta az egyességet és 1590 deczember 24-én a leleszi konvent előtt az öcsce Menyhért nevében s kijelentette, hogy a további pereskedéssel felhagynak, a perfolyta leveleket kiadják, a kapott jószágok fejében a többi birtokokról lemondanak s kötelezik magukat, hogy az Alaghy Judit jogutódait nem háborgatják. De ha Alaghy Juditnak Mágocsy Andrástól és Rákóczy Zsigmondtól született gyermekeinek magvaszakad, a birtokok visszaszállanak az ő ivadékaikra. Egyuttal azon atyafiságos jóindulatért, melyet Rákóczy Zsigmond az egyesség létrehozása körül tanusított, Mádot teljesen átengedik Rákóczynak és jogutódainak (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 633 : 40, 619 : 3, 788 : 1 és 5). Ez utóbbi — Mádra vonatkozó — vallomáshoz 1591 január 28-án a súlyos beteg Alaghy Judit is hozzá járult, Rudolf király pedig 1591 november 4-ki diplomájával megerősítette (Orsz. ltár Neo reg. a. fasc. 619 : 3).

Rákóczy Zsigmond elmulasztotta egy éven belül beiktatni magát Mádba s mikor már annak birtokába akart lépni, nagyon megváltoztak a viszonyok. Az atyafiak össze zördültek,

s noha Zsigmond úr 1595 február 1-én megújított beiktatási parancsot eszközölt ki a királytól, de midőn azt a leleszi konvent végre akarta hajtani, Alaghy Ferencz és Menyhért s a Mágócsy András fiai Gáspár és Ferencz ellene mondtak, és tilalmazták Rákóczyt a feleségéről maradt javak elidegenítésétől (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 786: 25 és 75, 788: 3, 824: 16 és 19, 903: 43, Conc. exped. canc. 1595 No. 11 és Leleszi konv. Itára prot. A. No. 12 és 27).

Ennek a fordulatnak az a magyarázata, hogy midőn a kamara értesült róla, hogy Alaghy Judit milyen szerződést kötött a férjével és midőn megtudta, hogy Alaghy Juditnak Rákóczy Zsigmondtól született leánya Erzsébet férjhez ment Homonnai Drugeth Bálint zempléni főispánhoz, félteni kezdte a regéczi várat, hogy az elvesztvén inscriptionalis jellegét, a sokféle családi összeköttetések közt jogi természete annyira összekuszálódik, hogy a korona ha el nem veszi is, de minden bizonynyal nagy ügygyel-bajjal fog ismét hozzá juthatni. 1602-ben tehát elhatározta annak visszaszerzését. Az ezen tárgy felett való tanácskozásra összehívott főpapok, főurak és más jogtudós emberek azt a módot javallották, hogy az Alaghy fivérek mondanak le Regéczhez való igényükről ő felsége javára, nyilvánítsák semmisnek a leánnyal kötött összes ügyleteket s mikor mind ez megtörtént, a nádori helyettes szólítsa fel Rákóczy Erzsébetet és a Mágócsy Ferenczet (Gáspár időközben meghalt), hogy a 18000 forint inscriptionalis összeget vegyék fel, Regéczet pedig bocsássák vissza. Mit ha vonakodnának tenni, a kamara helyezze letétbe a 18000 forintot, s a vár foglaltassék vissza karhatalommal, esetleg rövid per útján végezenek az Alaghy Judit örököseivel (Orsz. Itár Neo reg. a. fasc. 1014: 5).

A tanácson kapott a kamara, azonban pénze — mint rendesen — nem lévén, aképen vélt magán segíthetni, hogy az inscriptionalis összeg letevése és a vár magához váltása iránt Alaghy Ferenczczel lépett érintkezésbe (Orsz. Itár Benignae resol. 1603 fol. 24, 35, 56, 85).

A kamara szándékát megneszelték Rákóczy Erzsébet és Mágócsy Ferencz s hogy az Alaghyakat megnyerjék maguknak s a kamarával való alkudozástól elvonják, Fábíánházán Báthory István országbíró kastélyában 1603 május 15-én olyan egyességre léptek, hogy a regéczi uradalmat két egyenlő részre osztották és az egyik fele részt átengedték Alaghy Ferencznek és Menyhértnek, sőt ezeken felül Mád városát, jóllehet ahoz Rákóczy Zsigmond tartott igényt, és Bányácska zemplénnvármegyei falut szintén oda adták örök tulajdonul. Magszakadás esetére kikötötték a kölcsönös örökösödést, elidegeníteni tehát semmit se lesz szabad. A mely fél meg nem tartja az egyességet, elveszti mind most meglevő, mind jövődöbeli jussát (Orsz. ltár Neo reg. a. 18: 14, 408: 18, 494: 26, 988: 22).

Alaghy Ferencz és Menyhért elfogadták az egyességet. Nem sejtették a ravaszságot, hogy ezzel Rákóczy Erzsébet és Mágócsy Ferencz voltaképen a kamarával leendő egyességet akarták meghiusítani. Csak akkor nyílt fel a szemük, mikor Rákóczy Zsigmond ünnepélyesen tiltakozott az átruházás ellen s amikor meghallották, hogy Rákóczy Erzsébet és Mágócsy a tályai hegyen egy 10000 forintos szőlőt Zagyvay Miklós-nak és a regéczi várnak csaknem összes hegyeit, völgyeit, erdeit minden elfogadható ok nélkül elidegenítették Báthory országbíró-nak, a kinek, mint a szomszéd Füzér vár urának már régóta fájt a foga rájuk s miként láttuk, már atyja pereskedett értük Alaghyékkal (Orsz. ltár Neo reg. a. 15: 42, 425: 17, 788: 4, 991: 36).

Ekkor aztán Alaghy Ferencz újból fölvette a tárgyalást a kamarával. A kamara 50000 magyar forintért volt hajlandó az uradalmat örök tulajdonul átadni, amely összegbe a 18000 forint, az előbbi inscriptionalis összeg betudódnék, olykép, hogy ennek fele a leány ágat illetvén, kifizettetnék Rákóczy Erzsébetnek és Mágócsynak. Még azt is kikötötte a kamara, hogy Alaghy Ferencz azt az ítéletlevelet, melylyel a kisvárdai várat per útján megnyerte, adja át a kamarának, vagyis mondjon le a kisvárdai várról.

Alaghy készek nyilatkozott az 50000 forintot két év alatt lefizetni s a kisvárdai várról lemondani, ha Regécznek mindjárt birtokába lép s ha a Csaholy javakban (melyekről alább lesz szó) őt és feleségét ő felsége megoltalmazza s ha a szabolcs-vármegyei Pap, Márók, Dombrád, Kék, Tuzsér, Kalonga falukat, melyeknek jó részét amugy is birja, egészen megnyeri szabad rendelkezési joggal.

Az egyesség ezen az alapon létre is jött; végrehajtása azonban nagy nehézségbe ütközött. Rákóczy Erzsébet és Mágócsy Ferencz nem voltak szép szerével rá bírhatók, hogy a rájuk eső 9000 forintot fölvegyék s Regéczet békességesen visszabocsássák. Hiába voltak az ítélőmesterek felhívásai, hiába a fenyegetések, Rákóczy Erzsébet mindentörvényes eszközt végig próbált, csak hogy húzza halassza a dolgot s a jószágnak minél tovább hasznát vegye.

De a kamarának nagyon kellett a pénz, nem várhatott míg rendes per útján tisztába jön a dolog, ennél fogva 1604 márczius 25-én egy ideiglenes adománylevelet adott ki Rudolf király, kötelezván magát, hogy mihelyst Regécz és Tállya várakat és tartozékaikat visszaszerzi, át fogja adni Alaghy Ferencznek és Menyhértnek; nemkülönben mihelyst Kisvárdát visszaszerzi, a szabolcsmegyei birtokrészeket tulajdonába bocsátja és a Csaholy pörben pártját fogja (Orsz. ltár Neo reg. a. 408: 20, 494: 13).

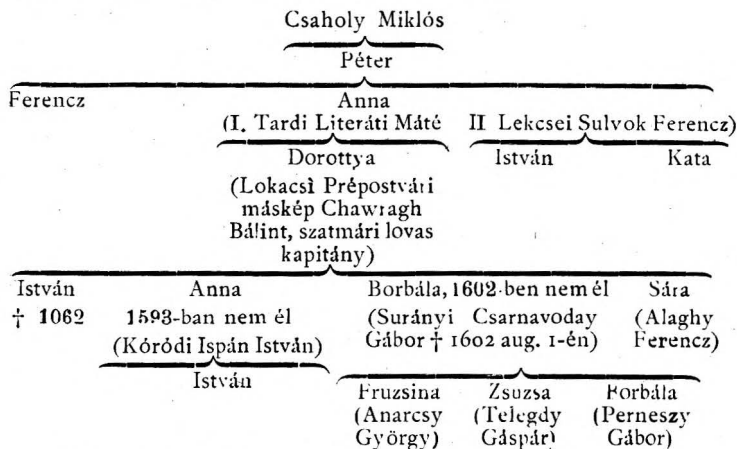
A regéczi per kimenetelét meggyorsította Rákóczy Erzsébetnek a következő 1605 évben történt halála. Férje Drugeth Bálint és Mágócsy még egy darabig folytatták a küzdelmet s noha az 1606 évi bécsi békekötés is bele szólott a dologba (12. pont 10. §), végre is sikerült a kamarának Regéczet és Tályát viszaszerezni Alaghyék részére.*

Hanem a szabolcsvármegyei fent elősorolt falukat Alaghyék nem kapták meg. Ezeket, mint a kisvárdai vár tar-

*) E soká huzódott per fontosságát legjobban bizonyítja a róla fennmaradt sok oklevél. A már idézetteken kívül rá vonatkoznak még: Orsz. ltár Neo reg. a. 25: 20, 28: 31, 363: 20, 23, 24, 408: 7, 8, 19, 409: 1, 425: 30, 37, 43, 53, 55, 56, 57, 58, 549: 36, 1001: 72 Benignae resol. 1603. fol. 201, 1604 fol. 67 és 90.

tozékait a várral együtt Briberi Melith Péterné Zokoly Erzsébetnek (Zokoly Miklós és Várday Anna leányának), fele részben pedig Bedegi Nyáry Istvánnak s felesége Telegdy Annának, a Várday Kata gyermekeinek inscribálta 32000 magyar forintba 1611 február. 28-án Rudolf király (Orsz. Itár Neo reg. a. 3 : 20, Dl. 24333 §. 4 és 5).

A Csaholy birtokokhoz a felesége révén tartott igényt Alaghy Ferencz. A dolog megértése végett figyelembe kell vennünk a következő családi leszármazást

Csaholy Péter fiában Ferenczben a család fiága kihalófélben lévén, terjedelmes birtokaiban, Miksa császár 1569 augusztus 11-én kelt engedelmével, nővére Anna gyermekeit : Tardy Dorottyát, Sulyok Istvánt, Katát és Tardy Dorottya István nevű fiát és Anna nevű lányát fíusította (Orsz. Itár Liber regius III. 949). Tardy Dorottyanak akkor még csak az a két gyermeke volt s midőn ezek u. m. Anna, aki Kóródi Ispán Istvánnak lett a felesége 1592 táján — és Prepostváry István 1602-ben meghaltak, Ispán István a kiskoru fia István nevében maga akart a Csaholy javakba bele ülni. A Thardy Dorottya többi, a fíusítás után született gyermekei azonban ezt nem engedték. Ők is részt követeltek az anyai jusból, mert jöllehet a fíusító oklevélbe csak a Prépostváry Anna neve volt beiktatva, a többi testvéreket a Hármes Könyv 38

és 39 czime ellenére kizárni nem lehetett. Különben is a fiúsító oklevelet se Prépostváry Anna, se a férje nem használták fel, tehát az érvénytelen, mert a Hármaskönyv II. r. 12 cz. szerint, aki a privilegiummal kellő időben nem él, az vissza él vele.

Ispán István belátta, hogy vesztett ügye van. Egyezkedni kezdett tehát az atyafisággal. Épp akkor tájban (1602 elején) halt meg Prépostváry István, annak a javain is osztozkodni kellett, elvégezték tehát a Csaholy örökség feletti osztályt is. Választott bírakra, a környék legtekintélyesebb földes uraira bízta a hagyaték becslését és felosztását. Ispán Istvánnal szemben Alaghy Ferencz védelmezte a felesége meg a kiskorú Surányi Fruzsina, Zsuzsa és Borbála érdekeit, kiknek atyjuk Gábor 1602 augusztus 1-én elhalálozván, az apátlan-anyátlan árvák gyámsága Alaghy vállaira nehezedett.

Az osztály alapján Prépostváry Sárának Mátészalkán, Gebén, Meggyesen, Paraznyán, Nagykovácsdon, Sándoron, Csaholyon, Tunyogon 20 népes, 5 pusztaság jobbágytelek jutott, azonkívül a remeteszegi kastély, kúria és birtoktest egészen, két malommal. A csengeri vízi malom, Csengerben és Meggyesen némely szántók és az oláhcsaholyi porció osztatlanul maradtak, de jövedelmük fele részben Prépostváry Sárát, feliben az Ispán fiát Istvánt illette.

Ezek az osztatlanul maradt részek képezték a további ellenségeskedés magvát. Ispán István a jövedelemből nem részesítette sógorasszonyát, újabb osztozkodásra se volt rávehető. Sőt ellenszenvében annyira ragadtatta magát, hogy az alatt míg Alaghy Ferencz az országgyűlésen foglalatoskodott, fegyveres cselédjeivel rátört a remeteszegi kastélyra, kirabolta, a vetéseket feldulatta, a nyájakat elhajtatta s több mint 25000 forint kárt okozott Prépostváry Sárának. Szatmár vármege a hatalmas urak villongásába nem mert erélyesen beavatkozni. Alaghy tehát a királyhoz fordult segedelemért. Ispán hatalmaskodását rebellióknak minősítette s a regéczi uradalomért kivánt 50000 forintot — mint láttuk — csak úgy volt hajlandó megadni, ha ő felsége őt és feleségét a Csaholy javakban

megoltalmazza és az ügyet nem rendkívüli, hanem rendes per útján a kir. táblán láttatja el. Meg is indult a per, de annak végét Alaghy nem érte meg.*)

Alaghy Ferencz általában igen iparkodó, szerző ember volt. Jellemére nézve hasonlít az Alaghyak Bekény ágából való Jánoshoz. Emelni igyekezett családját mind vagyonoságban mind méltóságban. Ha olykor megszorult is pénz dolgában s egyik-másik birtokrészét zálogba vetette, azt rövidesen vissza is váltotta. A sárosvármegyei Sandal, Baksa, Ujfalú és zemplénavármegyei Felső Kemenczét két ízben is elzálogosította nagynénjének Keczer Zsuzsannának, aki Alaghy Menyhért halála után Csoltói Basó Mihálynak, majd 1588-ban Monaky Jánosnak lett a felesége, de 5–7 év múlva kiváltotta azokat (Orsz. Itár Neo reg. a. 260: 27, 344: 11, 400: 16 és 19, 493: 44, 995: 24.) Alsó Bereczken, Kis Rozványon (Zemplén várm.), Viden (Szabolcs várm.) birtokrészeket vesz zálogba Török Bálinttól, Kutassy Istvántól és Horváth Fodoróczy Ferencztől (Leleszi konv. Itára prot. G. No. 16, H. No. 14 és 18, K. No. 42). — 1601 december 22-én a szepesi kamarától a végvárak szükségére adott 4000 forint fejében inscriptióban megszerzi a Báthory Zsigmond vajdához pártolt Palaticz György és felesége Serédy Erzsébet Devecser, Kék, Szamosszeg, Pap, Kalonga, Tuzsér és Dombrád (Szabolcs várm.) falukbeli porcióit, később pedig — mint fentebb láttuk — a nevezett falukat egészen szerette volna megszerezni; ami azonban nem sikerült (Orsz. Itár Neo reg. a. 834: 28, 1009: 21, 1484: 45, 1803: 9).

Szerzett javait nagy gonddal igyekezett megoltalmazni az idegenek követeléseitől. Sok baja volt Mád miatt, melynek négy országos vásárra szerzett szabadalom levelet 1609 december 22-én (Orsz. Itár Neo reg. a. 788: 6). Mádnak ő volt ugyan a földesura, de a kitünő hegyeken másoknak is

*) Orsz. Itár Neo reg. a. 408: 9–13, 16, 17, 20, 494: 13, 425: 54 és 59, 958: 40, 1758: 43; — Benignae resol. 1602 fol. 190, 1604 fol. 272; — Urbar. et conscrip. 87: 46, 99: 62, 114: 45; — Egri kápt. Itára prot. B. No. 227; — Leleszi konv. Itára prot. B. 227; Leleszi konv. Itára prot. A. No. 29 és 36, prot. P. No. 90.

voltak szőlei, melyektől tizedet sehoggy se akartak adni a földesúrnak. Különösen sokat panaszkodott Alaghy erőszakoskodása miatt Janusius osztrogi herczeg. A kamara méltányosságra intette Alaghyt, mire ő azt felelte, hogy ha a szőlősgazdák szépen kérik, évről-évré, elengedi a tizedet, de nagy hangú követeléssel nem mennek nála semmire (Orsz. ltár Neo reg. a. 209: 7 és 17, 740: 38, 973: 7, 1002: 22, Dl. 37360, Alaghy kis ltár).

Az is megesett nem ritkán, hogy jogainak megóvása végett hatalmaskodásra vetemedett s ezen a réven pörökbe bonyolódott.

Igy Sóvári Soós Andrással a tasi, Soós Istvánnal a Paczin melletti acsai pusztá, a kisczigányi erdő, Pohárnok Gáspárral a felső golopi kúria, Briberi Melith Vitussal a ladmóczi szántók miatt kellett pörbe szállnia (Orsz. ltár Neo reg. a. 32: 2 és 3, 58: 13, 200: 27, 400: 18, 21, 24, 27, 549: 12, 562: 27, 988: 17). De különösen sok kellemetlenséget okozott neki az a per, melyet dombrádi és devecseri jobbágyaiért kényszerült folytatni, akik a Dombrádon többed magával keresztül utazó ungi nemes embert, Kerepeczy Farkast félholtra verték s néhány napig fogva tartották (Orsz. ltár Neo reg. a. 408: 22, 493: 36 és 58, 494: 17).

Egészben véve mégis Alaghy Ferencznek nem sok dolga volt a bírósággal. Szomszédai nem mertek vele paczkázni, haragosai is félre álltak előle. Mert Alaghy katonás ember volt. A törökökkel vívott csatákban vitézül villogtatotta kardját. A tizenötéves török háboru majd minden jelentősebb ütközetében részt vett. Segített bevenni 1593 őszén a Rima partján épült Szabatka (Zabar) török várkastélyt; rövidesen rá Füleket foglalták vissza. A következő év április havában Teuffenbach Kristóf parancsnoksága alatt Hatvant vették ostrom alá, de a nagy sereggel közeledő nagyvezér elől kénytelenek voltak visszavonulni. 1595-ben Hosszupályinál lelkesülten küzdött, 1596 október 26-án pedig a híres mezőkeresztesi ütközetben vett részt, mely amily fényes sikerrel kezdődött, épp oly kudarczczal végződött. Utolsó nagyobb fegyver-

ténye Nagyváradnak az ostrom alól való felszabadítása volt 1598 október havában.

Rudolf király 1604 február 15-iki diplomája őrizte meg emlékezetül ezeket a vitézi cselékedeteket, mely diploma az Alaghy család **czimerének megújítását**, illetőleg **kibővítését** tartalmazza, kiterjesztve azt az Alaghy István fiára Menyhértre is. Az 1553 deczember 12-én adományozott czimer most a következő változásokon ment át: a közepén metszett paizs felső része két mezőre oszlik u. m. fehérre és vörösre, az utóbbit egy ezüst folyó szeli át harántékosan. Az alsó rész szintén két mezőre oszlik kékre és aranyra, melyekben háromszög alakban három fehér lilium van elhelyezve. A paizs felső részében továbbá egy természetes színű fél farkas emelkedik ki jobbra fordulva, nyitott szájjal, vörös nyelvvel s a fején királyi koronával, alsó lábaiban hegyével fölfelé irányított három nyilvesszőt tartva. Sisakdisz: a félig kiemelkedő farkas a három nyállal. A foszlányok arany-kék, vörös-fehér, (azaz ezüst). (Ered. Orsz. ltár Neo reg. a. 408 : 32).

A liliumok — a diploma magyarázata szerint — az adományos lelkének nemességét, életének feddhetlenségét, jellemének buzgóságát és őszinteségét jelképezik; a nyilvesszőket szorongató farkas pedig a csatában tanúsított bátorságot, erőt és rettenthetetlenséget példázza.

Három év múlva: 1607 május 3-án újabb nagyobb kitüntetés érte Alaghy Ferenczet. Rudolf király **báróságra** emelte, most már nem vitézi érdemeiért, hanem a politikai, diplomatiái téren tanúsított hű szolgálataiért. Jelentősen közreműködött a bécsi és zsitvatoroki békekötések létrehozásán, a hajduk lecsendesítésén, az 1606 deczember havában Kassán tárgyalt királyi biztosságnak pedig egyik buzgó, békepárti tagja volt. Az országgyűlésekről soha se hiányzott. Nevét ott találjuk az 1601 és 1604-ben tartott pozsonyi országgyűlésen megjelent felvidéki követek sorában (Magyar országgyűl. emlékek IX. kt 488 l., X. kt 429 l.). Későbbben is, egész élte végéig élénk részt vett a politikai mozgalmakban. Az 1608 januárban összeült országgyűlésen serényen közremunkált a láza-

dás lecsendesítésén, Homonnayval és a hajduk vezéreivel állandó összeköttetésben állott s nagy része volt abban, hogy a hajduk Mátyás főherczeg zsoldjába szegődtek. Rendíthetetlen híve volt a Habsburg uralkodó háznak s valóban rászolgált az új király, II. Mátyás 1609 december 22-ki diplomájára, melylyel őt, mint personam de nostra majestate benemeritam, királyi tanácsosai sorába emelte (Orsz. ltár Neo reg. a. 31 : 60).

Ezek a diplomák az Alaghy család előnevét illetőleg tanúságot nyújtanak. A czimerbővítő diplomában nincsen semmiféle előnév. A bárói és királyi tanácsosi diplomák már **Bekényi Alaghy** névre vannak kiállítva. Bizonyosan maga az adományos kívánta így, hogy megszüntesse az e téren eddig tapasztalt bizonytalanságot. Mert az oklevelekben, hol **Alaghy de Alap** (Orsz. ltár Neo reg. a. 14 : 64, 200 : 27, 549 : 12), hol **Alaghy de Boldogfalva** (Orsz. ltár Neo reg. a. 408 : 22, 493 : 36 és 58, 494 : 17), hol meg **Alaghy de Paczin** (Orsz. ltár Neo reg. a. 973 : 7, 1009 : 21) változatokban jön elő. Paczin is, Boldogfalva is birtoka volt Alaghy Ferencznek s bátran írhatta ő maga és czimezhették mások bármely birtokáról. Az 1630 évi országgyűlési meghívó (Orsz. ltár Alaghy kis levéltár) se szólott helytelenül Paczini Alaghy névre ; a király fönt említett ünnepélyes diplomái mégis megállapodást létesítettek az előnév használatában. Ettől kezdve **állandó lesz a Bekényi Alaghy** forma, így írják magukat Ferencz úr és unokaöccse Menyhért, kiről alább lesz szó. Ebben az esetben azonban az előnév nem valamely helynévtől, pl. nem az ugocsavármegyei Bökény vagy Bekény helységtől ered — mint azt általában vélték — hanem egy sajátos reminiscencia a Mikófalvi Bekény családra s az azzal való elhalványuló, Alaghy Ferencz előtt már csak tradícióban élő vérségi kapcsolatra.

Alaghy Ferencz kétszer nősült. Első felesége Sebessy Pál sárosvármegyei birtokos leánya Fruzsina volt. Ez a házasság szerencsétlen és szomorú véget ért. Adataink e részben nagyon hiányosak, nem ismerjük a viszonyokat, az eseményeket ; csak

annyit tudunk, hogy Sebessy Pál, az apa, 1590 év végén azt a szörnyű vádat emelte veje ellen Sáros vármegye előtt a, hogy 1590 szeptember 8. körül a feleségét elfogadható ok nélkül kegyetlenül megverte, azután bezárta s megfélelvezve a hitvesi szövetségről étlen, szomjan tíz hétig kinozta, úgy, hogy az asszony elvesztette beszélő képességét, kezét-lábát mozditani nem volt képes; végre Dóczy Imre jótállására bizonyos föltételek alatt haza bocsátotta az apjához, hol a szenvedett sérülésekbe két hónap múlva belehalt.

Sáros vármegye két ízben megidézte Alaghyt, de soha sem jelent meg, harmadszor nyilvános piacon embergyilkosnak kiáltotta ki s hatalmat adott mindenkinek, hogy bárhol elfoghassák és a vármegye kezébe szolgáltatassák (Orsz. ltár Neo reg. a. 20: 54).

Ugy látszik, Alaghy nem érezte magát olyan bűnösnek, amilyennek ipa kikiáltotta s talán azért is mert a vármegyével paczkázni. De mikor Sáros vármegye 1591 július 12-én proscribálta, maga is megijedt és augusztus 22-én megfogadta Herczeg Ferenczet ügyvédjéül, honorarium fejében Kis-Czigánd faluban 6 népes jobbágytelket, Bánóczon pedig egyet adván neki, holtig tartó haszonélvezetül.

Mi igaz volt a Sebessy Pál vádjában és hogy végződött a per? adatok hiányában nem tudjuk. Annyit tudunk, hogy az ügyvéd, Herczeg Ferencz 1598-ban meghalt s minthogy özvegye a csak haszonélvezetileg lekötött jobbágytelkeket nem akarta visszabocsátani, Alaghy perrel tudta az asszonyt rászorítani a visszaadásra (Orsz. ltár Neo reg. a. 400: 17 és 23, Leleszi konv. ltára prot. A. No. 196, 282).

Alaghy második felesége Prépostváry Sára volt, a Lokacsi Prépostváry Bálint és Thardy Dorottya leánya, akivel 1597-ben kelt egybe. Róla már szólottunk fentebb, itt még csak azt jegyezzük meg, hogy férjét túlélte.

Alaghy Ferencz 1612 szeptember havában hunyt el. Ez év márczius 5-én már közeledni érezte végét, Testamentumot tett, melyben — neki magának nem lévén gyermeke — főörökösévé a testvére fiát Menyhértet nevezte. Feleségének,

Prépostváry Sárának a dombrádi kuriát hagyta 50 külön-ke-nyeres jobbágygal; a szamoszegi és tasi birtokrészt is neki hagyta 5000 forintban, azonkívül a mádi és ratkai hegyeken szőlőket. Holta után vagy férjhezmenetele esetében ezek is Menyhértre szállanak. A paczini vagy a leleszi templomban kívánta magát temettetni „tiszteességesen az ő rende szerint“ (Orsz. ltár Neo reg. a. 538: 11).

Özvegye a jegy és hitbér iránt 1612 október 11-én a leleszi konventben egyességre lépett Alaghy Menyhérttel. Ezen egyesség értelmében egész Ratka falu jutott minden tartozandóságával és járulékával Prépostváry Sárának, Mádon, Tályán egy-egy szőlő, Széplakon (Zemplén várm.), Dombrádon és Papon (Szabolcs várm.) jobbágyságok és udvarházak. Tast és Szamoszeget (Szabolcs várm.) kétfelé osztották (Orsz. ltár Neo reg. a. 400: 26). Ettől kezdve az özvegy állandóan Ratkán lakott csendes egyszerűségben. A csaholyi javak miatt volt ugyan kellemetlensége, de eredményt nem tudott elérni, mert azokat a király Prépostváry Zsigmondnak adományozta (Orsz. ltár DI 24921, Leleszi konv. ltára prot. A. No 46, 56, 57, 70, 85, 118, 119, 122, 126, 130, C. 245, F. 241, S. 122) Viszonzásul azt kérte a kamarától, hogy Ratkáról szabadon rendelkezessék (Orsz. ltár Conc. exp. canc. 1732 No 322), de az engedélyt nem nyerte meg, mert az özvegy Alaghy Menyhértné halála után II. Ferdinánd a regéczi uradalmat a hozzátartozó Ratkával együtt 1635 február 12-én Pázmány Miklósnak és Solymossy Péternek adományozta (Orsz. ltár Conc. exp. canc. 1635 No 52). Rátka felett a szabad rendelkezést meg nem nyerhetvén, igyekezett azt elterhelni. Egy szőlőt 800 forintért elzálogosított Hejczei Tamásnak, egy másikat szolgájának Nádlaki Györgynek 900 forintba lekötötte, Rátkay Ferencznek meg szabad korcsmárlást és a kerek erdő használatát biztosította (Orsz. ltár Neo reg. a. 781: 78, 1465: 8, Egri kápt. ltára prot. G. No 56 és 296). Viszont több apróbb ingatlant szerzett a ratkai határban, nevezetesen 1000 forintért 3 szőlőt, 70 forintért egy vízi malmot és 12 forintért egy pusztatelket (Orsz. ltár Neo reg. a. 128: 1).

A végzet hosszú élettel áldotta meg. Túlélte az Alaghy család utolsó sarját, sőt annak feleségét is. Mikor Alaghy Menyhértné meghalt, 1635-ben kísérletet tett az Alaghy javakból egyetmást megszerezhetni; de csak az ingóságok, ékszerek egy részét kaphatta meg. Ezeknek se vehette már hasznát. Rövidre rá, 1635 augusztus havában elhalálozott. November 4-én tétetett örök nyugalomra férje mellé, a leleszi templomban levő családi sirboltba. (Orsz. ltár Neo reg. a. 409 : 4, 5, 6, 970 : 15, Conc. exp. canc. 1635 No 326, Abauj várm. jz könyve 1635 év 143 és 164 l.)

Nem élt ilyen hosszú időt sógorasszonya : Surányi Klára, a Káta nemzetségből való Charnavodai Surányi László és Boda Katalin lánya, aki egy 1585-iki oklevélben említették először mint Alaghy István felesége (Leleszi konv. ltára prot. S. No 172 és 176). Házasságuk nagyon rövid ideig tartott. Alaghy István 1589 február 9-kén már néhainak mondatik (Orsz. ltár Neo reg. a. 868 : 92). A két kis gyermekkel **Istvánnal**, s az alig két éves **Menyhérttel** maradt özvegy pörbe keveredett testvérével Surányi Gáborral, a ki a Prépostváry Bálint és Thardy Dorottya leányát Borbálát vevén el feleségül, sógora lett Alaghy Ferencznek s így az Alaghy és a Surányi családok kettős atyafiságba jutottak. Surányi Gábor az ugocsai, beregi és zempléni ősi javakat lekötötte Prépostváry Bálintnak, ami Surányi Klára és a többi osztályos atyafi jogait sértvén, perre került a dolog (Orsz. ltár Neo reg. a. 868 : 92, 1576 : 30, 39, Leleszi konv. ltára prot. S. No 213).

A Surányi Klára érdekeit megvédte Alaghy Ferencz, akit a király nevezett ki a kiskorú Alaghy fiuk gondnokául (Orsz. ltár Neo reg. a. 493 : 41). Másik gyámolítója volt az özvegynek Rozvágyi és Devecseri Bornemissza Hegedűs Máté. Bornemissza is Devecserben lakott mint Surányi Klára s az ismeretségből 1598-ban házasság lett. De Surányi Klára 1623 márczius havában másodszor is özvegységre jutott (Orsz. ltár Neo reg. a. 548 : 29, 1582 : 9, 1679 : 7, Conc. exp. canc. 1623 No 197). Ez év Szent Mihály napja körül maga is súlyos betegségbe esett, végrendelkezett és rozvágyi kastélyában nem sokára

rá kiszenvedett. 1624 február 28-án már osztozkodik hagyatéka felett három lánya: **Katalin**, Kállay Ferenczné, majd Perényi Györgyné, — **Anna**, Kellemes Zsigmondné és **Erzsébet**, Lónyay Menyhértne (Orsz. ltár Neo reg. a. 991: 43).

Miként említettük: Surányi Klárának Alaghy Istvántól két fia született: István és Menyhért. István mintegy három éves korában — 1589 márczius—május havában — elhunyt. Menyhértet, ki ezen a néven második a családban, midőn anyja másodszor férjhez ment, nagybátyja Alaghy Ferencz vette gondozásába s kitűnő nevelésben részesítette. Iskoláit idehaza elvégezvén, külföldi egyetemekre ment ismereteit gyarapítandó. Az 1602 év elején az olmczi jezsuita kollegiumba iratkozott be (Tört. Tár 1888: 196 1). Az év végén hazajött s 1603 január 30-án Leleszen ügyvédeknek vall (Leleszi konv. ltára prot. A. No. 23, 31).

A hazájába visszatért 17 esztendő fiatalnak hamarosan elég alkalmat nyílt bő tapasztalatokat szerezni az élet iskolájában. A csatamezőn teremtek akkor a babérok s a magyar ifjúság karddal szerezte az érdemeket. Éppen ekkor kelt föl a szabadság védelmére Bocskay István. Hajdúi gyorsan nyomultak előre s viharek szertétek végig az ország keleti és felső részét. Alaghy Menyhért kardot kötött, nem a Bocskay érdekében, hanem övéihez méltóan a koronás király jogainak védelmére. Belgiojoso seregében végig küzdötte a vereségekben inkább, mint győzelmekben gazdag hadjáratot.

Az ádáz gyűlölettel viselt polgárháborúba Bocskay halála és Rudolf leköszönése hozott némi szünetet. II. Mátyás lett a király, aki a magyar érdekek iránt több fogékonyságot kezdett mutatni. November 19-én koronáztatott királylyá a Prágából imént haza hozott koronával. A koronát az országba haza hozó küldöttségnek Alaghy is egyik tagja volt.

A következő 1609 deczember 7-én Bethlenfalvi Thurzó György az ország nádorává választatván, Alaghy odahagyta a katonai pályát és a nádor oldala mellé szegődött, hogy ott a közigazgatásban és a politikában kiképezze magát. Ebbeli működésében annyi alkalmat volt magát kitüntetni és érde-

meket szerezni, hogy 1613 május 12-én a király **báróságra** emelte (Orsz. Itár Neo reg. a. 408: 31).

Ezen rang elnyerése különösen érdekében állott Alaghynek. Házasodni készült, gazdag, nagynevű, magasrangu család sarját akarta elvenni. **Gróf Erdődy** Tamás horvát bán és felesége gróf Ungnád Anna Mária leányát, **Annát** választotta élete párjául. A főrangu atyafiságba bizon nehezen illett volna bele a köznemes ifju.*)

A nádor princzipális hatalmas pártfogása segített a bajon s Alaghy Menyhért az ország főurai sorába emelkedett.

Előbb azonban, a bárói diploma kiállítása előtt (1613 márczius 30), a nádor előtt Mád városát az udvarházzal és szőlővel, továbbá a táljai szőlőt 36.000 magyar forint értékben lekötötte menyasszonyának jegyajándékkul; ha pedig ezt az ő halála után Erdődy Anna bármi okból birtokába nem vehetné, akkor Alsó Vadász, Szikszó Ujfalu és Széplak falu fele részét biztosította részére ugyanannyi értékben (Orsz. Itár Neo reg. a. 408: 21).

A lakodalmat 1614 június 1-én tartották Vitenzen. A királyt Forgách Ferencz esztergomi érsekprímás képviselte, aki ura nevében diszes nászajándékkal kedveskedett az új párnak (Orsz. Itár Benignae resol. 1614 fol. 39., Ung várm. Itára fasc. 20 No 3). Pár év múlva újabb kegyben részesítette az uralkodó: 1618 július 2-án **királyi főajtónálló mesterré** nevezte ki s ezzel az országzászlósok sorába emelte, valószínűleg a Ferdinánd főherczeg királylyá választásában tanusított készségeért (Orsz. Itár Conc. exp. canc. 1618 No 161, Szilágyi S. A magyar nemz. tört. VI. kt 196 l.).

Ennyi kitüntetés után méltó csudálkozást ébreszthet bárkiben is az, hogy alig egy év múlva Alaghyt a Bethlen Gábor felekezetén találjuk. Ennek a nagy pártváltztatásnak azonban megleljük a nyitját az országos események váratlan és gyors

*) A menyasszony testvéreinek Kristófnak Thurzó Borbála volt a felesége, Zsuzsánnának Thurzó Kristóf, Erzsébetnek Draskovics Miklós volt a férje.

alakulásaiban. II. Mátyás, a magyarok által általában véve szeretett király 1619 márczius 20-án megszűnt élni. Tudjuk, hogy utódjának, II. Ferdinándnak a vallás dolgában elfoglalt, alkuvást nem tűrő makacssága rövidesen fegyverbe hívta Cseh és Magyarország számra és sulyra egyaránt jelentékeny elégedetlen elemeit. Midőn Bethlen Gábor, az erdélyi fejedelem, augusztus végén Erdélyből Magyarország területére lépett, főurak, köznemesek, különösen a tiszántuli vármegyékből tömegesen sereglettek táborába. Kassa készséggel nyitotta meg kapuit s a környékbeli vármegyék siettek meghódolni. A fejedelem felhatalmazta a Thurzókat és más főembereit, hogy a környékbeli nemeseket, urakat, polgárokat hűségére eskessék, a hódolni vonakodók jószágait pedig elkobozzák.

Alaghy közel lakott Kassához, mint abaujvármegyei nagybirtokos, ellenben messze Bécshez s az ország nyugati részéhez. Ideje se volt még kiismerni a trónváltás teremtette új viszonyokat, az új király szellemi és anyagi képességeit s szorongatott helyzetében még jó tanácsért se tudott senkihez se fordulni. Ellenkezőleg azt látta, hogy a környékbeli nagy urak a Thurzók, közeli atyafiai, a Rákóczyak, Szécsyek a Bethlen pártján vannak. Neki is meg kellett hódolni, ha életét és vagyonát féltette.

A Forgách Zsigmond nádor elnöklete alatt Pozsonyban november 18-án megnyílt országgyűlésen már mint Bethlen híve vett részt Alaghy; sőt tagja volt annak a 30 főnyi vegyes küldöttségnek, mely Bécsbe ment oly czélból, hogy Ferdinándot az egyezkedésre rábirja. A küldöttségben, melyet a nádor vezetett, Bethlen pártjáról Alaghy Menyhért, Ostrosics István, Pogrányi János, Alia Farkas, Kapy János és Haller István vettek részt Ferdinándnak 1619 december 17-én kiállított menedéklevelével (Orsz. ltár Conc. exp. canc. 1619. No 303).

Ott volt Alaghy a besztercebányai országgyűlésen is s 1620 július 14-én ő is aláírta azt az oklevelet, mely a fejedelem és a Rendeik közti hűséget írásban dokumentálta (Tört. Tár II. 215 l.). A gyűlésről tudjuk, hogy nem hozta meg a

kivánt egyességet, ellenkezőleg az ellenfeleket egymástól annyira eltávolította, hogy Bethlen, most már választott király, nyomban megkezdte Ferdinánd ellen a fegyveres támadást. A küzdelemben tényleges részt veendő, Alaghy saját csapatával 1621 márczius 6-án Nagyszombatban csatlakozott a fejedelem hadához (Szilágyi S. Bethlen Gábor kiadatlan politikai levelei 262 l.). De ha Rhédey Ferencz, Rákóczy György s más harczedzett férfiak nem tudtak döntő eredményeket felmutatni, Alaghy még kevésbé segíthetett a bajon. Éppen ekkor kezdtek Bethlen főbb emberei elpártolni s a fejedelmi fegyveres szerzeményei rohamosan veszendőbe mentek. A császári hadak diadalmasan nyomultak előre, úgy hogy a Pozsonyból Zólyom várába szállított koronát se érezte biztonságban Bethlen s azért azt Rákóczy Györggyel és Alaghy Menyhérttel Kassára vitette (Tört. Tár 1882: 125, Dr. Komáromy András: A szent korona és Bethlen Gábor: Századok 1898: 878 l.).

Dicséretére válik Alaghynak, hogy mikor fejedelme ügyei rohamosan roszt fordultak, mikor főemberei egymás után magára hagyták, ő mégis kitartott mellette s tehetsége szerint munkált érdekében. Hűségéért Bethlen felső magyarországi mezei hadainak generálisává, főtanácsosává tette s 1621 augusztus 12-én a Hoffmann Ádám szépesi kamarai tanácsos gálszécsi, széplaki, apáti, panyoki részbirtokait és kassai házát neki adományozta, minthogy Hoffmann a besztérczebányai határozat értelmében nemcsak nem akart részt venni a hadviselésben, hanem titkon még is szökött Kassáról (Orsz. ltár Neo reg. a. 549: 16, 984: 28). Több ízben pénzsegélyben is részesítette a fejedelem Alaghyt (Szilágyi S. fent id. mű 348 l.).

1621 november havában hire járt, hogy Alaghy súlyos beteg. Eszterházy Miklós terjesztette a hirt csupán abból az önző célból, hogy jószágait megszerezze. Bécsben hitelt adtak neki s a pozsonyi kamarát megkérdezték az eladományozhatás felől (Orsz. ltár Benignae resol. 1621: 31. l.). Maga Alaghy czáfolta meg a róla elterjedt kőszá hirt Nikolsburgban hathatósan közremunkált, hogy a hadakozó felek békére lépjenek. Itt kifejtett buzgó szolgálatai jutalmául, még

a béke létrejötte előtt, 1621 december 22-én két diplomát kapott Bethlentől. Az egyikben megengedi, hogy Marczinfalva és Szántó közt az Aranyos folyón, valamint Kér falu és Szántó között levő három hidján vámot szedethessen (Orsz. Itár Neo reg. a. 408: 23). A másik diplomával pedig kinevezte a Homonnai Drugeth György halálával megüresedett **zempléni főispánságra** (Orsz. Itár Neo reg. a. 445: 5). A két diploma különösen kiemeli, hogy gondot, fáradságot, költséget nem sajnálva gyorsan, készséggel és hasznosan szolgálta szeretett hazáját.

A nikolsburgi tárgyalások sikerrel jártak. Ferdinánd és Bethlen közt 1622 év elején létre jött a béke. Ennek értelmében az ország északkeleti részéből hét vármegye, köztük Abauj, melyben Alaghy birtokainak javarésze feküdt, és Zemplén, melynek Alaghy főispánja volt, Bethlen uralma alá jutott. Alaghynak első dolga volt birtokaiban megerősíttetni magát az új fejedelem által. 1623 június 28-án sikerült is Bethlentől új adománylevelet szerezni, melylyel Regécz várát, Vilmány, Szántó városokat, Regéczke, Sándorka, Baskó, Szent Annafalva, Fony, Novajka, Alsó Vadász, Szikszóujfalu egész falukat, Széplak felét, Kemenczén, Marczinfalván, Horvátin birtokrészeket adományozott neki új adomány címén s magszakadás esetén a fejedelemre visszaszállólag. Ezen abauj-vármegyei birtokokhoz Zemplén vármegyéből Tályá városa, Paczin, Ratka, Karcsa, Karos faluk járultak egészen, Csergőfalu fele, Legyes Bényén, Karádon, Nagy és Kis Czigányon meg birtokrészek, szóval mindazok a jószágok, melyeket még Alaghy János szerzett volt I. Ferdinándtól. Ezen adományozás viszonzásául, de meg a fejedelem iránti szeretetből és ragaszkodásból, Alaghy Mád városát 40.000 magyar forintba lekötötte Bethlennek olykép, hogy birtokába Alaghy halála után lép a fejedelem (Orsz. Itár Neo reg. a. 788: 12, 1443: 12, Egri kápt. Itára prot. D. No 304).

Bethlen a nikolsburgi egyezmény alapján teljes joggal állithatott ki a hatalma alatt álló vármegyékben fekvő birtokról adomány leveleket, hogy azonban az ő adományának

nagyobb ereje legyen, II. Ferdinánd király megerősítését is szerette volna Alaghy kinyerni. Kérelmét Bécsben nem merték egyenesen visszautasítani, de szép szavakkal tudtára adták, hogy a viszonyok a megerősítésre most nem alkalmasak, de annak idején nem marad el (Orsz. ltár Benignae resol. 1623 fol. 85 és 87). A regéczi uradalomra ugyanis — mint mondtuk — Eszterházy Miklós országbíró, ez idén Bécsben a legbefolyásosabb magyar főúr, tartott számot s a király Alaghy magtalan elhalálózása esetén oda is ígérte neki; viszont azt is jól tudta a kamara, hogy a Rákóczy Zsigmond fiai még mostoha anyjuk: Alaghy Judit révén örökségi joggal Mádra igényt tartanak s már 1618. június 30-án óvást emeltek Alaghy ellen, a miért Mádot leköötötte menyasszonyának jegyajándékul (Orsz. ltár Neo reg. a. 788: 8, 789: 8). Most is, hogy a Bethlennel kötött egyességről értesültek, azonnal tiltakoztak ellene az országbíró előtt s emlékeztették Ferdinándot arra, hogy az apjuk, néhai Rákóczy Zsigmond s felesége Alaghy Judit, valamint a többi Alaghy testvérek közt bizonyos jószágok, köztük Mád iránt létrejött, s az ő felsége elődje által jóváhagyott örökösödési egyességet oltalmazza meg s a Bethlen féle transactiót ne erősítse meg (Orsz. ltár Neo reg. a. 788: 9 és 11). Rákóczy Pál sárosi és tornai, György pedig borsodi főispán volt, vagyonos és befolyásos emberek, akik hatalmukat Bethlen harcaiban eléggé kimutatták ahhoz, hogy Bécsben is meggyőződjenek arról, mennyire tanácsos velök jó lábon lenni. Ezért nem nyerte meg Alaghy a királyi jóváhagyást se most, se később.

A visszautasítás azonban — mint mondók — nem volt merev, hanem ildomos és politikus. Bécsben jól ismerték az Alaghy család dynastikus érzelmeit, Menyhért ur se titkolta, hogy kénytelen-kelletlen híve Bethlennek, azért őt az uralkodóház pártjára visszahódítani elérkezettnek látták az időt. Kilátásba helyezték, hogy Véglés várát neki inscribálják (Orsz. ltár Benignae resol. 1623 fol. 62), sőt, az 1622-iki országgyűlésen nádorrá választott Thurzó Szaniszló pedig mindent elkövetett, hogy Alaghyt megnyerje.

Mindezek közrehatottak arra, hogy Alaghy szakitsen Bethlennel. Csak az ürügy hiányzott, amely a pártváltoztatást szépen befödözze. Megjött az is nemsokára. Bethlen a békekötés ellenére hamarosan másodszor is fegyvert ragadt. Alaghy ezt ellenezte s bár nem nyíltan, Ferdinándhoz csatlakozott. A kormányzására bizott Zemplén vármegyét korlátozni igyekezett, hogy Bethlent segítse s midőn tilalmának nem látta foganatját, a vármegye gyűlésein részt se vett, míg a háboru tartott, s az ellen is óvást emelt, hogy Bethlen táborába beállott jobbágyságot a fejedelem bármi módon megnemesítse az ő földesuri engedelme nélkül (Básty József: Magyarok emléke 29. l.) Kezde pedig a protestálást mindjárt a szerencsieken, a kiknek Bocskaytól nyert rév-vám kiváltságát Bethlen megújította (Abauj várm. jzskönyve 1623: 91 l.).

A pártváltoztatást nem volt oka megbánni Alaghynek. Az 1625 kisasszony napra Sopronba összehívott országgyűlésen nádorrá választott Eszterházy Miklós gróf országbíró helyébe **őt választották meg az ország legfőbb bírájának.** Az ugyanazon országgyűlésen hozott 23. t.-cz értelmében a szomszéd tartományokkal eszközendő határigazításokra biztosok választatván, a Lengyelország és Sáros, illetőleg Szepes vármegyék közti határok rendbeszedésére kirendelt bizottságnak Alaghy Menyhért is tagja lett (Corpus juris).

Bethlennel azonban az érintkezést nem szakította meg teljesen. A viszonyok és Bethlen Gábor politikájának sajátossága magyarázza meg azt, miként volt lehetséges a jó viszonyt mindkét felekezettel, a kétkulacsosság alapos vádja nélkül úgy — ahogy fentartani. Alaghy az ország közhivatalnok volt, hivatása, kötelessége az ország javán munkálni s ebből a célból nem tagadhatta meg szolgálatait Bethlentől sem, akinek szintűgy tanácsosa, főispánja és országbírája volt, mint Ferdinándnak. Mint tanácsosát bizta meg őt a fejedelem, hogy Telekesi István leleszi préposttal együtt a töröknek a zsitvatoroki békekötésen alapuló némely követeléseit iránt Ferdinánddal tárgyaljon (Tört. Tár 1866: 633 l.).

A két uralkodóval való állandó jó viszony következtében

Ferdinánd Alaghyt és Sennyey István kancellár, váci püspököt bizta meg, hogy Bethlen Gábornak Katalin brandenburgi hercegnővel Kassán 1626 márczius 2-án tartott menyegzőjén őt képviseljék. Az ez alkalomra készült követi utasítás, mely csak Alaghy számára készült, legelsőbben is meghagyja, hogy a lakodalom napjára, február 22-kén*) Kassán jelenjen meg, s a hol a képviseltetés szükséges, képviselje a királyt. A király méltóságának megfelelő diszszel és fénynyel jelenjen meg, s az urát megillető elsőséget s kiváltságot szem előtt tartsa. Különösen arra ügyeljen, hogy az eféle ünnepélyek alkalmával alig elmaradó versengést kerülje. Az elsőbbség, a sorrend és ranghelyzet felől, melyet nyilvános szereplésnél a király követe megkövetelhet, előzetesen állapodjék meg a fejedelemmel s biztosítékot kérjen az iránt, hogy a királyi méltóságon csorbát és szégyent ejthető esemény nem fog előfordulni. Szállásán elhelyezkedvén, mondókáját másolatban közölje a fejedelemmel, megbízólevelét adja át, jövetelének okát és alkalmát fejtsen ki s ő felsége jóindulatának biztosítása mellett kérjen engedelmet az üdvözlésre, amit megnyervén, nyilvánítsa ő felsége jó szívből eredő kívánágát, hogy az isteni gondviselés a fejedelem házasságát szerencsésítse s áldja meg, hogy kedves utódokban örömet lelhesse. A menyasszonyt hasonlóképp üdvözlje s ő felsége jóindulatáról biztosítsa. A király ajándékát az ottani szokás és illendőség szerint, ami előbb megtudakolandó, nyujtsa át ő felsége ismételt szerencsekívánatai kíséretében s azt, mint ő felsége különös jóindulatát és rokonszenvét tüntesse fel. Vigyázza meg, meddig lehet és kell ott maradnia s azután — de még a lakodalom vége előtt — kellő módon engedelmet kérve, térjen haza, honnan kimerítő jelentést tegyen az ünnepély lefolyásáról s benne szerepléséről (Orsz. ltár Conc. exp. canc. 1626 No 36).

Alig értek véget a lakodalmi ünnepségek, Bethlen Gábor,

*) A lakodalom eredet leg február 22-kére volt kitűzve, de a menyasszonynak utközben történt megbetegedése következtében halasztást szenvedett. L. Gindely: Bethlen Gábor életrajza (Magy. tört. Életrajzok VI. kt) és Erdélyi Múzeum X. kt 183. l.

külföldi szövetségeseinek föllépése következtében, ismét fegyverbe állott Ferdinánd augusztus 26-án már figyelmezteti Alaghyt, Rákóczy Pált és Pethő Györgyöt, hogy a fejedelemmel szövetkezett török nagy haddal készül az országba. A felvidéki nép nyugtalanodik és Bethlenhez hajlik. Levelekkel, nyilatkozatokkal, személyes befolyásukkal kövessenek el mindent, amit az ország megmaradása, biztonsága, csendessége érdekében s az ellenség terjeszkedése ellen üdvösnek tartanak (Orsz. Itár Conc. exp. canc. 1626 No 232).

Bethlen szeptember 25-kén már Füleknel táborozott. Alaghyéknak nagy munkájokba került, hogy a felvidék lángborulását megakadályozzák. Sikerült mégis nagyjában elejét venni a veszedelemnek. Zemplén vármegye, az Alaghy vármegyéje nem csatlakozott Bethlenhez, hanem Ferdinándot közgyűlési határozattal írásban biztosította hűségéről; katonákat toborzott, akik nemcsak a határokat védték, hanem a portyázó egri törököket Alaghy és Monaky Miklós vezérése alatt két ízben keményen meg is verték. Mely szolgálataiért a vármegye a veres viasszal pecsételhetés jogát kapta a királytól.

A lakosságnak ilyenén hangulata s a hadviselés nem remélt sikertelensége következtében Bethlen óhajta óhajtotta a tisztességes megbékülést. A tárgyalások közvetítésére Alaghyt kérte föl, aki szeptember 25-én Regéczről futárral értesítette Ferdinándot a fejedelem békülési hajlamairól. Október 3-án jött meg a válasz Bécsből. A király megdicsérte Alaghy törekvéseit s utmutatást küldött neki, mily irányban vezesse a tárgyalást, mert „magunknak is kedvesebb a béke és nyugalom, mint a jelen állapotok s a tisztességes, méltányos és őszinte békeföltételektől egyáltalában nem idegenkedünk“ (Orsz. Itár Conc. exp. canc. 1626 No 303, 1627 No 154 és 242).

A béke december 28-án Lőcsén csakugyan meg is kötöttet. Bethlen a béke áldásait nem soká élvezte. Elbetegesedett és 1629 november 15-én meghalt. Ferdinánd Wolkersdorfból 1629 augusztus 23-án kelt levelében Alaghyt kérte föl, hogy a fejedelem állapotáról koronként tudósítsa (Szirmay: Notitia historica comit. Zemplen. 1621). — Szeptember 7-kén pedig

azzal bizta meg, hogy miután veszedelmes törekvésekről érkeznek hírek, melyek az óhajtott béke megzavarására irányulnak, kövessen el mindent a nyugalom fentartására s biztosítson mindenkit a király békés és kegyelmes szándékáról (Orsz. ltár Conc. exp. canc. 1629 No 295).

A mely nap Bethlen elhunyt, özvegye Katalin Kemény Jánost Ferdinándhoz küldötte bejelenteni készségét a fejedelemnek élte fogytáig átengedett Kassa és hét vármegye visszaadására. A király Enzersdorfban 1629 december 1-én kelt diplomájával Pyber János egri püspököt, gróf Bekényi Alaghy Menyhért, Gileinczi Ostrosith István, Bedegi Nyáry István királyi tanácsosokat, Ordódy Gáspár és Péchy Zsigmond kamarai tanácsosokat bizta meg az átvétellel (Orsz. ltár Conc. exp. canc. 1629 No 392 és 426). A bizottságban a főszerep Alaghynak jutott, őt kereste fel báró Dietrichstein Lajos kamarás, akit Ferdinánd a részvét tolmácsolása végett küldött az özvegy fejedelemasszonyhoz s aki egyuttal titkos utasításokat vitt Alaghyhoz (Orsz. ltár Conc. exp. canc. 1629 No 396).

A vármegyéket és Kassát december 18-án vette át Alaghy Bornemisza Jánostól. Feladatát fényesen oldotta meg. Kassa tárt kapukkal várta s a vármegyék siettek meghódolni. Ezért a király öt nyolcz nap mulva „a Rendek óhajára“ ki-nevezte a visszacsatolt vármegyék kormányzójává, illetőleg kassai generálissá. Egyuttal lelkére kötötte, hogy miután a török megint mozgolódik, a lakosságot el kell vonni az elpártolástól, a föld népét meg kell nyerni, kívánságaikat gyorsan teljesíteni, hogy elégedetlenségükben az ellenfél táborába ne pártoljanak (Orsz. ltár Conc. exp. canc. 1629 No 397, 402, 405, 418, Korponay: Abauj várm. monogr. 38. l.)*

Alaghynak erélyes kormányzással sikerült a gondjaira bizott vármegyéket csendben, nyugalomban tartani. Felváltva Kassán és Paczinban lakott; de mint országbírónak gyakran kellett Bécsbe, Pozsonyba és a törvényszékekre is menni tanácsba. Elfoglaltsága mellett is talált időt és módot vallásá-

*) Hasonló tartalmu figyelmeztető királyi rendelet van 1630 szeptember 19-ről keletve Hevenessy gyűjteményében. Tom. XXIX. No 14.

nak ügyeivel is foglalkozni. Buzgó katolikus volt. Még házassága előtt, 1614-ben kötelezte magát a pálosok generálisa, Zaycz előtt, hogy azon pálos zárda helyett, melynek romjai a regéczi vár közelében még némileg látszanak, vagy felépített a romokban heverő ujhelyi zárdát, vagy 1000 forintot és elegendő fát ad rá (Orsz. ltár Acta Paulin. Ujhely fasc. 9. No 5 és Regécz fasc. 1. No 9). Vallásossága olykor túlzásra is ragadta. Az 1619-ki országgyűlés vallási sérelmeinek tárgyalásakor másokkal egyetemben őt is névszerint megnevezték, mint olyant, aki jószágain a protestánsokat akadályozza vallásuk szabad gyakorlásában (Szilágyi S. A magy. nemzet tört. VI. 220). Ez azonban nem akadályozta Bethlent abban, hogy a vallás dolgaira ügyelő bizottság elnökévé őt választassa meg (Nagy Iván: Magyarország családai I. kt). Mint kassai generálisnak első dolga volt a Bethlen idejében elvett paczini és karcsai templomokat visszafoglalni (Szirmay: Notitia Zeml. 163. l.) A leleszi barátoknak nagy pártfogójuk volt. Templomukat kicsinosította s oda kívánta magát eltemettetni.

Alaghy, akit Kemény János önéletrésében magas kövér barna férfinak rajzol, nem tartozik történelmünk kiválóbb alakjai közzé. Pályáját a csatatéren kezdte, de inkább a kor és viszonyok követelményeinek kívánt eleget tenni, midőn karddal a kezében küzdött hazájáért, királyáért és vallásáért. Sokat betegeskedett s talán azért is a béke embere volt s a meg-megújuló párttusákban valóban megbecsülhetetlen szolgálatakat tett a csend és nyugalom érdekében. Legszebb sikeireit itt aratta; ennek köszönhető a közbecsülést, mely környezte és magasra emelte. Munkássága zajtalan volt, mint amily csendes a kimulása, mely kedves lakóhelyén, a paczini várkastélyban **1631 január 15-kén** következett be. Gyermekeket nem hagyott hátra, se fiut se leányt. **Benne kihalt az Alaghy család**, melynek legkimagaslóbb tagja ő volt. Kivánságához képest Leleszen helyezték a családi sirboltba örök nyugalomra július 4-én (Abauj várm. jkönyve).

Sirkövet — Szirmay Antal szerint — Nyáry Borbála,

felesége állittatott*). Ez azonban tévedés. Alaghy Menyhértnek egy felesége volt: gróf Erdődy Anna, aki őt túlélte majdnem négy esztendővel.

Az özvegyen maradt bárónénak mindjárt özvegyisége első napjaiban (július 24-kén) oltalomlevelet adott a királys az ellene folyó perek végrehajtását egy esztendőre felfüggesztette (Orsz. ltár Neo reg. a. 493: 53, Conc. exp. canc. 1631 No 300). Szokásosak voltak az ilyen özvegyi oltalomlevelek, Erdődy Anna meg különben is rászorult. Türelmetlen várományosok, éhes bírtokszerzők lesték a gyermektelen ország-bíró kidőlését. Homonnai Drugeth János nyomban 100.000 forintot ígért az udvari kamarának az Alaghy jószágaiért (Orsz. ltár Benignae resol. 1631 fol. 45). Rákóczyék Mád felszabadulását várták. Eszterházy Miklós nádor Regéczet és Tályát követelte magának, részint az atyafiság révén, mint Mágócsy András és Alaghy Judit unokájának Dersffy Orsolyának a férje, részint pedig a királytól évekkal előbb kapott várományi kegylevél (expectativa gratia) alapján.

Ámde Erdődy Anna is megtette a lépéseket, hogy férje javait ne csak holtáig, hanem szabad végrendelkezési joggal tarthassa meg (Orsz. ltár Benignae resol. 1631 fol. 92). Azzal érvelt, hogy a törvények értelmében az özvegy benne maradhat férje javaiban, míg annak nevét viseli. Különben Regéczhez közszerzemény czimén is jussa van, mert 36.000 forint hozományát bele fektette a regéczi vár megerősítésébe s egy némely birtokot, mint a Báthory féle kuriát és szőlőt 8000 frton közösen szereztek.

Szirmay: Notitia hist. com. Zemplen 164 l. állítja, hogy ő még látta a sirkőföliíratot, mely így hangzik: »Magnifica domina Barbara Nyáry consors posuit. Hic jacet illustrissimus comes D. D. Melchior Alaghy de Bekény, iudex curiae regiae, ac comitatus Zemplin. comes, nec non S. C. R. M. consiliarius, camerarius et partium regni Hungariae superiorum generalis, qui obiit 15. Junii 1631 aetatis suae annorum XLIV. Szirmay híres arról, hogy kötve lehet neki hinni. Nem is vetnék rá ügvet, ha többen nem indultak volna utána. Nyáry Borbála, Pál egri kapitány és Várday Kata lánya Varkucs Györgynek, majd Haller György szatmári kapitánynak volt a felesége. L. Nagy I. Magy orsz. családai V: 27, VIII: 183, XII: 65.

Erre a jogügyek igazgatójának az volt az észrevétele, hogy az özvegy csak jegybérével fölerő jóságához tarthat igényt, s bár igaz, hogy Alaghy még házassága előtt, 1613 márczius 30-án, Mád városát 36.000 forintban lekötötte menyasszonyának s azt a király is jóváhagyta, ámde a birtokba-vezetés nem sikerült, mert azt Rákóczyék ellenmondásukkal meghiúsították. A közszerzemények valóságát s azt, hogy mennyit épített bele sajátjából a regéczi várba, csak akkor lehet elhinni, ha hiteles okmányokkal beigazolja (Orsz. ltár Neo reg. a. 408: 1, 409: 20).

Erdődy Annát azonban kioktatták, hogyan lehet a kamarával valamire menni. Ráfizetést, 32.322 forintot ajánlott a birtokokra. Az ajánlat nem tévesztette el hatását. 1631 szeptember 12-én már megkapta a nagy pecsétetes levelet, melylyel a király őt, férje érdemeire való tekintetből, meghagyja férje összes javaiban, sőt a Bethlen adományleveleit is megerősíti. Csak Paczin, Karcsa, Nagy- és Kis-Czigány, Karos és Kárád faluk iránt kellett Kissennyei Sennyey Sándorral meg egyeznie, mert azokat 24.000 forintba már neki inscribálta a király. Halála után örökösei 50.000 magyar forint váltságot fognak kapni; köteles azonban az uradalomból bármi czimen elidegenített részt visszaszerezni s az uradalmat teljes egészében hagyni hátra.*)

Rákóczy György fejedelem és Rákóczy Pál országbíró az adomány és beiktatás ellen, Mádöt illetőleg, protestáltak ugyan több ízben, de eredménytelenül s végre is az 1633 évi eperjesi békekötés okmányában a fejedelem kénytelen volt lemondani róla s átengedni özvegy Alaghynénak holta napjáig s csak azután szállhatott Rákóczy Pálra.**)

*) Orsz. ltár Neo reg. a. 387: 27, 408: 3, 409: 7, 443: 8, 562 15, 788: 15, 789: 12, 829: 17. Conc. exp. canc. 1631 No 294, 296. Benignae resol. 1631 fol. 43, 44, 71.

**) Orsz. ltár Neo reg. a. 788: 2, 14, 16; 789: 9, 10; 829: 19, 20. Conc. exp. canc. 1632 No 172, 202, 203, 241; 1634 No 46. Benignae resol. 1632 fol. 46, 73; 1633 fol. 31, 37; 1634 fol. 33. Opiniones vice directorales IX. No 74. Egri kápt. ltára prot. G. No 11, 38. Frankl: Az eperjesi béke. Századok 1871.

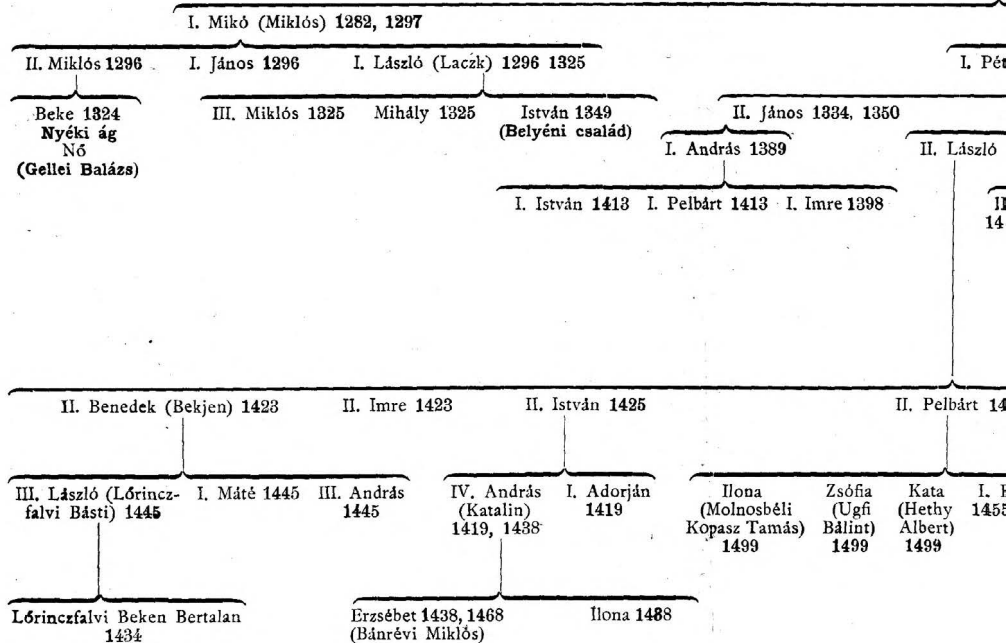
Több gondot okozott ennél az uradalomtól elidegenített birtokrészek visszaszerzése. Alaghy Menyhért nem volt szerző ember, ellenkezőleg fényes főúri háztartása, életmódja sok pénzt igényelt, ezt pedig egy-egy darab föld elzálogosításával vagy inscribálásával lehetett abban az időben legalkalmasabban előteremteni. Még a szolgálatokat is úgy honorálta, hogy cselédjeit, jobbágyait vagy azok házát, földesekéjét a földesúri szolgálmányok alól fölmentette. Különösen a mádi, tályai, szántai szőlőket adományozgatta el melyek mindenkor hiresek és kapósak voltak.*)

Özvegye szintén folytatta ezt a gazdálkodást. Titkárját, Keviczky Jánost, a ki a regéczi uradalom megszerzésében sokat fáradozott, tályai, fónyi, szántai szőlőkkel és szántóföldekkel jutalmazta. Sokan behizelgéssel csikartak ki tőle egy-egy ajándékot.**)

A jámbor, istenfélő asszony, aki még halála előtt is kevéssel szent helyre zarándokolt, könnyen tehették ezt. Az ujhelyi és terebesi pálos barátok sokszor tapasztalták bőkezűségét (Orsz. ltár Acta Paulin. Arend. No 25, 26. Ujhely fasc. 34 No 3 Terebes fasc. 2 No 22). Csak mikor figyelmeztették, hogy a királyi adománylevél tiltja az uradalom megcsonkítását, sietett az országbiró előtt visszavonni mindazon vallományait melyeket azoknak tett, akik özvegyi gyámoltalanságát kihasználták (Orsz. ltár Neo

*) Erre vonatkozó oklevelek nagy számmal maradtak fenn. Levéltári j lzeteiket az érdeklődők számára ide jegyzem : Orsz. ltár Neo reg. a. 14: 16, 26, 65, 31: 52, 260: 41, 266: 33, 688: 28, 30, 32; 788: 13, 789: 13, 816: 43, 825: 17, 828: 20, 829: 15, 834: 29, 848: 3, 1049: 5, 1087: 19, 1617: 19, 1686: 11 1750: 21, 22, 1759: 16, 1763: 4, 1843: 25. Conc. exp. can. 1618 No 299, 1627 No 93, 132; 1629 No 197, 1631 No 295, 306, 1632 No 71, 1633 No 104, 252. Egri kápt. ltára prot C. No 268, D. No 345, 364, G. No 40, 320, Z. No 479. Jászói konv. ltára prot. O. No 140, P. No 62 Q. No 417, T. No 54. Lcleszi konv ltára prot. A. No 61, 66, 91. D. No 149. G. 168.

**) Erre vonatkoznak a következő oklevelek : Orsz. ltár Neo reg. a. 829 22, 848: 5, 7, 8, 10. Conc. exp. can. 1633 No 132. Benignae resol. 1631 fol. 57, 81. Egri kápt. ltára prot. G. No. 209.

V.

Tamás

			Kozma		
er 1296			Bukén 1296 (I. Benedek)		
II. Tamás mester 1334, 1350			I. Demeter 1334, 1350		I. Simon 1334, 1350
IV. Miklós 1398		III. (Bekjen) János 1413 (Ilona)	IV. János 1381		László Klára (Baranyai Miklós)
I. Péter 13, 1429	V. Miklós 1413, 1438 (Ördög Ilona)		Nő 1423 (Ördög Mihály)		
I. Ágoston 1468, 1496 (Ágota)		IV. István 1468 (Katalin)			

55			IV. Tamás 1413 † 1466 (Szentkirályi Margit) † 1491		
			II. Simon mikófalvi, baracscai, bekőlczei † 1466 előtt (Bekény Zsófia 1469)		Zsófia (Baracska Dénes)
álint I. Ambrus Dorottya 1470 Pelbárt (Náprághi család Balázs 1455 1499	III. Péter 1470, 1484	I. Pál 1470 1504	III. István 1484, 1518	Erzse 1491 Ilona (Bánrévi Kátay Benedek) János)	III. Benedek 1456 V. Tamás 1456 I. Dénes mikófalvi 1469 1. Baracscai Zsófi 2. Kürthy Kata 3. . . . Ilona (Hedvig)
			Gáspár 2-től: Benedek 1493, 1523 (Serédy Veronika) I. V. táblát		
			Farkas 1527 Mihály 1527 Anna 1527		

V.

Serédy Veronika (l. IV. táblát)

1. Mikófalvi (Alagi) Gáspár				2. Alagi Debreczeni Gáspár			
János (Pásztói Kata)		Anna (Figedy Péter)		György † 1568 május (Várday Fruzsina)	I. Menyhért † 1569 (Keczer Zsuzsa)	Magdolna (Hassághy Farkas)	
Ándrás	Judit 1597 † 1591 (1. Mágocsi András † 1586 2. Rákóczy Zsigmond)			I. István † 1589 (Surányi Klára † 1623)	Ferencz † 1612 sept. (1. Sebessy Fruzsina † 1590 2. Prépostváry Sára † 1635 aug.)	Klára (Ödönffy Kristóf)	
I-től : Gáspár	Ferencz	Erzsébet	2-től : Erzsébet † 1605 (Homonnai Drugeth Bálint)	II. István sz. 1586 † 1589	III. Menyhért sz. 1587 † 1631 jun. 15 (gr. Erdődy Anna † 1634 nov.)		

reg. a. 848: 9. Conc. exp. canc. 1634 No 254. Egri kápt. ltára prot. G. No 25).

Nem magáért féltette Erdődy Anna a vagyonát. Neki már nem sok örömet nyújtott az élet. Beteges volt, úgy látszik szervi bajjal. 1634 november havában hirtelen meghalt. *) Temetésekor még egyszer felnyílt az Alaghy család sirboltja, még egyszer és — utóljára.

A tárgyaltak alapján a Bekények borsodi és alagi ágának s a Bekényi Alaghyaknak leszármazását a IV. és V. táblák tüntetik fel.

Befejezván az Alagi Bekény és a Bekényi Alaghy ágazat történetét, térjünk vissza a Bekény család ősi fészékéhez: Borsod vármegyébe s nézzük mi történt ott tovább Bekényekkel?

Vizsgálódásunk közben arra a tapasztalatra jutunk, hogy a család már tárgyalt ágazatai közül egyik se virágoztatta tovább a családfát. A II. László négy fia: II. Beken, II. Imre, II. István, II. Pelbárt, IV. Tamás leszármazóinak magva szakadt, az ötödik fiunak Simonnak a leszármazói pedig idegenbe jutottak s azt mondhatnók, hogy egy külön családot alapítottak.

A Bekény család mindazáltal nem pusztult ki teljesen Borsod vármegyéből. Ugyanis Vingárti Geréb Péter országbíró 1498 december 8-iki oklevelében, melylyel a budai káptalant oda utasította, hogy tartson vizsgálatot Alagi Bekény Dénes panasza tárgyában, melyet I. Mátyás király özvegye Beatrix ellen azért emelt, mert szakaldi pusztáját Mohi városához foglalta, — törvényes bizonyosságul **Mikófalvi Bőken (Bewken) Györgyöt és Andrást** nevezi meg (Orsz. ltár Dl. 20.803).

Az oklevelek fogyatékosága miatt nem vagyunk képesek meghatározni, hogy minő vérségi viszonyban állottak ez a György és András a már ismertetett Bekényekkel? De a

*) 1634 november 17-én a szepesi kamarától már értesült a király, hogy özvegy Alaghyné »a napokban hirtelen meghalt.« Junius 30-án még »bizonyos szent helyre zárandokolt fogadalom okából« (Orsz. ltár Conc. exp. canc. 1634 No 174, 345—349).

helyi és tárgyi viszonyok kétségtelenné teszik az atyafiságos összeköttetést.

Bekény Györgynek a feleségét is ismerjük: **Finkey Ilonát**, Finkey Benedek lányát, akivel 1499-ben 100 arany forintért megszerezte Nyéki Egyed és Pitheni Mátyás gyerkeinek nyéki kúriáját és birtokrészeit. *) A Finkey Benedek halála után maradt javak miatt perbe szállottak Finkey Jánossal, amely per 1549 január 5-én egyességgel végződött.

Bekény György ekkor már nem élt. Az egyességet özvegye kötötte meg és gyermekei **Bekény Balázs, Anna és Julia**, kötelezvén magukat, hogy a finkei, sennyei (Borsod várm.) és kisbodoki (Abauj várm.) birtokukról lemondanak Finkey János javára, aki viszont a devecseri és besenyői porciókat átbecsátja és a nyéki pusztából tíz jobbágytelket (Orsz. Itár Ügyvédek utáni iratok fasc. 28 No 83 és Táblai perek fasc. 4 No 1848).

Bekény Anna férjhez ment **Istenmezey Ferenczhez**, **Julia** pedig **Istenmezey Antalhoz**. **Bekény Balásznak egy fia és négy leánya maradt: István, Sára, Anna, Borbála és Ilona**. Ezt Borsod vármegyének 1589 november 24-én kiállított családeszármazási bizonyítványából tudjuk (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 4 No 1848). — Bekény Balázs volt az, aki Omán Andrással együtt zálogba vette Alagi Beken Gáspár sajónémeti és szentpéterfalvi birtokrészeit, melyeket — miként már fentebb említők — a Gáspár fia Alaghy János 1553-ban próbált meg visszaváltani (Orsz. Itár Neo reg. a. 10: 59). — Alaghy János ugyanekkor az atyja által elzálogosított molnosbéli és mikófalvi birtokrészek visszaszerzését is megkísérelte, amelyeket éppen **Mikófalvi Beken András, Boldizsár és Gáspár** használtak. Testvérek voltak-e ezek? nem tudjuk, de mindenesetre feltűnő, hogy mikor az egri káptalan 1563 február 17-én Gersei Pethő Jánost a Ráskay István magvaszakadt Nógrád, Gömör, Heves vármegyei javaiba s ismét 1568 január 11-én

*) Finkey Benedek gyermekei Ilonán kívül még Gábor, László, Apollónia, Figedi Csató Péterné (Orsz. Itár Ügyvédek utáni iratok fasc. 28 No 83).

Széky Pált a Kürthy Balázs magvaszakadt szécsi, csécsi és kürti (Heves várm.) birtokaiba beiktatta, Bekény András, Boldizsár és Gáspár mindig együtt jelennek meg mint érdekelt földszomszédok (Gr. Károlyi okltr III : 336 és Orsz. Itár Ügyvédek utáni iratok fasc. 29 No 154). — Gáspárt és Boldizsárt ismét együtt találjuk 1578-ban Eger városában, hová nyilván a török elől menekültek. Az Olasz utczában laktak Bekény **Demeterrel és Péterrel** együtt, akikről csak ez az egyetlen adatunk van (Szederkényi : Heves várm. tört. II : 352 és 353). Gáspár feleségeül először bizonyos **Dorottya** asszony említettik, másodszor **Géczy Zsófia** (Jászói konv. Itára Acta div. fasc. 12. No. 4).

Bekény András egy személy azzal, akit Geréb ország-bíró fentemlített 1498 évi parancsában törvényes bizonyosságul jelölt ki. Az apját szintén Andrásnak hívták. 1556 szeptember 17-én Pestújlaki Nagy Bálint, Némái Imre, Szőlősy Márton és Apátfalvi Chohon András társaival együtt I. Ferdinánd királytól adományba kapja a hűtlen Tarnóczy Sebestyén és András, Bodi másképp Bornemissza Imre, Legendi Péter, és Kenderessy Lőrincz, Keszi, Mihol (?), Geregye, Nagy Harang (?), Legend (Nógrád várm.), Erdőtelek, Bod, Cserőháza, Fogacs, Alattján, Vezekény, Zaránk, Vacs, Kúnhegyes, Kenderes, Ság (Heves és Pest várm.) mintegy 70 jobbágynyi birtokait; de a beiktatásnak a Kenderessy Lőrincz kúnhegyesi, kenderesi, vacsi és sági birtokrészeit illetőleg Kenderessy Boldizsár ellene mondott (Orsz. Itár Liber regius III : 197, Neo reg. a. 258 : 32. Ügyvédek utáni iratok fasc. 21 No 18, Opiniones director. 1760 No 29).

De Kenderessy Boldizsár nem akadályozhatta meg a testvére vagyonának elkobzását. A király 1587 junius 17 én elrendelte az osztatlan vagyon kétfelé választását s a Lőrincz részébe Bekényéket beiktatta (Gr. Károlyi okltár III. 182 sz.).

Abból, hogy Bekény adományos társai, jelesül Szőlősy Heves vármegye alispánja, Némay vagy Nemori Imre Eger alvárnagyja, Chohon pedig egri viceudvarbíró volt, azt kell következtetnünk, hogy Bekény András is Egerben szolgált mint végvári vitéz.

1576-ban egy rokona özv Radolczy Bálintné Nagy Katalin halt reá, meg **Bekény Boldizsár leányára Borbálára**, hagyván nekik pénzt és ingóságokat (Jászói konv. ltára prot. Q. No 510.).*)

1580-ban Rudolf királytól nyer adománylevelet **Bekény András** az ónodi nemesi udvarházra és külső-böcsi (Borsod várm.) részbirtokra (Orsz. ltár Táblai perek fasc. 5 No 1520).

Feleségül **Teresztenyi Sziny Ilonát** birta, Jánossy Pál özvegyét. Két gyermeket nemzett vele **Andrást és Zsófiát**. Sziny Ilona ismét özvegyül maradt s 1588-ban harmadik férje van: Zoltay Miklós. II. András 1592-ben új adomány czimén megerősítette magát a lőrinczfalvi, bánrévi, sajónémeti, czerteri és szuhafői ősi javakban. De nem sokáig élvezhette. Magtalanul elhalt s ugyanezeket a javakat 1598-ban Szalkay György kapta adományba Kutassy János esztergomi érsek-prímás; királyi helytartótól s azokba a jászói konvent a beiktatást tényleg elvégezte; de a Szalkay György gyermekei Balázs, István és György az egri káptalan előtt 200 forintért még ebben az évben visszabocsátották **Bekény András nővérének Zsófiának**, aki ekkor **Noszvaji Figedy Jánosnak** volt a felesége, előbb pedig **Széky Péternek** az özvegye. (Orsz. ltár Neo reg. a. 1235: 43. Táblai perek fasc. 5 No 1520. Jászói konv. ltára prot. B. B. fasc. 1 No 31 és prot. S. fasc. 3 No 31. Egri kápt. ltára prot. A. No 100, prot B. No 57, 130 és 162, Gömör várm. jud. jzökönyve 1602 fol. 87. Csoma J.: Abauj-Torna várm. monogr. I:527), **Bekény Zsófia** 1616-ban nem él (Leleszi konv. ltára prot. Z. No 151).

A XVI. században, annak a legvégén 1590-ben egy **Bekény János** nevű vitézzel találkozunk Egerben, mint lovashadnagygyal. Családi viszonyait nem ismerjük, csak azt tudjuk róla, hogy Mohámméd szultánnak Eger várát körülzáró

*) **Bekény Borbála** férje **Mérő Imre** volt. **Nővére Erzsébet** pedig előbb **Mihály Istvánhoz**, azután **Muthnok György**hez ment nőül. Mindenkettő özvegy volt 1623-ban mikor férjeik madaí és tiszavarsányi (Szabolcs és Külső Szolnok várm.) birtokaiba beiktatták őket (Leleszi konv. ltára prot. B. No 223. prot. J. No 48.)

hadserege 1596 szeptember 21-én Egerben érte. Akkor is lovashadnagy volt Bárczay János, Fodróczy György, Segnyei Jób tisztársaival együtt.

Az ostrom nem soká tartott. A 4500 főre rúgó őrség nagy része szedett-vedett német, vallon zsoldosból állott, akiket nem lelkesített az elődök hősi dicsősége. A vár kapitánya Nyáry Pál se léphetett nyomába Dobónak vagy Mecskeynek. Ami kevés magyar katona beszorult a várba, az még igyekezett kötelességét teljesíteni. Bekény János és Segnyei Jób katonáikkal mindjárt az ostrom kezdetén kirohanást intéztek a törökre, de véres fővel űzettek vissza. Bekény János megsebesült. A küzdelem rövidesen véget ért. A nyomorult őrség október 13-án feladta a várat, csupán a szabad elvonulást kötötte ki magának. Szóval megnyerték ezt, de tetteleg nem. A kivonuló német és vallon katonákat a hatvani törökökön elkövetett kegyetlenkedés megtorlásául kardélre hányatta a szultán, a magyar vitézeket pedig rabul ejtette. Bekény János is a foglyok közt volt (Szederkényi id. m. II: 273, 292, 295).

További sorsa nem bizonyos. Nem lehetetlen, hogy pár nap múlva (október 26-án) a mezőkeresztesi csata zűrzavarában ő is egerutat vett, megszabadult, miként kapitánya Nyáry Pál s más fogolytársa. Ez esetben tehát életben maradt s akkor talán ő volt az a vitéz magyar, akiről a sárospataki krónikás azt jegyezte föl, hogy Anno 1601 szent Bertalan napján (augusztus 24) pénteken Básta György a németekkel Mihály vajdát a maga sátorában meglövöldözteti, általvereti, fejét véteti, a fejét a maga fehér lovára kötözteti, a táborban széljel úgy hordoztatja és azt kiáltatja: áruló volt! A vitéz magyar **Bekény Jánosnak** is vele együtt fejét véteti, Rákóczy Lajost nyakon vágják, kicsinyen mult, hogy fejét nem vették (Magy. Tört. Tár IV. kt 62 l.).

Nem vagyunk képesek megállapítani családi összeköttetését annak a **Bekény Andrásnak** sem, akiről Istvánffy Miklós nádori helytartó 1602 június 3-i oklevelében találjuk az első megemlítést, mint a Korláth István szendrői alkapitány parancsnoksága alatt álló lovasság egyik vitézéről (Orsz. ltár

Neo reg. a. 733: 32). — 1604-ben ügyvédekett vall, a leleszi konvent előtt (Leleszi konv. ltára prot. B. No 137). — 1606-ban Eger városában katonáskodik és minthogy zsoldját a kincstár készpénzzel fizetni nem tudja, az akkor lábra kapott szokás szerint, egy-egy falu, András vitéz pl. a mátraaljai Bocsfalu dézsmáját és egyéb hasznát kapta jutalmul (Szederkényi id. mű III. kt 29 1.). Bocsfalu az egri káptalan birtoka volt s a káptalan a bécsi békekötés és az 1609: 2., legkivált pedig az 1613: 2. törvényczikk határozmányaira, melyek a zavaros időkben és különösen a Bocskay fölkelése idejében elidegenített egyházi javak visszaadását rendelték el, — hivatkozva, gróf Thurzó György nádor és gróf Forgách Zsigmond országbírónál 1616 augusztus 17-én megsürgette annak visszavételét Bekény Andrástól (Orsz. ltár Neo reg. a. 1746: 14).

1616-ban a jászói konvent által tanukat hallgattatott ki András vitéz és vizsgálatot tartatott a már fentebb említett Bekény Gáspár második feleségének Géczy Zsófiának — aki másodsor Rozsnyói Stenczel Jakab deákhhoz ment nőül — végrendelete tárgyában, amiből azt következtethetjük, hogy András és Gáspár ha nem testvérek, de bizonyosan közeli rokonok lehettek (Jászói konv. ltára Acta diversa fasc. 12 No 14).

1619-ben az egri káptalan előtt tiltakozik András úr osztályos atyafia Lászlófalvi Rinóth Gáspár ellen, amiért ez harsányi porczióját (Borsod várm.) az ő előzetes megintése és figyelmeztetése nélkül Semsey Jánosnak elidegenítette. (Egri kápt. ltára prot. D. No 175). — Rinóth Gáspárral olyan atyafiságban állott Bekény András, hogy a Gáspár testvérenek Rinóth Györgynek az özvegyét **Horváth-Bojnicsics Katát** Bekény András vette el feleségül. Rinóth Gáspárnak és Györgynek volt még Mihály és Zsófia (Bodó Gergelyné) testvérje is. Mihály 1625-ben magtalanul elhalván, jószágain Rinóth Zsófia fia Bodó Mihály és Rinóth György özvegye (most már Mikófalvi Bekény András felesége) Horváth-Bojnicsics Kata akkép egyeztek meg, hogy a nemes-biki, felső bábai porcziók és malinkai kúria (Borsod várm.) Kata asszony-nak jutottak jegybére fejében, a Balázsfölde, Alsó Hangan,

Szászd, Keszi, Kürt falvakban, Ördöglyuka és Ders pusztákban (Borsod várm.) levő birtokok osztályát pedig választott bíróságra bízta (Egri kápt. Itára prot. E No 17). — Az osztályegység csakugyan létre is jött, de Horváth-Bojnicsics Kata a malinkai terménytized s az ördöglyuki hegyen termett bortized kiadását megtagadta Bodó Mihálynak, amire ez 1629-ben Borsod és Gömör vármegyéktől végrehajtási parancsot kért nagynénje ellen (Jászói konv. Itára prot. Q. 243 és 375).

1634-ben már nem élt Bekény András. Ekkor özvegyét Katalin asszonyt és Bodó Mihályt tilalmazza Rinóth Zsuzsanna az apja Gáspár által elidegenített ősi javak visszatartása miatt (Leleszi konv. Itára prot. G. No 242).

Fiok János vitéz katona volt 1639 október 10-e után, amikor az egri basa Ónodot ostrommal bevette és felprédálta, az uralkodó a vár kapitányjává őt, a még 24 éves ifjút tette (Magy. tört. Tár VI: 127).

1646-ban Csicseri Orosz Tamással és osztályos atyafiával keveredett pörbe Bekény János az abaujvármegyei Gesztely birtoka miatt, mely a Horváth-Bojnicsics Mihály és Horváth-Bojnicsics Kata közt létesült egység alapján jutott Horváth-Bojnicsics Kata s ennek halála után fia, Bekény János birtokába (Leleszi konv. Itára prot. O. No 17).

1650-ben tömeges perrel támadták meg Bekény Jánost. Az egyiket Kormos Ferencz és Csibi Ilona gyermekei Gáspár és Erzsébet (özv. Fekete Mihályné) indították ellene bizonyosan örökség tárgyában. A másikat Restei Kún György bozítai szökött jobbágynak visszaadása iránt. A harmadikat pedig Raszlaviczi Ferencz azon hatalmaskodásáért, hogy őt nyílt utcán fegyverrel megtámadta (Jászói konv. Itára prot. B. No 56. prot. R. No 13 és 29, acta diversa fasc 16 No 1).

A perek végét nem érte meg János kapitány. 1652 augusztus havában egy portyázás alkalmával hősi halált halt. A szepesi kamara, Szalay János kassai harminczados jelentésére, 1652 augusztus 16-án értesíti Wesselényi Ferencz felső magyarországi főkapitányt, hogy „ónodi Bekény János

az elmúlt napokban a pogány ellenségtől halálos sebbe esvén meghalt“ (Orsz. Itár Neo reg. a. 987: 41) — A kamarától ez az érdeklődés feltűnő, de magyarázatát mindjárt megtaláljuk abban, hogy Bekény Jánosnak nem maradt gyermeke s magvaszakadt javaira sietett rátenni kezét. Arra kéri Wesselényit, hogy elhunyt katonájának, ónodi kuriáját és kéri jószágát foglalja le tiszte szerint a fiskus részére. A lefoglalás gyorsan meg is történt. 1652 november 18-án gróf Pálffy nádor már el is adományozta a kéri kuriát és a kenyhecz, alpári, buzitai (Abauj várm.), 32 jobbágyteleknél nem több birtokrészeket az erdélyi fejedelemnek és Rákóczy László sárosi főispánnak (Orsz. Itár Neo reg. a. 1730: 52). — A birtokbavezetést az egri káptalan a következő év márczius 25-én eszközölte. Ellenmondó nem akadt; még a jelenlevő Bekény István is hallgatagon szemlélte mint ülnek idegenek az ő atyjafia javaiba. Bizonyosan szerzeményi javak voltak azok, melyekben az atyaiság nem örökösödhetett, de meg egy erdélyi fejedelemmel nem is volt tanácsos kikezdeni.

Bekény István és testvérei András és János megelégedhettek a marcziñfalusi szőlővel, a mikófalvi, nagy-fügedi, sajó-németi, nyéki, malei, böcsi és hangonyi részbirtokokkal, melyeket Bekény János halála előtt kevéssel végrendeletileg nekik hagyományozott (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 5 No 1520).

Nem kapták meg Bekény Istvánék a bozítai, restei, csebi, kacsiki, kálnási, lyubai porcziókat sem, melyek Horváth-Bojnicics Kata után szállottak Bekény Jánosra. Ezeket II. Ferdinánd 1654 szeptember 4-én Udvarhelyi Györgynek s feleségétől Kún Máriától született gyermekeinek: Györgynek, Máriának és Erzsébetnek adományozta (Orsz. Itár Neo reg. a. 1762: 32, Conc. exp. canc. 1654 No 288. Egri kápt. Itára prot. L. No 251 és 320).

Bekény János testvéreinek nevezi végrendeleti örököseit, de ezt a szót tágabb értelemben kell értenünk Istán, András és János lehettek talán unokatestvérei, de az kétségtelen, hogy sem édes, sem mostoha testvérei nem voltak. A nevezett három

örökös családi leszármazása tisztán áll előttünk, családfájokat fel tudjuk vinni egész addig a **Bekény Farkasig**, akit Alagi Bekény János az I. Ferdinánd királytól 1553 december 12-én kapott ujitott czimereslevélbe befoglaltatott, mint azt fentebb már rendre elbeszéltük.

Egy körülményt azonban ott hallgatással mellőztünk, de most nem mulaszthatjuk el, hogy szóvá ne tegyük. Felvetjük ugyanis a kérdést: vajjon ennek a Farkasnak az apját csak-ugyan Ferencznek hívták-e s nem Benedeknek-e? A czimereslevél határozottan Ferencz fiának mondja Farkast. Ámde ebben a korban sem az Alaghyak, sem a Bekények közt nem fordul elő Ferencz nevü. Ellenben előfordul már 1527-től kezdve egy Farkas, akinek az apja az a Benedek, aki egy testvér Gáspárral, az ujitott czimereslevél főszerzőjének Alagi Beken Jánosnak az apjával. Ebben az esetben tehát a czimereslevél „consangvineus tuus” – a (atyádfia) annyit jelentene, mint unokatestvéred. És ez nem is lehetetlen. Okleveleink, az armalisokat sem véve ki, a vérségi kapcsolatot nem mindig fejezik ki kétséget nem tűrő határozottsággal s így igen könnyen megtörténhetett, hogy a czimereslevél író-deákja, mint ahogy nem volt teljesen tisztában azzal, hogy milyen vérségi viszony van Alagi Bekény János és Bekény Farkas közt, épúgy elvéthette a Farkas apja nevét Benedek helyett Ferenczre.

Hangsúlyozzuk, hogy ez csak figyelemgerjesztő föltevés, amire az is szolgált alapul, hogy Farkasnak és Benedeknek okvetlenül **közeli atyafiaknak** kellett lenniök. Föltevésünknek azonban csálhatatlanságot nem tulajdonítunk, bár jól tudjuk, hogy a leszármazási táblán, éppen a vitás Ferencz ismeretlen és homályos egyénisége következtében támadt hézag azonnal megszűnnék, mihelyt bebizonyosodnék, hogy az armálisba hibásan csúszott be a Ferencz név Benedek helyett.

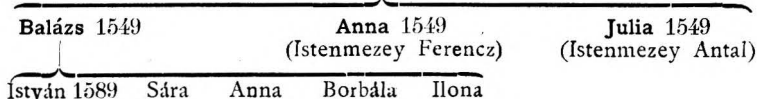
Nélkülözvén ezt a bizonyosságot, kénytelenek vagyunk az armális szövegéhez alkalmazkodni s Farkastól kezdve új családfát vezetni le.

De mielőtt ezt tennénk, könnyebb áttekinthetőség végett állítsuk össze a mohácsi veszedelem után élt s eddig tárgyalt Bekények töredékes leszármazási tábláját.

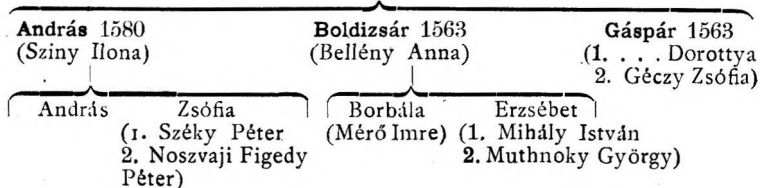
VI.

Bekény György 1499

(Finkey Ilona)

VII.

VIII.

András 1602

(Horváth-Bojnicsics Kata)

János † 1652.

Visszatérve Bekény Farkashoz, róla megemlíthetjük, hogy felesége Recsky Margit volt, a Recsky Zsigmond leánya, kivel 1588 június 9—1589 augusztus 16 közti időben kelt egybe.*) E házasság révén Bekényék jelentékeny részbirtokok lettek az I. Ferdinánd királytól 1562-ben új adomány címén nyert Recsky jószágokban u. m. Alattyán, Bura, Köre, Recsk, Derecske (Heves várm.), Jánoshida, Kér (Pest várm.),

*) 1588 június 9-én, amikor Recsky Zsigmond leányai: Anna Margit és Kata felszabadultak az atyjok testvérének Györgynek gyámsága alól, Margit még hajadon volt. De már 1589 augusztus 16-án, a mikor az egri káptalan a Recsky Erzsébettől és Rhédey Lászlótól született Rhédey Pál osztályperében a Recsky Zsigmond és György gyermekeit törvénybe idézi, már **Bekény Farkasné** (Orsz. ltár Ügyvédek utáni iratok fasc. 59 No 76).

Utas, Péterfalva. Sáros, Kökényes, Dobfenék (Gömör várm.) Domaháza (Borsod várm.) falvakban.

Recsky Margit 1609 június 2-án már mint **Szentpéteri Literáti Andrásné** osztozkodik Bay Gáspárné Recsky Kátával, Recsky Istvánné, (majd Iván Istvánné) Meliticz Erzsével és Daróczy Györgyné Recsky Borbálával a még osztatlan Utas, Sáros, Kökényes, Recsk, Derecske, Dobfenék felett (Orsz. Itár Ügyvédek utáni iratok fasc. 59 No 76).

Bekény Farkastól három gyermeke született Recsky Margitnak: **II. Farkas, Katalin és Anna**. A két leány 1612 február 4-én már férjes asszony. **Katalin Szentpéteri Literáti Jánosnak, Anna Csonka Mihálynak a felesége**. A gyermekek és anyjuk erős küzdelmet folytatnak a Recsky birtokokért, különösen Recsky Annának Bothfalvi Both Istvántól született gyermekei: György és Gábor ellen, akik az anyjokról örökölt birtokokat elidegenítették Herencsény Istvánnak. Sikerült is Bekényeknek az elidegenítést megakadályozni olyképen, hogy a pénzsűkében szenvedő Both fiuk jószágait Bekény Kata és férje Szentpéteri János váltották magukhoz 750 forint zálogösszegben (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 4 No 396 és fasc. 121 No 3. Ügyvédek utáni iratok fasc. 59 No 76. Jászói konv. Itára prot. Q. No 175)

Bekény Katának Szentpéteri Jánostól egy fia és egy leánya született: István és Anna (később Nyustai másképp Kmeth Mihályné), azután másodszor **Turóczy másképp Vachott Jánoshoz** ment nőül, akitől szülte Miklós fiát. 1663-ban már néhainak mondatik (Jászói konv. Itára prot. J. No 191, prot. R. No 320, prot. S. No 164).

Bekény II. Farkas életben lételének utolsó nyomát 1638-ban találjuk. Ekkor újabb 100 frtot vesz föl az unokatestvéreinek Elek Péternek, Farkasnak, Lukácsnak és Mártonnak még 1629-ben 800 forintért elzálogosított domaházi két darab rétjére (Jászói konv. Itára prot. Q. No 272. Egri kápt. Itára prot. H. No 189 és prot. A. M. No 663); 1645-ben néhainak mondatik. A felesége nevét nem sikerült kipuhatolnunk. **Maradt három fia: István, András, János és egy lánya: Zsófia**.

Bekény Zsófiáról Toldy Ferencz óta napjainkig azt tanították az irodalomtörténeti művek, hogy Gyöngyösy Istvánnak a «Márssal társalkodó Murányi Vénus» és egyéb, a XVII. században, és később is közkedveltségnek örvendett verses elbeszélések költőjének volt a felesége.*) Ez azonban tévedés. Radvánczi Gyöngyösy Istvánról, akinél — Gvadányi szerint — nagyobb poétát magyar anya még nem szült, Nagy Iván által az Irodalomtörténeti Közlemények 1898-ik évfolyamában közzétett oklevelekből nyilván láthatjuk, hogy felesége 1652—1663-ban Baranyay Judit, a Baranyay Gáspár és Ördög Ilona lánya, 1674-ben meg már Görgey Judit volt. Görgey Judit 1691 május 12-én temettetett el Krasznahorka-Váralján. Gyöngyösy harmadszor is megházasodott, de ekkor sem Bekény Zsófiát vette el, hanem Ráskay Anna özvegy-asszonyt.

Ellenben Bekény Zsófiának 1663 január 14-én, amikor a költő Gyöngyösy feleségül Baranyai Ilonæ iratik, Barsy János volt a férje, akitől két fia Gábor és István született. 1664 december 1-én pedig, amikor Recsky János 130 forintot vesz föl tőle (Orsz. ltár Ügyvédek utáni iratok fasc. 59 No 76), Gyöngyösy István ugyan a férje, de hogy más és nem a költő Gyöngyösy, az a mondottakból immár nyilvánvaló.

A Bekény Zsófia Gyöngyösyje valószínűleg annak a Jó Mihálynak a fia, aki 1633-ban kapott armalist s mint Heves vármegye szolgabírája Gyöngyösön lakott, honnan Gyöngyösi Jónak, közönségesen Gyöngyösynek neveztetett. Egyébként Borsod vármegyében hirdettette ki nemeslevelét s utódai Miskolczon laktak, pl. fia Péter református pap s unokája István, ki 1728-ban nemességét igazolta (Nobil. Borsod. fasc. 2).

Mint Gyöngyösyné perel Bekény Zsófia 1666-ban Gömör vármegye előtt Holló Tamás, Elek János és Péter domaházi lakosokkal az Utaspusztában levő porczio visszabocsátása iránt; majd

* Toldy Ferencz: Magyar költők élete I: 118 s. ujabban Beöthy Zsolt: Képes Irodalomtörténete (megjel. 1896.) I: 381. l.

a Bekény I. Farkas unokájával Szentpéteri Annával, a Kmetti másképp Nyustyai Mihály feleségével, szintén az utasi makkol-tatás felett (Gömör várm. judic. jegyzőkönyve 1666: 289 1. Orsz. ltár Ügyvédek utáni iratok fasc. 59 No 76). — 1679 február 6-án már nem élt. Ekkor ugyanis osztozkodnak birtokain fia Barsy Gábor és István s a második férjétől való Gyöngyösy András (Orsz. ltár Ügyvédek utáni iratok fasc. 59 No 76).

Zsófia fitestvérei István, András és János 1652-ben megosztzkodnak az atyjokról maradt birtokokon. Az osztály-levélből látjuk, hogy Nagy-Fügeden 13, Mikófalván 30, Alattyánon 10, Jánoshidán 5, Sajó-Németiben 5, Recsken 4, Fel-Sátán 3, Bocson 2, Mohin 2, Ományon 1, Farmoson 1 jobbágytelek jutott nekik; ezeken kívül Czenterben 1 és Sajó-Németiben 3 telek zálogban volt (Orsz. ltár Ügyvédek utáni iratok fasc. 121 No 3).

Belezséri porciójuk is zálogban volt 100 forintért Ágocs Lukácsnál, Demeternél és Gergelynél (Orsz. ltár Ügyvédek utáni iratok fasc. 59 No 76).

Gömör vármegyéből egyéb jószágokra is tartottak igényt s mikor Fintai Darholcz István, Felsőgagyi Fuló Miklós és Mihály, Gyulaffy László és Máriássy György az Alsókalosai Korláth Ferencz hagyatékán az ő tudtokon kívül megosztottak, az ellen tiltakoztak (Egri kápt. ltára prot. K. No 521).

Nagy-Fügeden némely jobbágyok miatt pert folytattak, aminck a költségeire Tót-Kér pestvármegyei pusztai részöket Jász-Berény, Alattyán és Mizse határában, 230 ezüst tallérért 1659 január 29-én elzálogosították Gyapay Gergely és Fazekas Tamás jászberényi nemeseknek. Az elzálogosítást azzal indokolták, hogy a puszta nagyon távol esvén hozzájuk, kellő hasznát nem vehetik. Talán ezért is nem siettek kiváltani; sőt Bekény János 1682 július 9-én újabb 20 tallért vett fel rá Gyapaytól s a lejárat idejét 12 esztendővel meghosszabbította (Orsz. ltár Táblai perek fasc. 4 No 396 és fasc. 121 No 3).

Bekény István, András és János általában rossz gazdák voltak. Nem gyarapították a vagyont, ellenkezőleg apas

tották. István, mint az ónodi lovasok hadnagya nem is igen törődhetett a gazdasággal (Orsz. Itár Ügyvédek utáni iratok fasc. 117 No 98). Örökös pénzzükségükön egy-egy részjóságuk zálogba vetésével segítettek. 1645-ben a gömörvármegyei Sáros nevű pusztateleken egy egész házhelyet 50 forintért elzálogosítanak négy rimaszombati parasztembernek (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 4 No 396). 1659-ben id. Kátay Ferencz vesz el tőlük egy ónodi jobbágyot (Orsz. Itár Ügyvédek utáni iratok fasc. 117 No 98). 1662-ben Recsken egy sessiót adnak zálogba Szabó Jánosnak (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 5 No 1520). András pedig, aki Miskolczon lakott, 1670 július 8-án, nagyfügedi, alattyáni és jánoshidai porcióit, hogy hozzá közelebb eső jóságokat szerezhessen, 400 magyar forintba elzálogosítja Gyöngyösi másképp Bakti Molnár Mátyásnak s felesége Jákó Katának (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 4 No 396).

Családi viszonyaikról tudjuk, hogy Jánosnak **Kükemezey Dorottya**, Németh Márton özvegye volt a felesége, akire 1663-ban összes birtokait átiratta 3000 forint értékben (Jászói konv. Itára prot. R. No 265. Egri kápt. Itára prot. M. No 144). Házasságukból egy leány: **Mária** született, aki **Varbai Kovács Istvánnak** lett a felesége, 1700 november 29-én már özvegye (Orsz. Itár Neo reg. a. 1754: 50).

Andrásnak **Fekete Katalintól** három fia és két lánya: **II. András, Ferencz, Gábor, Anna és Borbála** származott. II. András, aki 1670-ben Ónodon szolgabíróságot viselt, (Szendrei: Miskolcz város tört.) nőtelen volt, Ferencznek **Somlyódi Mária**, Gábornak a **Földváry** János lánya — akinek a keresztnévét nem ismerjük — volt a felesége* Gyermekük nem származtak s így I. András ága kihalt. Gábor a testvére feleségével parázñaságon kapatván, vérfergetőzés büne miatt 1696-ban jóságvesztésre ítéltetett. A szegény és az ítélet súlya alatt Gábor úr összetört; 1699-ben meghalt. Jóságainak $\frac{1}{3}$ -ad részét özvegye, $\frac{1}{3}$ -ad részét testvére Ferencz,

* Somlyódi Mária 1744-ben özvegy, 1753-ban végrendelkezik (Leleszi konv. Itára prot. S. No 144, 321.)

$\frac{1}{3}$ -ad részét a fiskus kapta. A fiskusnak jutott részt br. Gracich Jakab kérte föl. Az előkelő Gracich családot a török üzte ki Boszniából. Bécsbe menekült. Ott Gracich Jakab, Brankovics Pál támogatásával a bölcsészeti és theologiai doktorátust megszerezvén, udvari káplán és pécsi kanonok lett. A király megbíztatta, hogy elvesztett ősi birtokaiért kárpótolni fogja. Gracich Jakab emlékeztette ígéretére az uralkodót s fölkerlte Bekény Gábor javait. Danka Balázs ónodi harminczados a kamara utasítására összeírta a fölkerlt vagyont, mely — nem számítva a lábas jószágot — Mikófalván 3 jobbágyból és jobbágytelekből, 3—400 sertésre való makkos erdőből, Nagy Fügeden kuriából, 3 lakott jobbágytelekből, Recskén $3\frac{1}{2}$ sessióból állott és a budai kamara könyvelőségének becslése szerint 2933 forintot ért.

Látni való, hogy a Bekény Gábor vagyona kisbirtokosnak elég tisztességes vagyon volt, de tekintetbe véve, hogy annak csak harmadrésze illette a fiskust, a pécsi kanonok bizonyára csalódottan mondott le megszerzéséről. A nádor azután Almásy János hevesvármegyei birtokosnak adományozta, akit az egri káptalan 1700-ban iktatott be Bekény I. András özvegye Fekete Kata, fia Ferencz és unokaöccse János ellenmondása mellett (Orsz. Itár Neo reg. a. 1570:18, 1731:65. Urbar. et conscrip. 9:17, 10:2, 23:20, 31:37, 39:70, 54:15, 69:4. Budai kam. admin. iratai I sor. ex 1699 és Egri kápt. Itára prot. Z. No 205).

Bekény Ferencznek bátyjával, Gáborral esett szerencsétlensége után nem volt tovább maradása Borsod vármegyében. 1706-ban több miskolczy lakos társával beállott II. Rákóczy Ferencz lovascsapatába (Szendrei J. Miskolcz tört.). A szatmári békekötés után borsodi és hevesi birtokait eladogatta vagy elzálogosította s elköltözött felesége jószágára Zemplénbe. Új hazájában olyan tekintélyre tett szert, hogy szolgabírónak is megválasztották. Életben lételének utolsó nyomát 1738-ban találjuk (Orsz. Itár Táblai perek 5:1520. Ügyvédek utáni iratok 10:7 és Jászói konv. Itára prot. C. No 1).

Bekény I. István Zemplénből házasodott. **Gönczy** András

lányát **Dorottyát** vette el. Két fia származott: **II. István** és **II. János** és egy lánya **Erzsébet**. A fiuk Ónodon laktak. II. István később eladta ónodi kuriáját s Bodrogkeresztúrra költözött, majd 1682-ben Berczelen gazdálkodott, de végre megint visszakért Ónodra s ott is temették el 1686-ban (Orsz. ltár Táblai perek 121 : 3). Szerencsétlen rossz gazda volt. Semmit se szerzett, öröklött vagyona is elfogyott kezében apránként. Már atyja halála után (1666) annyival tartozott Kelemen Mátyás nevű jobbágyának, hogy kénytelen volt őt föl-szabadítani s Mikófalván még egy házhelyet zálogba vetni neki (Orsz. ltár Táblai perek fasc. 121 No 3. Ügyvédek utáni iratok fasc. 51 No 1, Jászói konv. ltára prot. S. No 224 és Egri kápt. ltára prot. W. No 214).

Annál iparkodóbb volt az öcscse II. János. Ő is vetett zálogba egy s más ingatlant mint pl. a gesztelyi és jánoshidai porciókat (Jászói konv. ltára prot. M. M. M. M. No 2 és Orsz. ltár Táblai perek fasc. 121 No 3), de csak azért, hogy az értök kapott készpénzt hasznosan gyümölcsöztesse. Testvére vagyona jobbra az ő kezébe vándorolt. Alig halt meg II. István, **özvegye Komjáthy Julia**, a Komjáthy Zsigmond lánya, már 1687 február 14-én zálogba adja neki 80 forintért a mikófalusi osztályrészt, 1694 május 13-án pedig nagyfügedi 3 jobbágyát s 5 házhelyét 100 magyar forintért (Orsz. ltár Ügyvédek utáni iratok fasc. 51 No 1 és Jászói konv. ltára prot. J. No 228).

Másoktól is szerzett jószágokat. 1706-ban nővére **Erzsébet**, **Szirákyné** örökösének recski porcióját vette meg (Orsz. ltár Táblai perek 5 : 1520).

Legnevezetesebb volt azonban az a küzdelme, melyet a Bekény családnak a viszontagságos időkben elkallódott Heves és Pest vármegyei birtokainak visszaszerzéséért folytatott. Említettük fentebb, hogy I. Farkasnak Recsky Margittal való házassága folytán a Recsky vagyonból a Heves vármegyei Alattyán, Bura, Köre, Recsk, Derecske, Nagy Füged s a Pest vármegyei Jánoshida és Tót-Kér helységekben jelentékeny birtokokhoz jutott a Bekény család. Azonban

1596 október 13-án Eger vára a török hatalmába esett s vele együtt az egész messzeterjedő vidék. Bekényék különben is távol, Ónodon vagy Miskolczon lakván, ezen messzeeső javaikat nem gondozhatták eléggé, kellő hasznát nem vehették. Ennek következtében, ha a család valamely tagja megszorult pénz dolgában, azt leginkább a pesti vagy hevesvármegyei porcióinak elidegenítéséből szerzett. Az elidegenítés nem volt ugyan örökös, azaz végképeni eladás, hanem csak zálogba vetés, de azért a kiváltással senki se sietett. Mikor aztán a csaknem 100 éves hódoltság alól Eger és vidéke 1687 december 17-én felszabadult, elérkezett az idő, hogy Bekényék birtokba vegyék már-már bitangra jutott jószágaikat. Kényszerítette erre őket az ujszerzeményi bizottmány (neoaquistica comissio) is, melyet 1690 augusztus 11-én a végre állított fel Lipót király, hogy a hosszú török hódoltság alatt rendtelenségbe és zavarba került földbirtokok tulajdonjogát tisztázza, a visszaszerzett birtokokat jogos és igazolt tulajdonosaiknak visszaadja; a kihalás, elszegényedés, könnyelműség és vigyázatlanság következtében vagy bármi módon uratlanná vált jószágokat pedig a hadviselés okozta terhek törlesztésére eladás útján értékesítse.

A tulajdonjog beigazolása természetesen sok fáradsággal és pénzzel járt. A Bekény család akkor élt tagjai közül egyedül II. János volt bátor megbirkózni az elődök nembánom-sága s a mostoha idők okozta zavaros helyzet tisztába hozásával. Pénzt szerzett, ahogy csak tudott, aztán lőtött-futott a comissióhoz, a vármegyékhez s a zálogtartó gazdákhoz. Csakhogy János urban is késő serkent fel a buzgóság. Mire dolgához látott szomoruan kellett tapasztalnia, hogy Alattyánt, Jánoshidát, Tót-Kért Buttler János báró, 1688. június 1-e óta egri várparancsnok, elfoglalta a praemontrei barátok részére.

Ugyanis nyomban Pest, Heves és Külső Szolnok vármegyék felszabadulása után Lipót király visszaállította a morvaországi zabrdovici praemontrei konvent egykori jánoshidai prépostságát és azt már 1688 augusztus 9-én oda is.

adományozta Meiners Kázmér lőcsei plébánosnak, Károly lotharingiai herczeg kedvelt tábori papjának; 1691 november 21-én pedig oltalom levelet adott neki mindazok ellen, akik őt háborgatni merészlik a prépostság javadalmaiban, melyek János-hida, Alattyán, Mizse, Kér, Jenő, Abony, Almás és Szászberek helységekre terjedtek (Orsz. ltár Liber regius XIX : 344, XXI : 238). Ezeket a javadalmakat aztán Buttlernak adta ki árendába a szerzet, hogy birtoklásában hathatós oltalmazója legyen (Orsz. ltár Litterae privat. fasc. 3 No 142). Meinerst 1702 szeptember 25-én Hajek Engelbert zabrdovici apát követte a prépostságban, ezt meg Bartlitius Hugó 1715 december 22-én (Orsz. ltár Liber regius XXVI : 231, XXXI : 104. Conc. exped. canc. 1716 február, No 14).

Mire tehát Bekény János szétnézett, a szerzetes atyák már megfészkeltek magukat és megerősödtek az uraságban. Lótott futott a vármegyéhez, a kamarához, költötte a pénzt, de mind hasztalan. Heves vármegye is felírt ugyan a királyhoz 1692 augusztus 25-i közgyűléséből a szerzetesrend ellen, de foganat nélkül. Egy hatalmas egyházi renddel szemben protestáns kurta nemes nehezen kaphatott igazságot, épúgy, mint nem kaptak azok a Tar, Jobbágyi, Szent Jakab, Halász falvakbeli földesurak sem, akiket a foglalásban a pásztói apát megelőzött. Elkeseredésében, mint az ország annyi más ügyes-bajos lakosa, II. Rákóczy Ferenczhez fordult segítségért, aki éppen hadat viselt a bécsi udvar ellen és ez időtt egész Heves vármegyét meghódoltatta. Hogy kérelmének nagyobb nyomatéka legyen, szövetkezett mindazokkal, akik a praemontrei atyákkal szemben hasonló rövidséget szenvedtek. 1707 július 10-én aztán ő, Sipos János, Basó Gábor, Subich György és Dorogfi János örökösei alázatos instantiát nyújtottak be a fejedelemhez, «bizván fejedelmi kegyelmességében, mely szerint minden hiveinek, kik egy vagy más törvénytelen uton a feljebb elmúlt erőszakos esztendőkből jószágokban damnificáltak, azoknak törvénytelenül való occupatiójával törvényes és igazságos satisfactiót méltóztatik tenni, szokott kegyelmessége szerint» (Orsz. ltár Neo reg. a. 1071 : 35).

A fejedelem kancelláriája utasította a közgazdasági tanácsot (*consilium oeconomicum*), hogy adjon felvilágosítást «ki kezénél vagyon ezen jószág, akkor leszen resolútiója az instansoknak». Adott-e a tanács véleményt és milyent adott? nem tudjuk. Ha adott is, az bizony nem sokat ért. Sokkal fontosabb, az egész nemzetre kiható bajok foglalkoztatták akkor az intéző köröket, semhogy kis emberek még oly életbevágó ügyes-bajos dolgaira kellő figyelmet és gondot fordíthattak volna. Aztán a nagy nemzeti küzdelem hamarosan véget ért. 1711-ben megkötetett a szatmári béke s május 1-én a nagy-majthényi síkon a kuruczok lerakták a fegyvert. Az elégtelenek meghódoltak koronás királyuknak, az új királynak III. Károlynak.

A szatmári békével Bekény János elvesztette a reménységet is, hogy igaz követelését egyhamar diadalra juttassa. Legalább a magán kézen levő birtokainak visszaszerzésével igyekezett tehát magát kárpótolni. A nagybátyja I. András által 1670-ben elzálogosított nagyfügedi, alattyáni és jánoshidai porciókra fordult tekintete. Csakhogy azok azóta gazdát cseréltek. Az első zálogba vevő: Bakti Mátyás a nagyfügedi porciót tovább adta Sőtér Ferencznek; az alattyáni és jánoshidai porciókat meg Sipos János rimaszombati lakosnak. Sőtér, a későbbi pestmegyei alispán, akadékoskodott. Azt vitatta, hogy ő csak akkor tartozik visszaadni a zálogos jószágot, ha a zálogbavetőnek magvaszakadt. Ez ugyan nem képezett akadályt, mert 1697-ben, amikor Bekény János keresetével föllépett, az elzálogosító I. András már nem élt, utódai pedig nem maradtak. Nehezebb, legyőzhetetlenül nehéz volt a dolog a jánoshidai és alattyáni birtokokkal. Ezek nem a Sipos János kezén voltak, ő azokba bele se ültetett, mert a praemontrei rend — miként előadtuk — elfoglalta. Ellenkezőleg még Sipos János fenyegetőzött, hogy ő vonja Bekényéket szavatosságra (Orsz. ltár Táblai perek 4 : 396). János úrnak tehát itt se volt szerencséje. Belefáradt az eredménynyel nem kecsegtető földkeresésbe s jobb, békésebb időktől várta igazságának diadalát. Meghozta ezt is az 1723 : XIX. törvénycikk,

mely a neoaquistica commissió önkényes és csakis a fiscális érdekeket tekintő működését megszüntette s a birtokigazolókat a királyi táblához utalta. De János úr a jánoshidai prépostsággal most se boldogult. A többi birtokok tulajdonjogát azonban nehezen mégis tisztázni tudta. Igaz: sok fáradsággal és pénzzel. A fegyverjogért 153 forintot fizetett; a Pestre és ide-oda utazgatások többre kerültek 200 forintjánál, nem is számítva a birtokigazoló oklevelek kiállításának költségeit és egyéb apró kiadásokat. Mikófalván 6 telekért még vitában van a kincstárral, amely 900 forintot követel érte. Ennyiben már megegyezett, ki is állított az egyezség-levél, csak az, legyen, aki fizessen (Orsz. ltár Neo reg. a. 929:37, 1089:51. -Opiniones directorales 1731 No 73. Táblai perek fasc. 4 No 5281).

Különben meglevő birtokainak művelése is elég dolgot adott Bekény Jánosnak. Nem számítva azt, hogy 1714 április 19-én unokaöccsétől III. Istvántól 433 magyar forintért zálogba vette annak nagyfügedi, mikófalvi, ccenteri, sajnó-németi kicsiny porcióit (Orsz. ltár Ügyvédek utáni iratok 51:1), neki magának csak Mikófalván olyan szép gazdasága volt, mely Heves vármegyének 1693-ki adórovása szerint 106 forintot jövedelmezett, mely után 11 forintot és 66 dénárt taksált. Ez pedig elég takaros vagyon volt, ha összehasonlítjuk, hogy ugyanakkor pl. a jánoshidai prépostság jövedelme Alattyán, Jenő, Mizse, Pázmánd és Bakta helységekből 1341 frtra becsültetett (Szederkényi: id. m. IV. 54).

A még osztatlan, de egészen Bekény János kezelésében álló nagy-fügedi porcióban pedig, Beniczky István táblai hites jegyző 1730 augusztus 8-i összeírása szerint, 5 jobbágyuk volt 5 telken, amelyekkel 132 pozsonyi mérő szántóföld, 17 kaszás rét járt. A jobbágyoknak volt 11 jármás ökrük, 8 tehenük, 9 lovuk, 50 juhok, 13 sertésük, melyektől 5 forint 50 dénárt fizettek (Orsz. ltár Urbar. et conscript. 23:20 és 33).

Bekény II. János kétszer nőtült. Első felesége Kasza Mária volt, a második Buday Judit. Kettős házasságából egy fia született IV. István, kiről alább lesz szó.

Az ónodi evang. reform. egyház anyakönyvébe van egy 170. január 14-én született és 1709 novemberben meghalt leánygyermek is bejegyezve; keresztnéve a matriculában már olvashatatlan. Hosszúra nyúlt életének — 1745 január 21-én már néhai — utolsó éveit testvére gyermekei keserítették meg. Ezek: **Zsigmond, III. István és Zsuzsánna, Tolnay Mártonné, (Gáspár és Erzsébet, Hunyor Andrásné** ekkor már nem élt), azzal gyanúsították nagybátyjukat, hogy korán elhalt apjuk vagyonát özvegy anyjuk Komjáthy Julia élheteretlensége következtében magának elharácsolta. Sőt még a magtalanul elhalt Bekény János ónodi kapitány hagyatékát is követelték rajta (Orsz. ltár Neo reg. a. 1108: 43). 1730 szeptember 18-án Borsod vármegye egyik szolgabírája által tanukat hallgattatnak ki az iránt, hogy a nagy-fügedi jószágot még az atyjuk békességesen birta. A következő év február 11-én pedig szintén a szolgabíró útján feleletre vonták nagybátyjukat az atyai vagyon hová kallódása felől. Bekény Jánost bosszantotta öcsseinek követelőzése; a hivatalos hatalomnak mégis megadta a felvilágosítást, de nem mulasztotta el megjegyezni, hogy «a bectelen stylusnak titulusa nem lészen nála feledékenységben». Kimutatta oklevelekkel, hogy atyjok I. István halála után a nagyobbik fiu II. István örökösdött a gazdaságban. Beigazolta, hogy István ur rossz gazda volt. Zálogba vetette birtokait, egyiket-másikat örökre eladta, pl. a szerencsi kuriát és cselei porcziót, a berzéki fundust, melyeket nagyapjoktól Gönczy Andrástól örökölték, aki Rákóczy György fejedelemtől kapta 1644-ben. Eladta az ónodi kuriát is Pap Mártonnak és Csiszár Istvánnak, úgy hogy Bodrog-Keresztúrra kényszerült költözni. Holta után özvegye és gyermekei egymásután pocsékolták a vagyont, amely jobbára az ő (II. János) kezébe jutott ugyan, de nem erőszakkal, hanem zálog czimén. Hisz csak 1714-ben is 433 magyar forintot vettek fel tőle. Kész valamennyit perpatvar nélkül visszabocsátani, mihelyst a zálogösszeget megtérítik (Orsz. ltár Táblai perek fasc. 4 No 396. Ügyvédek utáni iratok fasc. 121 No 3).

A nyilatkozattal II. István gyermekei nem voltak meg-

elégedve. 1737 május 6-án Borsodvármegye előtt megindították nagybátyjuk ellen az osztálypert. A sokáig huzódott processusban 1746 szeptember 15-én hozta meg a királyi tábla a döntő ítéletet. Az alperes ekkor már nem élt; fia **IV. István** állott helyt érte. A tábla kimondotta az osztályt, de felpereseket kötelezte, hogy Bekény Jánosnak a birtokok tisztázása körül felmerült költségeinek felét térítsék meg (Orsz. Itár Ügyvédek utáni iratok fasc. 51 No 1).

A felperesek közül rem érte meg a per végét III. István; Zsuzsánna is özvegyiségre jutott (Jászói konv. Itára prot. 6 No 376, 383, prot. 7. No 29, 191, 224). Zsigmond, hogy az unokatestvérének megítélt költségeket kifizethesse, az egri semináriumtól vett föl 1747-ben 233 forintot (Orsz. Itár Táblai perek 27:58). Még ugyanabban az évben 42 évre elzalogosítja a felesége zeleméri (Szabolcs várm.) pusztabeli örökségét 192 forintért Rácz-Böszörmény (Hajdúvárm.) lakosainak. (Egri kápt. Itára prot. H. H. No 483, 484). 1753 január 12-én az anyai rokonsággal a Komjáthyakkal és Gyulayakkal egyetértve Sajó-Keresztúron két kuriát, Szirmán és Csabán (Borsod várm.) némely telkeket — mert megosztzkodni nem tudnak rajtok — 1500 magyar forintért örökre eladják osztályos atyjokfiának gr. Szirmay Tamás sárosi főispánnak (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 4 No 390).

A következő 1754 év április 25-én meghalt Zsigmond úr. Feleségétől **Szentjóni Sárától** három gyermeke maradt: **II. Zsigmond, I. József és Juliánna**. Józsefet katonának szánta az apja, katonáskodott is egy ideig, de könnyelnü életmódja miatt azt oda kellett hagynia. Apja sokat fizetett érte, csak egy markotányosnak 100 forintnál többet «koczkázásért és italért». Részben fia miatt volt kénytelen elzalogosítani mikófalvi jószágát az egri semináriumnak, amelyet aztán sem ő, sem fiai nem tudtak kiváltani, hanem Szalay Sámuel miskolczi református pap és püspök váltotta magához, aki az által, hogy **II. Zsigmondnak az özvegyét Erdélyi Klárát** nőül vette, a Bekény családdal atyafiságba jutott.

Az öreg Zsigmond úr 1754 április 25-én — felesége Szentjóni Sára még előbb — meghalálozván, hagyatéka József fia kezébe jutott. József 1757 május 20-án megházasodott, elvette Mérán **Óvári és Szent Miklósi Pongrácz** Pál és Tornalyai Judit lányát **Krisztinát** (Ónodi ev. ref. egyh. könyve). Házasságuk boldogtalan volt. Nevelhette a boldogtalanságot az is, hogy gyermekkel nem áldotta meg őket az ég. Az asszony nagyralátó, könnyelmű és pazar volt. Férjével «viszontagul» élt s úgy bánt vele «mint eb a macskával». Ez meg gyámoltalanságában nem tudta fékezni felesége szenvedélyeit s csak siránkozva panaszkodott az ismerősöknek. Így aztán az apai vagyon hamarosan elpusztult. Pedig tanuk vallják, hogy az a vagyon takaros volt. Birta Ónodon a Zákány-féle szabad kuriát a hozzátartozó három tábla mintegy 70 köblös szántófölddel, a tullusi pusztán volt 30 köblös szántóföldje, rétje, kaszálója, Ónodon ismét kukoricza, kender és dinnyeföld, szérüs kert, a Sajó vize mellett egész majorság; az erdőben szabad hatalma volt, vágathatott ahol akart; Zemplén vármegyében Liszván birt három darab szőlőt, kőházat, borházat pinczével. Tarczalon a Mondolás hegyen egy szőlőt, ami a tanácsbeli személyek becslése szerint megért 240 magyar forintot. Abauj vármegyében Szenden voltak jobbágysai s egy Piros[ne]vü erdeje; volt 100 darabból álló sertés nyája, 8 ökre, 9 fejős tehene, 4 kocsi, 2 háts lova, Mikófalván jussa, 3 jobbágysa.

Mind ebből a vagyonból, mikor József úr 1776 február havában örök nyugalomra hunyta szemét, nem maradt több «egy kan disznónál», meg az ónodi közös erdő, melynek reá eső részét az özvegy hamarosan kivágatta.

Az öreg Zsigmond úr József fiáért többi gyermekeit elhanyagolta. Zsigmond fiát még csak kiházasította **Erdélyi Klárával** s némi gazdasággal el is látta, de leányával Juliannával nem gondolt; azért-e mert Juliánna nagyon szabados erkölcsű volt, vagy ez talán éppen a szülői gondozás hiányában tért le a tisztesség ösvényéről? Annyi bizonyos, hogy Juliánna az atyafiság ellenére lett a felesége Lányi Józsefnek, egy nálánál idősebb embernek, akinek az első házasságából

már egy nagy fia volt. Juliánna asszony összeszűrte a levelet mostohafiával, ami kitudódván, a férj odahagyta parázna feleségét. Olaszi-Liszka, ahol Bekény Juliának laktak, érdemes előljárósága 1756 szeptember 10-én bizonyítvánnyal erősítette a házasság felbomlását, de az okát, amiért a nemzetes asszonyt férje elhagyta, nem tudta, vagy nem akarta tudni, sem azt, hogy «a mostoha fiával találtatott volna.»

Juliánna asszony hamarosan talált magának vigasztalót Kartali Pálban, a br. Haller Sámuel ezredének közlegényében. Hogy annál vigabban élhessék világukat, Pál vitéz engedélyt kért, hogy Magyarországra hazajöhessen «javait kikeresni». Pethő János fiskális állott érte kezességet s Bekény Juliánna kötelezte magát, hogy ha férje nem térne vissza a regementhez, a 60 forint óvadékot megfizeti. Kartali nem tért vissza az ezredhez, megszökött a feleségétől is. Haller ezredes követelte Pethőn a 60 forintot, Pethő meg Bekény Julián, s minthogy ez nem fizetett, a bátyja József térítette meg a fiskális kárát.

A hoppon maradt nemzetes asszony 1765-ben visszatért szülőföldjére s mindjárt osztálypert kezdett testvére József ellen. József a következő évben kiegyezkedett a hugával 180 forintban, mely összeg fejében Juliánna lemondott minden örökségi igényéről, azt kötvén még ki, hogy ha néhai másik testvérének **Zsigmondnak a fia László** megtalál halni, ennek a vagyonán közösen fog osztozkodni Józseffel vagy maradékával.

Juliánna a 180 forintot megkapta, hamarosan el is költötte. Nyughatatlan vére egyre alább sodorta az elzüllés lejtőjén. Később férjével Lányi Józseffel kibékült ugyan s megint együtt laktak, de nem sokáig. Az öreg Lányi özvegyen hagyta és nyomorúságban. Ettől kezdve testvérei halálától várta sorsa jobbra fordulását.

Mikor aztán József ur meghalt, Borsod vármegye szegénységi bizonyítványával, valóban megkezdte a pert. Ügye 1785 szeptember 10-én vétetett fel a királyi táblán. Alperesek Bekény László, a II. Zsigmond fia* és Bekény

* II. Zsigmondnak volt **Klára** nevű lánya is, **Kandó Lászlóné**, de ez nem volt érdekelve a perben.

József özvegye Pongrácz Krisztina voltak, amaz miskolci, ez ónodi lakos. A tárgyalás folyamán kiderült, hogy az apai vagyon jobbára a József kezébe került s az ő, még inkább pedig a felesége kezén kallódott el. Zsigmond fia László is perrel tudott valamit kicsikarni Pongrácz Krisztinától: a tullusi, felső szendi és fülő kércsi porció felét. Kiderült az is, hogy Juliánával mostohán bánt az apja, de arra maga adott okot könnyelmű életével. Az atyai javakból azonban nem zárták ki egészen. Atyjok halála után 1755-ben megosztzkodván, a lizskai jószágából a házat, pinczét, két szőlőt s a telek utáni földeket Juliánna kapta. Ott is lakott, míg túl nem adott rajta.

Pongrácz Krisztina tagadta, hogy ő pocskolta el a Bekény vagyont. A férjére maradt nagy gazdagság mesebeszéd. Ellenkezőleg, mikor őt 1756 május havában Bekény Zsigmond feleségül vette, háza «teljességgel semmirevaló volt», úgy hogy az ő atyja küldött a maga szekerein istállóhoz és kamarához való épületfákat és minden konyhai fölszerelést ő hozott hazulról. 19 esztendeig és 9 hónapig élt az urával, de az alatt «soha csak egy szoknyainget se csináltatott, minden ruháját hazulról kapta, még a férjének is az édesatyjától hozott hosszú mentéből csináltatott tisztességes ruhát». Lábas jószága alig volt a férjének valamicsodás; pénze semmi, hisz az apját is kölcsönpénzből temette el. Mikor meg a férje meghalt, 347 forint adósságot fizetett ki utána.

A per rendes szokás szerint sokáig huzódott. 1794 szeptember 12-én hozott benne a tábla végső ítéletet, kimondván a hagyatékok új felosztását. Bekény Juliának ez már nem hozott örömet. Az előző év telén befejezte elhibázott, viszontagságos életét. Bekény László és Pongrácz Krisztina maguk közt folytatták tovább a pert az új osztályért. Mire döntésre került a sor, Pongrácz Krisztina is megszűnt élni. Az 1801 június 1-re kitűzött tárgyaláson ügyvédje bejelentette, hogy fele **utódok nélkül** meghalálózván, a pereskedés tárgyalanná vált (Orsz. ltár Táblai perek 4 : 180, 349 és 5281, 27 : 58,51 : 1. Ügyvédek utáni iratok 8 : 3, 50 : 181 és Jászói konv. ltára prot. 11 No 14 és 503).

Lászlónak Szilasi és Pilisi Szilassy Borbála, Szilassy János és Fáy Krisztina lánya, volt a felesége. Hogy adósságait tisztázhassa s borsodvármegyei jószágait kiválthassa, 1836-ban uzsora pénzt vett föl Kohn Márk nevű zsidótól; 1838 február 10-én pedig a felesége gyömrői és Farkasd pusztabeli (Pest várm.) 396 hold örökségét 23.200 ezüst tallérért eladták a Borbála testvérének Szilassy Lászlónak. Az eladásról értesülvén Kohn, 2000 forint követelését átruházta Gál Józsefre, ez pedig az adóslevelet beperelte.

Bekény László a per kezdetén már nem volt életben. 1840 márczius 1-én 62 éves korában meghalt. Özvegye Gállal kiegyezett olyképp, hogy a 2000 forint betábláztatott az Apostagból (Pest várm.) az asszonyt illető $\frac{1}{8}$ részre, melyet aztán Szilassy Borbála 1845 márczius 15-én 14.000 ezüst forintért a teherrel együtt eladott Szeles Lajosnak (Orsz. ltár Liber fassionum XX:190, XXI:258. Inquisit. tabular. fasc. 17 No 5409 és 8398. Táblai perek fasc. 5 No 13661. Ügyvédek utáni iratok fasc. 50 No 121).

Bekény Lászlónak Szilassy Borbálától 9 gyermeke született, u. m.: **Mária** sz. 1803 július 2-án, férje a német-országi származású báró Denike Hermann volt, **István** sz. 1810 április 29-én, neje Kenessey Lotti, **Janka** (Zsanett) sz. 1812 február 24-én, † hajadonon, **Jenő** sz. 1813 márczius 25-én, † 1818 január 24-én; **Borbála** sz. 1814 szeptember 24-én, 1849 január 25-én neje lett Vizsolyi Dánielnek; **Francziska** sz. 1816 december 1-én, † 1854 október 12-én, **László** sz. 1819 február 6-án; 1848 július 18-án nőül vette tályai Balogh Lidiát, † 1854 október 12-én; **Ferencz** sz. 1820 november 8-án, † 1848 szeptember 12-én nőtlennül, **Zsuzsánna**, Kenessey Sándorné.*

Visszatérhetünk ezek után III. István leszármazóihoz: **I. Lajoshoz és IV. Istvánhoz**. István korán elhalt. **Lajos** vármegyei esküdt volt, midőn 1735-ben Szegedinác Jovanovics Péter, köznéven Péro, a XVII. században Arad vármegyében letelepített rác nemzeti katonaság pécskai kapitánya, Vértesi és

* Az ónodi evang. ref. lelkészi hivatal értesítése.

Sebestyén szentandrászi lakosokkal szövetkezve s magukat a török földre menekült II. Rákóczy Ferencz kuruczainak adván ki, 1735-ben a környékbeli elégedetlen parasztságot lázadásra birták az urak s az államhatalom ellen. A nem adózunk, nem dolgozunk hangzatos jelszavak után könnyen induló nép tömegesen hajlott bolonditói pártjára, s rövid idő alatt Arad, Csongrád, Békés és Külső Szolnok vármegyék megmételyezett csőcseléke veszélyeztetni kezdte a közrendet. Szerencsére sikerült a lázadást hamvába fojtani, mielőtt lángra lobbant. Pest, Heves, Bihar vármegyék, a jászkunok és hajduk fegyveres embereket toborozván, Orczy István báró vezérlete alatt, a Bács vármegyéből kirendelt császári katonasággal szövetkezve, a lázadókat május 9-én Erdőhegynél, 13-án Telegdnél szétrebbentették s a kik ügyesen meg nem menekültek, foglyul ejtették. A megmenekült és erdőkben, hegyekben lappangó lázadókra valóságos hajtóvadászatot rendeztek az egész országban. Sebestyén János szentandrászi lakos, az egyik főkolompós, a telegdi vereség után Biharból Miskolczra menekült, hol néhány napig lappangott. Julius 20-ka táján vásárosok segítségével az abaujvármegyei Szikszó városába húzódott. Megneszelve ezt Bekény Lajos borsodvármegyei esküdt, utána ment Sebestyénnek s őt «életének veszélyeztetésével igen nagy buzgalommal» személyesen elfogta. Mely serénysége, hűsége és bátorsága jutalmául III. Károly 1736 február 22-én kelt rendeletével őt, valamint Heves, Pest, Csongrád, Békés és Borsod vármegyék alispánjait arany emlékpénzzel tüntette ki.*

Bekény Lajos felesége Csorba Erzsébet volt. Miskolczon laktak. 1741 augusztus 12-én «Miskolcz városának szent Anna utcájában, avagy Uj város nevű végében ugyanazon utca mentiben keresztül menő Pecze folyása mellett levő házhelyüket a hozzá tartozó kötélbeli és ortvány földek.

* Orsz. ltár Benignae resol. reg. tom. 81. Dr. Márki Sándor, a Péro lázadás historikusa szintén megemlékezik Bekény Lajos ezen tettéről (Akad. ért. a tört. tudom. köréből XV: 647 l).

kel» 570 magyar forintért eladták Négyesi Szepessy Józsefnek (Orsz. ltár Neo reg. a. 928 : 11 és 13).*

1766 április 24-én «az édes eleik által elzálogosított» nagy-recski kurialis házhelyet 480 forintért 30 esztendőre zálogba vetik Szabó Jánosnak, Csebényi Jánosnak és Halászi Györgynek (Orsz. ltár Táblai perek 4 : 5281. Ügyvédek utáni iratok 49 : 94).

E zálogoslevél kiállításakor életben volt Csorba Erzsébet. **Gyermekeik** is fel vannak a levélben sorolva u. m. **György, II. Lajos, Károly, Éva, Anna.** Sem Károlylyal, sem a két leánynyal nem találkozunk ezentúl többé. Valószínűleg korán elhaltak. II. Lajos hivatalt vállalt a kincstárnál. A szikszai fiókharminczadnak volt a kezelője. Nemcsak a hivatalvállalással, hanem azzal is kivált a családból, hogy takarékos szerző ember volt s szerette volna az atyái által megrongált anyagi viszonyokat jóra hozni.

Talán a szerencse nem kedvezett neki és eszközei voltak szerények, hogy célja megvalósításában kevés sikert ért el.

Már 1756-ban tiltakozott apja és anyja ellen, amiért a Gyulai János vérsége révén rájuk szállott sajókeresztúri két és csabai (Borsod várm.) egy telkőket 1500 magyar forintért, 9 hordó borért és 60 köből buzáért örökre eladták Szirmay Tamás grófnak (Orsz. ltár Táblai perek fasc. 51 No 1).

Az eladást nem tudta ugyan tiltakozásával megakadályozni, de hogy a csabai birtokot nem felejtette, mutatja az, hogy mint szikszai harminczados arra kérte a kamarát,

* Érdekes, hogy az adásvételi szerződésen levő pecsétek mellét marcangoló pelikánt s ugyanilyen sisakdiszt ábrázolnak. A Csorba Erzsébet neve mellé nyomott pecsét is ugyanaz levén, azt lehetne hinni, hogy ez a czimer az asszony családjáé. Ámde ezt megegyeztőlják az L. B.—D. M. betűk, melyeknek értelme Ludovicus Bekény de Mikófalva. Hogy ezt a czimert a Bekény család általánosan használta volna, adatok nem támogatják, ámbar nem volna példátlanul különös, ha az ősi czimertől eltértek volna, mert ugyanazon családoknak különböző czimmerrel való élése gyakori dolog s közismert tény a heraldikai tudományban.

hogy a Szepessy István kezén levő csabai fiskalitás megállapíthatása végett engedtessek meg Borsod vármegye által tanukat hallgattatni ki. A kincstári ügyész nem javasolta Bekény kérésének teljesítését, mert úgy vélekedett, hogy míg Bekény világosan meg nem jelöli, hogy a kérdéses csabai birtok csakugyan urafogyott s csakugyan lappang benne fiskalitás, addig a tanuvallatás inkább ártani fog a kincstárnak, mint használni (Orsz. Itár Neo reg. a. 1373 : 34, 35, 36).

Egy másik hasonló esetben már körültekintőbben igyekezett eljárni. Biztos tudomást szerzett arról, hogy az 1769-ben Miskolczon hirtelen elhalt Mucsi Erzsébetnek nem maradtak örökösei s így vagyona a fiskusra szállt. Bejelentette tehát 1770 szeptember 12-én az esetet a kamarának, kérve, hogy a vagyomból őt, mint följelentőt, törvény szerint illető $\frac{1}{3}$ -ad részt adják ki neki. A kamara tudomásul vette a dolgot, a Mucsi Erzsébet hagyatékát elfoglalta, de a följelentőnek járó rész kiadásáról hallgatott. Bekény Lajos 1771 augusztus 28-án megsürgette jogos igényének kielégítését. Megkapta-e, nem-e? adatok hiányában meg nem állapíthatjuk (Orsz. Itár Neo reg. a. 1459 : 14, 1491 : 16).

II. Lajosnak feleségéről nem emlékeznek az iratok, se gyermekeiről.

Bátyja, György Miskolczon lakott s az apai örökségen gazdálkodott. 1770 február 25-én nőül vette **Harsányi Máriát**, kitől születtek : **Ágoston, II. József, VI. István, II. György és Mihály.**

Ágostonnak **Pék Mária**, egy, valószínűleg nagykárolyi származású és birtokos nő volt a felesége. Nagy-Károlyban laktak, itt született 1795 november 25-én fiok : **János**, ki alsóbb iskoláit szülővárosában, meg Miskolczon járta, felső tanulmányai végzésére pedig Egerbe ment, hol egy évi bölcsészet hallgatása után 1814-ben báró Fischer István a papnövendékek közé vette fel. Hátralevő bölcsészeti s az egész theologiai tanulmányait az érseki lyceumban végezte. 1816-ban főpásztora kezeiből felvette a négy kisebb rendet, majd két év mulva subdiaconus, egy évre rá diaconus s ugyanazon év junius

30-án áldozópappá lett. Mint ilyen Filó Mátyás alesperes oldala mellé került káplánnak Adácsra, hol 7 évig volt; 1826-ban, a jubileumi évben, Nováky József káptalani helynök a papnöveldeben a bölcsészeti hallgatók tanulmányi felügyelőjévé nevezte ki, de ezen állásában csak két hónapig volt, mert volt főnöke Filó Mátyás sürgető kívánságára visszament Adácsra administrátornak. Főnöke halála után 4 hétig Árokszálláson tartózkodott, a honnan Egerbe jött, hogy székesegyházi hitszónok s káptalani karkápláni állomását elfoglalja. Ez új állásában csak $\frac{3}{4}$ évig maradt, mert változó egészségi állapota miatt Árokszállásra ment káplánnak 1829-ben, hol 2 év s 9 hónapig tartózkodott, amidőn 1832-ben a német-ujvári Batthyány grófok kijelölésére főpásztora felső-eőri Pyrker Ker. János László viszneki lelkészszé nevezte ki. 1848 november 6-án alsópatai alesperessé lépett elő, 1849 május 9-én a viszneki plébániára investitúrát kapott, mely helyen egész 1875 november 25-ig maradt, midőn saját kérelmére nyugdíjba lépett. Meghalt 1881 november 29-én.*

Bekény György többi gyermekei, u. m. a Miskolczon 1775 február 4-kén született József, továbbá István és Mihály a katonai pályára adták magukat. Az idő a vitézi életnek éppen igen kedvezett. A nagy francia forradalom egész Európát lángba borította. A forradalom iszonyatosságai közül emelkedett ki a nagy Napoleon, aki határtalan uralomvágyában nemcsak a francia köztársaságot igázta le, hanem a többi európai államok önnállóságát is veszélyeztette. Egész Európa fegyverbe állott a nagy zsarnok leigázására. Éveken át folyt a küzdelem roppant erőfeszítéssel, elkeseredéssel, temérdek vér és pénzáldozattal. Különösen kijutott a bajból hazánknak s velünk együtt az osztrák tartományoknak. Uralkodóházunknak létérdeke forgott koczán; innen van, hogy Napoleonnak, az egy Angliát kivéve, nem volt szívósabb ellenele Ferencz császár és királynál.

A nagy küzdelemben Magyarország ismételt tanujelét

* Az egri érseki iroda hivatalos értesítése.

adta vitézségének s uralkodójához való törhetetlen ragaszkodásának. Tömegesen siettek a magyarok a csatátérre, magúknak s nemzetüknek hirt, nevet, dicsőséget szerzendők. Ujra elérkezett a hősök kora, azoké a hősöké, akik a néptelenség homályából karddal küzdötték ki magoknak a hirnevet. E hősök közzé számlálhatjuk Bekény Józsefet. Az orosz, angol, az osztrák és magyar uralkodók második koalíciója által 1799-ben megindított hadjáratban látjuk őt legelőször feltűnni, mint a Lichtenstein huszárezred fiatal hadnagyát. Katonai pályája mindenestre már előbb kezdődik s bizonyára sok fáradságot kellett elviselnie és sokszor ki kellett magát tüntetnie, míg a hadnagysággal felvergődött. Mert, hogy a hadi pályát nem hadnagyságon kezdte, bizonyos.

Hosszas és nem e munka keretébe tartozó nyomon kíséren az ezred hadiműködését, amelyben Bekény József szolgált. A Bekény József viselt dolgairól leghívebben azok a hiteles bizonyítványok nyújtanak igaz képet, amelyeket előljárói állítottak ki kérésére.* Ezek közt legrészletesebb Garnica József nyugalmazott ezredesnek Zee-ben 1825 február 5-én kiállított bizonyítványa.

Ez a derék tiszt — írja Garnica Bekény Józsefről — több éven át szolgált parancsnokságom alatt részint mint őrnagy, részint mint alezredes a Lichtenstein János herceg nevét viselő 7. számú huszárezredben, s háboruban mint békében tevékeny, szolgálatkész és ügyes tisztnek ismertetett és becsültetett általánosan, s legénységével szemben valódi katonás magatartásával tünt ki. Mindjárt 1809-ben, a hadjárat kezdetén különböző és fontos hadi vállalatokkal bízták meg előljárói, melyeket nagy sikerrel hajtott végre. Különösen május 12-én, midőn csapataink a Duna jobb partját elhagyták és a Táborhid szétrobbantatták és az alsó-dunai vidék alarminoztatott, hadosztály parancsnoka: báró Nordmann altábornagy azonnal egész századával czirkálásra rendelte Enzensdorf felé. E helységnél s a Duna balpartján lefelé Mühleitenig mérhet-

* A család birtokában vannak.

len tömegű és értékű kincstári javakkal megterhelt hajókat talált, melyeket a hajósok jobbára elhagytak, minthogy utjokat nem merték Magyarország felé folytatni. Ezeket a hajókat sikerült neki elfoglalni s a lakosság készséges közreműködésével a kis Dunaágon Enzensdorfba felvontatni, biztonságba helyezni s az ottani élelmezési személyzet gondozásába és felügyeletébe adni. Ezek a javak jobbára hordós lisztből és sóból, továbbá rizsből, zabból és dohányból állottak, melyek hadseregünk ellátására fordítottak. Ezeknek a megmentése tisztán az ő kiváló intézkedésének és buzgalmának tulajdonítható.

Nem került ki a figyelmét, hogy Napoleon császár Ebersdorfnál, Albernnél és Mannswerthnél rendkívüli tevékenységgel nagy sánczokat hányatott; azt is fölismerte, hogy a császár törekvése Lobau szigete felé irányul, amely körülményre ő a hadsereg figyelmét gyorsan felhívta. Ezután az Orth és Theben közti Dunapart szemmel tartásával s az átkelésre alkalmas helyek biztosításával bízott meg. Egyuttal parancsot kapott, hogy 40 emberrel őrzőjáratot tartson Pozsonyig s onnan Magyarország helyzetéről biztos hirt hozzon. Megérkeztekor teljes kavarodásban s csapatainktól teljesen elhagyva találta Pozsonyt; a Duna jobb partján a ligetben ellenséges lovasszakaszok vonultak fel s alkudozni kezdtek, valószínűleg a város feladása iránt. Ő nyomban megszállotta a balpartot, a parlamentírozást meggyorsította, a helyzetről gyorsfutárral jelentést tett s csapataink oda érkezéskéig biztosította e fontos helyet.

A wagrami csatában vitézül kitüntette magát, július 6-án elűzvén a Breitenloe s az u. n. új korcsma közti helyről az ellenséges lovasságot; egy gyalogszakaszt levágott, akik meg nem haltak, foglyul ejtette. Nem sokkal rá, ugyancsak az ő százada élén Wallmoden brigadéros Aspernnél 9 ágyut foglalt el szerkocsistul.

7-én Korneuburnnál, 8-án Stockeraunál, 9-én Hollabrunnánál a legkeményebb lovas és tüzér harcokat sok bátorsággal és halált megvető vitézséggel állotta ki. Stockeraunál egy jóval erősebb lovasságra oly szerencsés rohamot intézett,

hogy ezáltal egy viaszszorított, veszedelemben forgó horvát századnak a szabad visszavonulást lehetővé tette s néhány foglyot is ejtett. Hollabrunn előtt sok veszteséggel, nagy vitézséggel védelmezte a fontos helyet: Stelzendorft; a felsőbb kíváncsiaknak megfelelőleg, az előnyomuló lovasságra igen szerencsés rohamot intézett, amivel az ellenség soraiban nagy zavart és kárt okozott. Mely hőstetteknek br. Vincent hadosztályparancsnok és gróf Wallmoden brigadéros urak szemtanúi voltak.

Az 1812. évi oroszországi terhes hadjáratban ismételt jeleit adta okosságának, vállalkozó szellemének és bátorságának, amennyiben herczeg Schwarzenberg parancsnokló tábornoknak s az előhadat vezető báró Fröhlich vezérőrnagynak nem egyszer igen fontos vállalatokban nagy és jeles szolgálatokat tett s emlékszem, hogy magas kíváncsiakra Cozownál, Orzenitzánál és Scheresthownál az ellenséget éjjel szerencsével megtámadta s mindannyiszor több fogollyal tért vissza.

November 1-én, midőn a Vízoki Litewszki felé kiküldött néhány földérintő századunkat a tulnyomó ellenséges lovasság erősen úzóba vette, ő az előőrsön állott, gyorsan összeszedte századát s a mi jobb szárnyunkat szorongató ellenségre oly elhatározó és szerencsés rohamot intézett, hogy azt nemcsak nagy veszteséggel visszavetette, hanem sokat foglyul ejtett s egy tömeg podgyászt elvett tőle.

A muhawcei ütközet után, midőn a Sacken tábornok hadtestét báró Fröhlich vezérőrnagy élénken üldözté, ő az ellenség elővédét Mokránynál oly biztonsággal támadta meg, hogy az ellenség kénytelen volt a hidat hamarabb felgyújtani, mielőtt azon teljesen átkelt, úgy hogy ő száznál több foglyot ejtett s több lőszer és podgyázkocsit zsákmányolt.

És midőn ezen események közben a körülmények megváltoztak s nem sokkal ezután az oroszok Grodna városát a Niemennél erősen tartották, báró Fröhlich vezérőrnagy őt küldte ki a hadosztályal, melyet parancsnoka megbetegedése következtében ő vezényelt, a Vilna felé vezető út fentartására és sikerült neki a litván kozákokat oly előnyösen viaszszorítani,

hogy az ellenség minden pontról visszavonult. Átvette az elő-
 őrst s még mielőtt beesteledett, megjelent nála Csiesenszky
 orosz ezredes mint parlamentir s Kutusow parancsnokló
 tábornok nevében fegyverszünetet ajánlott. Az ellenséges-
 kedést azonnal beszüntették s ennek következtében másnap
 reggel a formális fegyverszünet megkötetett, melyet aztán az
 egyezmény követett.

Az 1813-ki hadjárat kitörésekor köztudomásu katonai
 ismereteinél és vállalkozó szelleménél fogva czirkálásra küldet-
 tett ki a szász Neustadt felé, mely alkalommal Lobenthaunál
 rövid csetepatéja támadt, melyben néhány foglyot ejtett. E köz-
 ben az ellenség Rumburgon és Littaun keresztül Csehországba
 Gabel ellen gyorsan előnyomult, mi által hadtestétől elvágtatván,
 igen nehéz hegyi uton volt kénytelen visszavonulni, de szeren-
 csésen elérte hadtestét, mely őt már fogságba esettnek hitte.

Későbbben az én parancsnokságom alatt állott Bömisch-
 Leipánál mint különítmény, mely helységet, mint nemkülönb
 Birkstein falut, az ellenség nehányszor nagy lovaserővel meg-
 közelíteni s lángba borítani igyekezett. Mindezen alkalmakkor
 személyes tanuja voltam, mily ritka bátorsággal és határozott-
 sággal tartóztatta fel derék századával s egy szakasz orosz
 ulánussal a jóval nagyobb számmal előnyomuló ellenséget,
 mint szoritotta vissza s szórta széjjel teljesen. Mely hősie-
 ségét én mindannyiszor érdeme szerint dicsértem gróf Neiperg
 ideiglenes hadosztályparancsnokomhoz küldött jelentéseimben.

A Garnica bizonyítványában őszinte meleg bajtársi
 indulattal felsorolt hadi tényeket mások is bizonyítják. Így
 pl. Werklein, a főhadiszállás századosa (Hirschstätten 1809
 május 26) a Duna partján volt kincstári értékek megmentését;
 Nordmann altábornagy és báró Meskó vezérőrnagy az 1809
 május 12-ki czirkálást bizonyítják.

Schaurot altábornagy hadtestparancsnok, mint a Lichten-
 stein huszárok volt ezredese (1809 november 10) azt tanúsítja,
 hogy Bekény József az 1799 és 1800 évi olasz hadjáratot
 az ő parancsnoksága alatt küzdötte végig s a veronai csatá-
 ban különösen kitüntette magát.

Baillet-Latour gr. az Oroszország elleni 1812-ki hadjáratban vezérkari alezredes volt, 1815-ben pedig a harmadik hadtest vezérkarának a főnöke. Szintén jól ismerte Bekény Józsefet, mint vállalkozó szellemű merész tisztet, akit a parancsnokló tábornok Schwarzenberg herczeg és a segély-hadtest előcsapatának vezére Fröhlich is kiváló bizalmukra méltattak. Latour gróf, mint a hadműveleti napló vezetője különösen kiemeli, mily sikeresen űzte vissza 1812 november 27-én Sacken tábornok hadtestét a Muchawcén, úgy hogy az ellenség lázas sietséggel semmisítette meg a hidat, mielőtt a csapatok teljesen átkeltek volna rajta; mely alkalommal Bekény — a napló szavai szerint — 135 foglyot ejtett, 11 lőszerkocsit és sok podgyászt zsákmányolt. 1815-ben pedig, midőn jutalmul a Blankenstein ezred őrnagyává léptetett elő soron kívül, a június 28-ki strassburgi ütközetben, amelyben a württembergi trónörökös Rapp generálist a várba beszorította, csapatával kiválóan kitüntette magát.

Stutterheim altábornagy szintén az oroszok elleni hadjáratban tanusított érdemeiről tesz tanubizonyságot.

A Lichtenstein husároknak 1808-tól 1812-ig Vlasits Ferencz volt az ezredese, Bekénynek mint kapitánynak feljebbvalója. Ő is igen ügyes, szolgálatkész, tevékeny tisztnek tanulta ismerni Bekényt. Az 1812-ki hadjáratban tág tere nyílt tehetségeinek kimutatására, amikor is eszélyességének, merészségének, fáradhatatlan szorgalmának annyi jelét adta, s oly mértékben, hogy nemcsak a saját ezredében, hanem idegen ezredekben is osztatlan becsülésnek örvendett.

Gimborni gróf Wallmoden Lajos a 7-ik huszárezred volt brigadéros, később altábornagy, különösen a wagrami, korneuburgi, stockeraui és hollabrunni ütközetekben tanusított vitézségéről és használhatóságáról ad tanuságot.

Gróf Zichy vezérőrnagy az 1813-ki hadjáratban a gróf Bubna-féle hadosztály balszárnyának volt a parancsnoka, a melyben Bekény József őrnagyként szolgált. Elég alkalma nyílt Bekény ügyességét, vállalkozó szellemét, bátorságát kiismerni. Mindjárt a hadjárat kezdetén a Rumburg és Heide

közt felállított balszárny biztosítására Schluckenau és Lobenthaus felé küldetett ki czirkálásra Bekény, mely megbizatást igen eszélyesen hajtotta végre, Napoleon mozdulatairól mindig pontos híreket szerzett, Lobenthausnál megtámadtatván, hősileg védelmezte magát s jöllehet Napoleonnak Gabel és Rumburngnál való közbenyomulása folytán a Zichy hadosztályától elvágatott, mégis jól kigondolt meneteléssel sértetlenül csatlakozott ismét hadosztályával. Böhmisch-Leipa és Birkstein közt a Poniatowsky herczeg hadtestének előnyomulását megakadályozta s ezzel megszabadította az egész vidéket az ellenség sanyargatásától. Mint előőrsparancsnok Pirnánál, Stolpennél és Conennél minden alkalommal tanubizonyságát adta kitűnő parancsnoki tehetségének.

Végül még báró Wieland tabornoknak, a Mária Terézia vitézségi rend tulajdonosának bizonyítványát (Grodek 1825 junius 8.) említjük meg, ki mint a württembergi trónörökös nevét viselő huszárok ezredese, kitűnő és főleg földéritő szolgálatoknál különösen használható tisztnek ismerte Bekény Józsefet.*

Az 1815 junius 18-án vivott waterlói ütközet végleg megtörte a hadviselés nagy mesterének I. Napoleonnak félelmes hatalmát. Egész Európa felszabadult a csaknem negyedszázados háboru teméntelen vér és pénzázdozatainak nyomasztó terhe alól. Katonáink jól megérdemelt pihenőre térhettek. Nyugalomra vágyott Bekény József is a sok fáradalom után.

Egészsége megromlott s az ellenségtől kapott sebek és fejlődő tüdőbaja miatt a további szolgálatra alkalmatlanná vált. Napoleon bukása után egy darabig még dijoni parancsnok volt, de aztán visszavonult a békés polgári életbe. Miskolczon telepedett le. A vakmerő katona, a ki életének egy percét se tartván biztosnak, megszokta csak a jelennek élni, még pedig vigan és lehető legjobban élni, nem szokott hozzá

* Bekény József ezen fegyvertényei legnagyobb részt felemlítvék a 7-ik huszárezred jubileuma alkalmával Pizzighelli Kajetán által irt: Geschichte des k. u. k. Husaren-Regimentes Wilhelm II. No. 7. Wien 1896 cz. művében is 242., 260., 268. ll.

a számító, takarékos polgári életmódhoz. Könnyelmű ember, szenvedélyes kártyás volt, minek következtében nemcsak a háboruban szerzett vagyonát, hanem a felesége, **Viszter Anna** hozományát is elköltötte. Meghalt és eltemettetett Miskolczon. Felesége néhány évvel túlélte.

Józsefnek 4 gyermeke volt: **Móricz, Rudolf, Mária** és **Nándor**.

Móricz a Brünn melletti Velka faluban (Morvaország) született 1812 május havában; papi pályára lépett, tanulmányait Miskolczon és Egerben végezte, hol is pappá szenteltetett. Meghalt mint apczy (Heves várm.) plébános 1865 márczius 11-én.

Rudolf 1820-ban született Tokajban. Iskoláit Miskolczon, s később jogi tanulmányait Pesten végezte, hol mint fiatal jurátus a márcziusi napokban a forradalmi ifjuság közt jelentékeny szerepet játszott. Mint fiatal ügyvéd, idősb Károlyi István gróf magántitkára lett Főthön, később pedig uradalmának jogtanácsosa. A szabadságharcz kitörésekor erős hazafias érzése őt is fegyvert ragadni készítette, s mint nemzetőr a szerbek ellen küzdött. Nőül vette Budapesten 1851 év május hó 1-én **Neumayer Máriát**, Neumayer Tivadar, Pest főváros tanácsnokának és Petz Francziskának leányát. Meghalt Budapesten 1874 augusztus 6-án. Két gyermeke maradt: **Béla** és **Gyula**. Béla született Mező-Teremen 1852 október 24-én. Nőül vette Miskolczon 1893 márczius 18-án **fuló-kércsi Molnár Pannát**. Jelenleg kir. járásbíró. Egy gyermekük van, a Mező-Csáthön 1894 márczius 31-én született **Erzsébet**. **Gyula** született Mező-Teremen 1855 szeptember 29-én. Okleveles mérnök, az első magyar ált. biztosító társaság technikai felügyelője; két gyermeke közül **Tibor**, szül. Budapesten 1885 szeptemberben, meghalt 1886 áprilisban. **Gábor**, 1887 november 9-én Budapesten született.

Mária Miskolczon született 1826-ban, neje lett Apczon, 1865 szeptember 21-én, **Horsetzky Ferencz**nek; meghalt ugyanott 1877 szeptember 1-én.

Nándor született Miskolczon 1826 junius 4-én. Tizenkét

éves korában, 1838 szept. 21-én, a bécsujhelyi Theresianum katonai akadémia tanulója lett. 1845 szeptember 22-én a III. Vilmos-Frigyes porosz király nevét viselő cs. kir. 10. sz. huszárezredhez tétetett ki mint hadapród, hol 1848 február 1-én hadnaggyá lépett elő (l. Swoboda János alezredes művében: Die k. und k. Theresianische Militär-Akademie und ihre Zöglinge). De még ez év július 15-én megvált a katonaságtól, hogy **Zechner Fannit** Bécsben nőül vehesse. Nem sokáig élvezte a polgári élet nyugalját. Hazája fegyverben állott s a volt katonatiszt szolgálatára szükség volt. Mészáros Lázár hadügyminiszter készséggel visszaadta egykori rangját (Közlöny 1849. évf. 99. sz.) s a 10-ik számú Vilmos huszárezredbe osztotta be, hol rövidesen a kapitányságig vitte. A világosi fegyverletétel után osztrák fogságba került. 1849 december 20-án az aradi törvényszék 16 évi várfogságra s vagyona elkobzására ítélte. Szabadságát csak az általános amnestia alkalmával, 1850 június 12-én, nyerte vissza. Br. Üchtricz Emillel együtt számkivetésbe ment Poroszországba; itt a gróf megszerette, felkarolta s gebhardsdorfi birtokán jószágigazgatóként alkalmazta. 1851-ben visszatért hazájába s Budapesten telepedett le. 1854-ben felesége meghalt. A következő év október 25-én másodszor nősült, elvevén nemes **Ehrlinger Izabellát**. Meghalt 1877 január hó 9-én Budapesten. Második házasságából hat gyermeke származott: **Nándor, Ernő, Anna**, második **Anna, Ferencz** és **László**. **Nándor** született Budapesten 1857 február 9-én. Pénzügyminiszteri tisztviselő. Kétszer nősült. Első felesége, **Weisz Jozefa**, a kivel 1887 január 25-én kelt egybe Budapesten, még az év december 12-én ugyanott meghalt. Második neje 1889 február 16 óta **Preller Sarolta Ilona**. **Ernő** született Temesváron 1859 november 21-én, a magyar államvasutaknál állomásvezető. Kőrmenden 1884 május 10-én nőül vette **Egyházi Vilmát**. **Anna** született Temesváron 1862 augusztus 29-én, meghalt két éves korában Budapesten 1864 május 27-én. A második **Anna** Temesváron 1867 február 23-án született, meghalt Budapesten 1873 április 7-én. **Ferencz** született Temesváron 1868 novem-

ber 3-án. **László** született Budapesten 1874 július 13-án, a kereskedelemügyi ministerium tisztviselője, nőül vette Budapesten, 1898 május hó 21-én nemes **Pfisterer Elvirát**, mely házasságból egy gyermeke származott: **Béla**, aki 1899 márczius 14-én Budapesten született.

A napoleoni hadjáratok vitéz katonájának Józsefnek, a példáján felbuzdulva, öcscsei: **VI. István** (szül. Miskolczon 1778, meghalt Eőr-Darmán 1847.) és **Mihály** szintén a katonai pályára adták magukat.

István a Vilmos porosz király nevét viselő huszárezrednek lett a kapitánya; a párisi hadosztálylyal részt vett a Napoleon elleni harcokban; jelen volt a lipcei csatában. 1824-ben még tényleges szolgálatban állott. Nemsokára nyugalomba vonult s eőr-darmai birtokára tért gazdálkodni.

Mihály a bátyjával egy ezredben szolgált. 1824-ben hadnagy volt.

István 1823-ban nőül vette a Nagy-Szelmenczen 1796-ban született **Tabódi és Fekésházi Tabódy Katalint**, kitől két fia született: **Belizár** és **Ottokár**. Meghalt 1847 tavaszán Eőr-Darmán; neje meghalt 1874-ben Ungváron.

Belizár 1824 márczius 4-én Ungváron született. Középiskoláit ugyanott és Egerben végezte; a jogot Budapesten. 1847-ben ügyvédi vizsgát tett. A magyar szabadságharcot végig küzdötte. 1855 márczius 16-án Ungváron nőül vette az 1834 márczius 16-án született **Botfalusi Both Máriát**, Both Miklós és Carove Francziska leányát. 1849—1866-ig eőrdarmai birtokán gazdálkodott. 1867-ben főszolgabíró, 1872-ben ungvári járásbíró lett, 1889-ben nyugalomba vonult fiához Máramaros-Szigetre. 3 gyermekük van: **Katalin, Mária és Aladár**. **Katalin** született Ungváron 1855 december 24-én, nejévé lett 1875 márczius 19-én **Jánossy Dénesnek**, **Mária** született Eőr-Darmán 1859 márczius 19-én. nejévé lett 1882 november 14-én **Tomcsányi Gusztávnak**. **Aladár** született Eőr-Darmán 1864 július 14-én; most m. kir. erdőrendező Máramaros-Szigeten.

Istvánnak második fia **Ottokár** Eőr-Darmán 1828 október 31-én született, iskoláit Ungváron és Egerben végezte,

a jogot Budapesten. A magyar szabadságharcban részt vett. A pesti biztosító intézet vezértitkára volt Debreczenben. Meghalt ugyanott 1892 évi október 31-én. 1872 június 3-án nőül vette Mádon **Tabódi és Fekesházi Tabódy Klotildot**, Tabódy Pál és Bukovszky Klotild leányát, mely házasságból 3 gyermek született, mind a három Debreczenben u. m.: **VII. István** 1874 augusztus 31-én, meghalt ugyanott 1874 szeptember 21-én, **Sándor** született 1876 április 20-án, a magyar agrár és járadék bank tisztviselője, és **Zoltán** született 1879 december 25-én, jogász.

Mihálynak Csicseri Orosz Róza volt a felesége, kitőlegy fia: **Ákos Géza** született 1846 augusztus 31-én. Ákos Géza a szatmári egyházmegye klerikusa volt; előljárói kiküldték Rómába a német-magyar hittani intézetbe. A hajlamainak meg nem felelő egyházi pályán azonban kényelmetlenül érezte magát. Kiöltözött a reverendából s **Komjáthy Juliát** nőül vevén, a közlekedési minisztérium kezelő hivatalnoka lett. Tüdővészben halt meg 1881 január 11-én az irgalmas barátok budai kórházában (A nev. kórház hivatalos jelentése). Neje Budapesten halt meg 1878 június 28-án. Öt gyermekük született: **Margit, László, Géza, Teréz** és **Zoltán**. A három első még gyermekkorban elhalt. Margit Seifert Emilnek lett a felesége. Zoltán Kassán született 1876 január 28-án.

II. István leszármazóival egészen a jelenkorig megismerkedvén, térjünk át testvérének II. Jánosnak az utódaira. **II. Jánosnak** két felesége volt, **Kasza Mária** és **Buday Judit**. A másodiktól született **IV. István**, aki 1737-ben az egri káptalan előtt tiltakozik Varannay Jánosné Kovács Anna és Nagy Jánosné Balog Judit ellen papi és ónodi porcióiknak teljesen idegeneknek az ő megkinálása nélkül történt eladása ellen (Egri káptalan ltár prot. GG. No 239); 1752-ben pedig ellentmond báró Vécsey József és neje Tarródy Krisztina beiktatásának a nádor által adományozott Molnosbél pusztába, a Béli és Bekény családok ősi fészkebe (Egri káptalan ltár prot. JJ No 208). 1753 június 16-án Recsky György fiai János és György, valamint János fia György továbbá Recsky

Zsigmond és István ellen tiltakozik, amiért ezek a jánoshidai, alattyáni és tótkéri osztályos javak iránt indított perben a Bekény család jogsérelmére a jánoshidai préposttal kiegyeztek (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 3 No 1222).

IV. István felesége Tolcsvai Bónis Mária volt, Bónis Zsigmond és Várady Mária leánya (Leleszi konv. Itára prot. B. No 169). Házasságukból a következők származtak: **Zsuzsánna** (született 1727 júliusban Ónodon, meghalt 1783 október 30. ugyanott), **Sándor, Borbála, Juliánna, Anna** (utóbbi sz. 1733 szeptember 11, † mint hajadon 1791 szeptember 25-én Ónodon), és **Sámuel** (sz. 1736 augusztus 11. Ónodon). Borbálát és Juliánnát a **Czékus** testvérek vették nőül, Borbálát **János**, Juliánnát **József**. A lakodalmat együtt egy napon (1742 január 14-én) tartották meg (Ónodi ev. ref. egyház esketési könyve). Juliánnát Szkárosba (Abauj várm.) vitte haza a férje, Borbálát Csetnekre (Gömör várm.).

Sándor, mint idősebb fiú 1754-ben ellentmond Paksy István, Pál, András, György és Mihálynak, akik a Batthyány Lajos nádor új adománylevele alapján Nyék (Borsod várm.) pusztán 12 telekbe be akarták magukat iktattatni (Orsz. Itár Ügyvédek utáni iratok fasc. 28 No 83. Táblai perek fasc. 4 No 1848).

Ugyanez év április 4-én apja meghalálózván, reá szállott a per, melyet apja és nagybátyja I. Zsigmond a jánoshidai prépost: Matuska Kristóf György ellen Alattyán, Jánoshida, Tót-Kér és Mizse pest- és hevesvármegyei birtokok visszaszerzése iránt az év elején (1754 január 16-án) indítottak a királyi táblán. Előadtuk már fentebb, miként estek ki idő folyamán a Recsky és Bekény családok a Recskyeknek még a XVI. században adományozott s Bekény I. Farkas leszármazóit, ennek felesége Recsky Margit révén, szintén megillető ingatlanok birtoklásából. Előadtuk azt a küzdelmet is, melyet Bekény II. János ezen hatalmasul elfoglalt birtokok visszaszerzése iránt folytatott. II. János küzdelme eredménytelen és sikertelen volt. A hatalmas egyházi renddel s a csupán a pénzügyi előnyöket tekintő újszerzeményi-bizottmánnyal szemben gyenge volt igazságát diadalra juttatni.

Az 1723: XIX. t. cz. mely a fegyverjogon (jure armorum) visszahódított jószágok tulajdonjogának elbírálását a kir. táblához utalta, némi reményt nyújtott mindazoknak s Bekényéknek is, akik igazaitól a jogtípró önkény miatt elestek. A Recsky család 1733 és 1735-ben már több szerencsével perelt a praemontreikkel. Ez a siker, de még inkább az 1741: XXI. t. cz. mely az ujszerzeményi-bizottmányt teljesen eltörölte s a birtokpereket rendes birói utra terelte, felbátorította Bekényéket is, hogy birtokjogaik érvényesítésére újabb kísérletet tegyenek.

Igy kezdtek meg Bekény I. Zsigmond és IV. István a pert, mely IV. Istvánról csakhamar a fiára s még ezen 1754 év szeptember 1-én Zsigmondról szintén fiára Józsefre háramlott. Az alperes belevonta a perbe a Recsky családot is mint szavatost. Ez a szavatosság onnan ered, hogy még 1727-ben Recskyék beperelvén Bartlitius Hugó akkori prépostot, a pert megnyerték, de míg az ügy a hétszemélyes táblán fellebbezés alatt állott, a pénzben megszorult fölperesek 1733 február 8-án kiegyeztek a préposttal aképen, hogy 2000 frtéért lemondtak egész Jánoshidáról, az alattyáni 10 sessióról, Tótkér pusztá feléről és 7 jobbágytelekről s csak 8 telket tartottak meg Alattyánon. Egyszersmind további követelőkkel szemben a szavatosságot elvállalták. E szavatosság nem akadályozta Recsky Györgyöt, Erzsébetet és Katának Tahy Ferencztől származott gyermekeit, hogy az atyjokflai egyességét magukra kötelezőnek ismerjék el s mikor a prépostot perrel megtámadták, ez tanácsosnak látta velök külön 14,000 rénes frtban kiegyezni (Orsz. Itár Ügyvédek iratai 26: 3).

Ez az eredmény is bátorítólag hatott Bekényékre. Csak-hogy a mi sikerült Recskyéknek, nem sikerült nekik. Kevés régi oklevéllel mentek bele a perbe, nem tudták világosan igazolni, hogy az eleik által elzálogosított birtokrészek valóban a praemontrei rend tulajdonába jutottak. A pert az 1761 január 19-én kihirdetett ítélettel elvesztették (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 4 No 396).

A jánoshidai perrel egyidejűleg egy másik pere is folyt Bekény Sándornak. Ebben már alperesként szerepelt. Hunyor

Andrásnak Bekény II. István lányától Erzsébettől született fiai Hunyor János és István indították ellene s általában az egész Bekény család ellen. Hunyorék s Bekény Erzsébetnek első férjétől származott lánya: Nádlányi Éva, Szentpétery Jánosné már 1736-ban osztálypert folytattak Bekényékkal. De ítélethozatal előtt kiegyeztek s a szalontai, ónodi, tullusi birtokokon aránylagosan megosztottak. A többi birtokok felett az egység, melyet szabadon választott birák közvetítettek, nem sikerült. Hunyor János és István akkor kiskorúak voltak s mikor nagykorúságukat elérték, az atyjok egyességét nem fogadták el; új pert kezdtek s osztályt követeltek maguknak a Bekények összes, nemcsak akkor kézen volt birtokaiból, hanem azokból is, amelyeket adományozás, örökség vagy szerzemény révén valaha birtak. Papi, Szalonta, Ónod, Nyék, Tullus, Malí, Recsk, Mikófalva, Bánréve, Lőrinczfalva, Sajó Németi, Czenter, Szuhafő, Marczinfalu, Nagy Füged, Böcs, Hangony, Besenyő, Devecser, Jánoshida, Alattyán, Szerencs, Petri, Csaba, Kemej, Sajó Keresztur, Csány, Gönyő, Nagy Szirma városokban, falvakban és pusztákon jelöltek ki birtokrészeket, melyekből részesülni kívántak.

A tiszáninneni kerületi tábla e követelések közül csak Papiban ítelt meg egy sessiot, Ónodon egy fundust, Nyék pusztán a szántókat, a tullus pusztai porciót, Maliban 13 szekér szénát termő rétet, Recskén $1\frac{1}{2}$ sessiót s a malmok jövedelmét, Mikófalván 7 sessiót s egy fél malmot, Sajó Németiben 6 sessiót, Czenterben 2 sessiót osztály alapjául.

Hunyorék természetesen kevesellettek ennyit, de a pesti királyi tábla, hova fellebbeztek, se állapított meg többet 1761 január 19-ki ítéletével (Orsz. Itár Táblai perek 4 : 5281, 5 : 1520 és 50 : 13).

Jelentéktelenebbek voltak azok a perek, melyeket Vizsolyi János birtokba helyezés, gróf Eszterházy Károly egri püspök tized-megtagadás és kárpótlás, Horváth György miskolci lakos világos adósság miatt folytattak Bekény Sándorral (Orsz. Itár Táblai perek 4 : 113, 5 : 520. Egri kápt. Itára prot. MM. No 631. Jászói konv. Itára prot. 8 No 317). Vizsolyi

János panasza az volt, hogy tullus pusztai porciójából, melyet Fáy Imrének elzálogosított, egy darab sűrű bokros helyet Bekényék kiirtottak s állandóan használatukba és birtokukba vették. A tábla és kuria Vizsolyit elutasította keresetével, mert az erőszakos foglalás ténye nem volt megállapítható, minthogy az irtás ellen soha senki se tiltakozott (Orsz. Itár Táblai perek 5 : 479, 51 : 1. Molnár J. *Sententiae curiae regiae* II. pag. 450).

IV. Istvánné Bónis Mária 1774 május 15-én elhalálozván, fiának Sándornak nem kis gondot okozott az anyjai örökségnek rendbe hozása. Ezért csak 1781 április 21-én tudtak a testvérek Nagyfaluban megosztózni. Bekény Borbála már nem vehetett részt az osztályban, gyermekeit (Juliát, Máriát, Borbálát és Sámuel) férje Czékus János képviselte. Az oroszlán részt Sándor kapta hálából a hagyaték rendezése körül kifejtett fáradozásaiért. Neki jutottak a szent királyi és borbásszállási (Pest várm.) porciók, Csabán (Borsod várm.) a Bekény parlagja nevű szőlő pinczével, Ónodon a fél kuria, a tullusi porció, Papiban egy egész házhely, a nyéki szántók, Recsken negyedfél urbéri telek, malom és korcsmarészszel. Borbála gyermekeinek jutott a csetneki uradalomhoz tartozó Berdárkán és Sebespatakon 2, Dobsinán 2, Csetneken $\frac{1}{2}$, Leveleken 5 telek, a félegyházi pusztai jus és korcsmárlás. Julia kapott Szkároson 4, Téten 1, Leveleken 3 telket, a nádasdi kurialis földeket, a tályai szőlőt és pinczét; Zsuzsánna és Anna pedig Nagyfa (Szabolcs várm.) $\frac{1}{7}$ -ed részét vagyis 10 telket, Tokajban a Fecske szőlőt, Nyéken a kis hegyi szőlőt (Orsz. Itár Ügyvédek iratai fasc 78 No 6).*

Sándor az anyja halála után oda hagyta szalontai (Borsod várm.) lakását, elköltözködött a Szabolcs vármegyei Nagyfaluba. Az osztály után állandóan ott lakott, ott is halt meg. Felesége **Maklári Nagy Zsuzsánna**, Nagy Ádám és Czékus Juliánna leánya, 1799 január 23-án mint özvegy vall

* A Czékus gyermekek az osztálynak ellene mondtak, de valószínűleg hasztalanul (Jászóli konv. Itára prot. 13 No 149).

ügyvédek (Orsz. Itár Ügyvédek utáni iratok 50:13.). Ez időn tul nincs róla többé emlékezet. Egy fiok maradt: **III. János.**

III. János élete java részét a jánoshidai prépostság által elfoglalt birtokok visszaszerzésére vesztegette el. Mindjárt apja halála után, 1794 május 12-én, a nádori ítélőmester előtt ünnepélyesen kinyilatkoztatja, hogy a jánoshidai, alattyáni és tótkéri ősi öröklött vagyonhoz fenntartja jogát (Orsz. Itár Protoc. palat. protonotar. fassion. XII. 96). A következő évben pedig megindítja a pert Nyéki Németh János koronaügyész, jogügyigazgató ellen. Ugyanis a felozlatott praemontrei szerzetnek a vallásalaphoz csatolt birtokait jogilag a fiskus képviselte. A jogügyigazgató a kereset elutasítását kérte, mert a királyi tábla Bekény Zsigmondot és Istvánt már egyszer ugyan ebben az ügyben elutasította.

De a tábla belement a tárgyalásba. A tárgyalásokon azonban az a furcsaság történt a János úr ügyvédjével, hogy noha zálogváltó pert indított, mégis mind az okmányokkal, mind szóbeli okoskodásaival és törvényidézeteivel az erőszakos foglalás tényét vitatta. Kapóra jött ez a fiskusnak. Megtámadta a felperest, hogy haszontalanul foglalkoztatja a bíróságot, mert maga sincs tisztába vele, hogy mit követel. Keresetét, olyan törvénycikkekre alapítja, melyek egészen másról szólnak. Badarságokat hord össze; egyszer zálogról, másszor hatalmaskodó foglalásról beszél, melyek egy tárgyalás keretébe nem foglalhatók. Pörlekedése tehát nem egyéb zaklatásnál.

S valóban a tábla 1799 márczius 7-én Bekény keresetét mint különböző s egymással össze nem férő természetűeket magában foglalót — actionem, velut diversas et incompatibiles species in se involventem — elutasította (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 4 No 5288).

De Bekény János nem az az ember volt, akit könnyen el lehet ijeszteni. Nyomban az ítélet kihirdetése után új keresetet nyújtott be, soron kívüli tárgyalást kért arra való tekintetből, hogy a vallásalapon van követelése. A tábla a soron

kivül való tárgyalásnak helyt adott s 1799 május 9-én az ügyet már fel is vette. Közismeretű, mily sokáig el tudták huzni a birtok- s különösen a zálogváltó pereket. Ez a per egyike azoknak, amelyek a régi igazságszolgáltatás slendriánságát kiválóan jellemzik. Teljes 44 esztendeig tartott s végeredménye mégis semmi se volt. De az alperes célját érte. Kifárasztotta, költségéből kifogyasztotta a felpereseket. A per hosszú tartama alatt lényeges változások történtek a peres felek személyében. 1802-ben visszaállított a praemontrei rend, birtokait visszanyerte s az 1803 január 20-ki tárgyaláson már Buday Ágoston, a csornai prelátus és jánoshidai prépost veszi át az alperes jogügyigazgató helyét. A fölperes Bekény Jánoshoz 1806-ban a III. István leányától Erzsébettől s ennek férjétől Eötvös Ferencztől származott unokájának Eötvös Zsuzsánnának a férje Gombos György, továbbá I. György özvegye Harsányi Mária, mint gyermekei gyámja, majd ennek halálával 1824-ben fiai II. József, IV. István és Mihály csatlakoznak. 1812-ben ingerál Zsitkovszky Károly, mint II. Farkas leányának Zsófiának s férje Barsi Jánosnak hatodizigleni leszármazója. 1824-ben ingerálnak Kmeth Nyustyay András, I. Farkas és Recsky Margit Katalin leányának leszármazója és Ternyei Ternyey István, a Bekény Erzsé és Hunyor András leszármazója és Bekény II. László ónodi lakos (II. Zsigmond és Erdélyi Klára fia).^{*} Kmeth Nyustyai Andrásnak nem engedte meg a királyi tábla, hogy a perben részt vegyen, mert ő nem Bekény Katalintól (I. Farkas leányától) származott, hanem Bekény Katalin férjének Szentpéteri Literáti Jánosnak első feleségétől Soldos Ilonától.

A perkezdő Bekény János se érhetette meg ügye végét.

^{*} A nőági ingerensek leszármazását a következő táblák mutatják:

- 1.) **III. István:** Erzsébet (Eötvös Ferencz): József: Zsuzsánna (Gombos György).
- 2.) **II. Farkas:** Zsófia (Barsi János): István: Erzsébet (Kéry Miklós): Anna (Erdélyi István): Ilona (Hericz Imre): Eszter (Zsitkovszky Károly): Károly.
- 3.) **II. István:** Erzsébet (Hunyor András): János: Julia (Ternyei László): István.

1834 július 29-én elköltözött a tulvilági bíró ítélő széke elé. Nyomába első szülött fia IV. János lépett. Ő folytatta tovább a pert, melynek kimenetele előre látható volt. A hosszú 44 év alatt majd minden esztendőben tartott a tábla tárgyalást, némely esztendőben háromszor-négyszer. Elképzelhető, hogy a tárgyalásokon a jogi képviseltetés mennyi fáradsággal és költséggel járt. A költség pedig nem igen futotta. S ezt jól tudta az alperes, aki győzte mind pénzzel, mind idővel. A praemontrei rend tervszerűen ki akarta bőjtölni ellenfeleit. Vagy törvényszünetet kért a királytól, vagy elhalasztatta a tárgyalást, vagy ha megtartották is, üres feleselgetéssel töltötte az időt. 1805 június 20-tól 1810 augusztusig, tehát öt álló esztendeig egyeben se vitatkoztak, mint azon az alaki kérdésen, hogy helyesen hívták-e törvénybe a fehér barátokat? És a kir. tábla nem kerülheti el a gyanút, hogy a fehér barátoknak nagyon is a kezére járt. A kimerült felperesek már hajlandók lettek volna becsületes alkura is lépni. De a fölperes szóba se állott velök. Pedig megtehetné volna, mint ahogy megtette Recskyékkel, a Csoltói Basó Gábor örökösivel és Szatmári Király Ádámmal, akiktől egyességgel, pénzzel vásárolta meg a békét.

A fölpereseknek vesztett ügyök volt. Nemcsak azért, mert sokan voltak és széjjelhuztak, nemcsak azért, mert minden sokaságuk mellett se volt anyagi nyomatékuk, azaz elegendő pénzük, hanem azért is, mert a századokra visszanyúló birtoklást, a birtoklásban létre jött változásokat, átalakulásokat, sőt magát a családi leszármazást se voltak képesek elegendő számu, kellő erejű oklevelekkel beigazolni. A család mindenkori nagyfoku indolentiája most bosszulta meg magát, most bűnhődtek az utódok azért, mert ősök nem viseltek elég gondot se birtokaikra, se okleveleikre.

Már 1823 márczius 21-én a birtokszerző Recsky Zsigmonddal való vérrokonság alaposabb kimutatására utasította a királyi kuria Bekény Jánost (Molnár J. *Sententiae curiae pars I* pag. 80). Ez azonban a tárgyalás további folyamán se sikerült s végre is 1843-ban végelgyengülésben jobblétre

szenderült az egész per, hogy a változott viszonyok, az ősiség eltörlése nyomán keletkezett törvények s a teljes átalakuláson keresztül ment magánjog következtében soha többé föl ne támadjon (Orsz. Itár Táblai perek fasc. 121 No 3).

Az öreg Bekény Jánost végtelenül bántotta a dolog. Rendszerető, takarékos ember volt, aki szeretne volna családjá egykori vagyonosságát, nagyságát visszaállítani. Így is, amint tőle telhetett, igyekezett a meglevő vagyont nemcsak megtartani, hanem szaporítani is. 1832 jan. 24-én ellenmondásával igyekezett megakadályozni, hogy Négyesi Szepessy Lajos és Vizéki Tallián Magdolna beiktattassanak a nádori adományba kapott Alsó- és Felső-Vatta (Borsod várm.) pusztákba, melyekhez Bekény János felesége Vattay Mária tartott just (Orsz. Itár Neo reg. a. 1832: 17). 1817. február 1-én Fáy Rudolftól és felesége Vattay Krisztinától örökre megszerzi a szécsényi porciókat és losonci kőházat, melyeket előbb már zálogban tartott (Orsz. Itár Protoc. fassion. XVI: 166).

Bekény III. János kétszer nősült. 1791 április 24-én vette el első feleségét **Vatai Vattay Máriát**, Vattay Pál és Markusfalvi Máriássy Krisztina leányát († 1812 január 20-án 38 éves korában Nagy Faluban); második felesége pedig 1812 december 18-tól, **Négyesi Szepessy Márton** és Boronkay Erzsébet lánya **Zsófia**. Amattól 13 gyermeke született, ettől két lány és pedig Vattay Máriától: 1) **István** sz. 1792 február 12, †? 2) **Ágoston** sz. 1793 április 24, † 1794 nov. 8. 3) **András** sz. 1794 június 17, † 1795 július 11. 4) **István** sz. 1798 július 1. †?. Ezek Ónodon születtek, a többi gyermekek Nagy Faluban: 5) **Dénes** sz. 1800 január 23, † 1800 szeptember 4. 6) **János** sz. 1801 szeptember 7, † Kis Halápon 1891 június 17. 7) **Mária** Kenessey Ferencznek lett a neje. 8) **Benedek** sz. 1804 április 8, † 1875 szeptember 28. 9) **Borbála** Boronkay Zsigmondnak lett a neje, sz. 1805 márczius 10, esküvő 1827 január 8, † 1865 10) **Krisztina** sz. 1806 december 27, † 1807 jan. 13. 11) **András** sz. 1807 november 29, † 1807 december 3. 12) **Katalin** sz. 1809 május 20, † 1809 május 23. 13) **Erzsébet** Hosszufalusi Nándornak lett a neje, sz. 1810 augusz-

tus 25, † 1873-ban. Szepessy Zsófiától: 14) **Katalin**, ki Krasznik-vajdai Szentimrey Józsefnek lett a neje, sz. 1813 október 29. és 15) **Zsuzsánna**, ki Bikk Lászlónak lett a neje, sz. 1817 április 20.

Megöregedetten bár, de ép elmével és testtel 1833 deczember 2-án Nagyfaluban, szokott lakóhelyén végrendelkezett János úr. Érdekes e végrendelet különösen a Bekény család birtokviszonyainak ismerete szempontjából. Az örökhagyó megkülömbözteti az ősi javakat s azokat, melyeket feleségei hozományul kaptak. Az ősi javak közül a mikófalvi, sajónémeti, ccenteri részjóságok egyedül a fiágot illetik. A fi- és nőágot közösen illetik a tullusi pusztá $\frac{1}{8}$ -része, a nyéki határban 3 drb szántó s egy szőlő, Ónodon egy belső telek, a dabai hegyen 3 szőlő, Mindszenten pincze, Papiban egy házhely, Recsken (Heves várm.) a falubeli rész, a szentkirályi és borbásszállási (Pest várm.) pusztabeli részek, Tokajban (Zemplén várm.) egy szabad fundus és 3 szőlő és Szabolcsban Nagyfalu helység $\frac{1}{20}$ -ad része. Ezekhez járulnak a saját maga szerzette földek u. m. Tullus pusztán 10 vékás szántó, 10 ember kaszáló rét, a csabai hegyen két dëzsmás szőlő, Belezsér pusztá (Gömör várm.) $\frac{3}{12}$ része, melyet Ludányi Bay Ferencztől váltott ki. Tokajban új házakat építtetett s az udvar felőli házakat bővítette; ugyanott vett egy szabad fundust s két szőlőt. Továbbá megvette Tomkának felső szalontai (Borsod várm.) és Szemeréné miskolci birtokát, Thuránszky Fáni visnyói részét és Ácséktól visszaperelte a sajónémeti porciót. Megvette még Földváry Lázár részét a pestmegyei Szentkirály és Borbásszállása pusztákban. Ide számítja az atyjáról rámaradt nagyfalusi roskatag gazdasági épületek kijavítását, ujjaépítését.

Az anyjáról és nagyapjáról rászállott Maklári Nagy és Cékus-féle szalontai és kuntapolczai, kulai, kurittyáni birtokok annyira meg voltak terhelve, hogy mire azokat kiváltotta, akár örök áron megszerezhetette volna.

Első feleségével a pestmegyei Csobánka helység és Kis Bócsa pusztá $\frac{1}{6}$ -od részét, Pomázon és Kis Kőrösön porciókat kapott. Nógrádban Kis Haláp $\frac{3}{8}$ részét, Endrefalván,

Ecsegen és Bátka pusztán szintén porciókat; de ezek egy részéért, míg tisztába hozhatta, annyit kellett fizetnie, hogy szinte saját szerzeményének tekinthette. Második feleségének Berentén, Miskolczon, Vattán és a tornavármegyei Jósuvafőn jutottak osztályrészek.

Mindezen birtokokat elosztja szép sorrenddel gyermekei közt. Csak Erzsébet leányát tagadja ki, amiért egyelőre szenvedhetetlen emberhez ment, akarata ellenére feleségül.

III. János 15 gyermeke közül csak kettő származtatta tovább a családfát: **IV. János**, kinek neje **Szandai Sréter Róza** (esküvő Surányban 1827 júl. 17.) és **Benedek**, kinek neje **csemiczki Csemiczky Francziska** volt **IV. János** Kis Halápon lakott, a szabadságharcban tevékeny részt vett, előbb mint nemzetőr parancsnok, majd Görgey által kinevezett kormánybiztos és a haditörvényszék elnöke. A szabadságharc leveretése után a Neugebäude foglya lett, halálra ítélték, de a siralomházban kegyelmet kapott. A szabadságharc után vagyoni állapota mindinkább hanyatlásnak indult, különösen nejének 1861 szept. 22-én bekövetkezett halála után. Élete utolsó éveit teljes visszavonultságban töltötte Szanda Váralján, hol 1891 június 17-én meghalt. Öt gyermeke született, mind Kis Halápon: **Mária** született 1830 február 28-án, nejévé lett fajkürthi Kürthy Jánosnak (esküvő Atkárón 1854 szept. 30); **Sándor** született 1831 november 16-án, meghalt 1832 december 28-án; **Gyula** született 1833 november 10-én, meghalt 1841 június 21-én; **Béla** született 1837 márczius 10-én, meghalt 1838 augusztus 13-án és **Éva** született 1840 január 11-én, meghalt 1849 július 19-én.

Benedek Nagyfaluban az apjától örökölt birtokán gazdálkodott; rendkívüli szorgalmas és takarékos ember volt, vagyonát megkétszerezte. Nagyfaluban halt meg 1875 szept. 28-án. Neje **csemiczki Csemiczky Francziska** ugyanott halt meg 1882 évi április 9-én. Négy gyermekük született: **Eduárd, Péter, Francziska és Ilona.**

Eduárd Nagy Sztraczinon született 1828-ban és másfél éves korában meghalt.

Ilona 1830 június 29-én született ugyanott, 1854 évben férjhez ment **Führer Sándorhoz**, mely házasságból tíz gyermek született.

Francziska szintén Nagy Sztraczinon született 1832 évben, neje lett **vibornai Mudrány Jánosnak**.

Péter született Nagy Faluban 1836. május 17-én; Tisza Büdön, 1872 november 19-én nőül vette **nánási Oláh Ilonát**, nánási Oláh Károly és büdi Dogály Anna leányát. Négy gyermekük van: **Anna**, született Tisza Büdön 1873 augusztus 21-én, férje 1892 évi május hó 15. óta **Reinle János** cs. és kir. huszárcapitány. **Gyula** született ugyanott 1875 márczius 6-án, Bereg vármegye aljegyzője, nemességét és a „**mikófalvi**“ előnév viselésének jogát a m. kir. belügyministerium az 1899 évi 133.336 számú rendeletével elismerte. **Ilona** született Nagy Faluban 1876 február 6-án, 1894 november 19. óta dr. **Csánk Béla** beregszászi orvos neje és **Juliska** született Tisza Büdön 1878 február 16-án, 1898 évi május 31-én egybekelt **Hosszufalusi Hosszufalussy Lajossal**.

*

Bekény III. János fent ismertetett végrendeletéből láthatjuk, hogy a jelen században az ősi Béli vagyonból már alig volt valami a Bekény család kezén. A családfa mindinkább terebélyesebb lesz s a vagyon mindjobban elaprózódik. Az apró-cseprő ingatlan pedig igen könnyen cseréli gazdáját. A család legvagyonosabb tagja a század elején éppen János ur, de birtokain sok gyermeke osztozkodott. Ez osztozkodás mellett is az ő ága ma is a legvagyonosabb, míg az I. György ivadékaik kezén az elődök vagyonából ma már semmi sincs. Ennek nem csupán ők maguk az okai, hanem a nagy idők okozta messze kiható átalakulások, melyek Magyarországnak régi mivoltját teljesen kiforgatták s arculatukat minden téren, sokszor a fölismerhetetlenségig elváltoztatták. Sok-sok derék, régi, érdemes család esett ennek az átalakulásnak áldozatul. Ne csodálkozzunk rajta, hogy ezek közt találjuk a **Mikófalvi Bekény** családot is.

I. Ferdinánd király újított czimeres nemeslevele Alaghi Beken János és általa mostohatestvérei Alaghy György és Menyhért s atyafia Mikófalvi Beken Farkas, a Ferencz fia, részére. Bécs 1553. dec. 12.

Ferdinandus divina favente clementia Romanorum, Hungariae, Boemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Ramae, Serviae, Gallitiae, Lodomeriae, Comaniae, Bulgariaeque etc. rex, semper augustus, infans Hispaniarum, archidux Austriae, dux Burgundiae, Brabantiae, Stiriae, Carinthiae, Carniolae, marchio Moraviae, dux Lucenburgae, ac Superioris et Inferioris Slesiae, Wirttembergae et Tekae etc. princeps Sueviae, comes Habsburgi Tirolis, Ferretis, Kiburgi et Goritiae, landgravius Alsatiae, marchio sacri romani imperii supra Anasum, Burgoviae ac Superioris et Inferioris Lusatiae, dominus marchiae Sclavonicae, Portus Naonis et Salinarum etc. fideli nostro JOANNI BEKEN de ALAGH salutem et gratiae nostrae regiae incrementum. Magnos profecto et longe honestissimos optimorum studiorum fructus illi ante alios in hac vita cepisse existimantur, qui omnes ingenii facultates in id maxime opus sanctissimo fine proposito contulerunt, quo et prodesse mortalibus ingenio, labore possent et sui memoriam praeclaro litterarum, rerumque gestarum testimonio posteris commendare niterentur, quando in hac vita, quam natura incertis brevis aevi angustiis humano generi praescripsit, nihil beatius esse potest, quam nominis famam immortalibus bene affecti animi monumentis ad non incertam spem sempiternae laudis extendisse. Et quamvis homines honesto loco nati militia atque armis saepenumero gloriam atque immortale nomen quaesivere eaque sola ac vera nobilitas multorum opinione

*habita est, quae militari virtute et fortibus factis constaret; illi-
tamen non minore laude digni merito videntur debere reputari,
quos bonarum artium studia coeteris clariores reddiderunt; et
eo quidem digniores, fortassis praestantioresque, quod haec per-
clariores evasissent, solidam virtutem complectuntur et ad mul-
torum utilitatem late patent, illa cum injuria incommodoque
alieno conjuncta, sanguinem et multorum neces secum plerumque
afferunt, ut quanto praestat animus corpori, tanto haec quam
illa excelsiora, cumulationisque laude digna ab omnibus haberi
et reputari debeant. Enimvero cum summus rerum opifex et parens
omnium deus non solum immortalem nobis animum largitus sit,
quo quidem nihil poterat tribui divinius, verum etiam rationem
modumque praescripserit, quo tantum tamque praeclarum munus
excolentes, veram atque immortalem gloriam consequi, ipsique
adeo largitori quam simillimi evadere possemus, graviter etiam
illi puniendi merito videntur, quos in tenebris et sordibus vitam
agentes indignos sese tanto munere praestare non pudeat; hinc
tot tamque praeclara ingenia, tanta doctrina, sapientia, multa-
rumque et optimarum artium altissima cognitione praediti viri
omni aetate ex omnibus terrae partibus extitere, a quibus quae
natura abdita ac prope in visceribus terrae recondita habentur,
ingenii acumine, singularique studio in lucem prolata adeoque
ad humanae vitae utilitatem sensim redacta, litteris etiam moni-
mentisque prodita, ut posteritati usui esse et tanquam e fonte
uberrimo hauriri possent, perpetuam et nunquam intermorituram
authoribus earum rerum laudem et gloriam pepererunt. Ea
quippe vera laus jure haberi et praedicari solet, quae pulcherri-
marum rerum optimarumque artium non contemplatione solum,
verum etiam actione comparatur, in qua qui praeter coeteros
aliquid efficere potuerunt, hi et nobiliores praestantioresque
coeteris hominibus et plane beati appellari merito consueverunt.*

*Hoc nos igitur saepenumero nobiscum animo recolentes exper-
tisque iam plurimis argumentis, amplis proemiis propositis, tor-
pentia etiam ingenia ad virtutem plerumque excitari, nullo non
liberalitatis genere et studiosis prodesse et coeteros ad meliores
artes invitare contendimus, hoc nimirum vere regium munus
esse censentes, longe lateque patere quidem regiam munificentiam
sed eos vel maxime illius uberiores capere fructus, quibus vir-
tutis et sapientiae studio e mediis vulgi sordibus emergere
licuisset. Cum te igitur ineunte aetate ingenii tui foelicitatem,
quam a natura accepisses, humaniorum etiam literarum et
bonarum disciplinarum studiis conjunxisse intelligamus, usque
adeo, ut et rebus gerendis multos aetatis tuae homines industria,
singularique prudentia superaris et scribendis tum carminibus
tum etiam soluta oratione inter eruditos et sapientes tuae tem-
pestatis viros in Hungaria non vulgare nomen tibi comparasses,
pulcherrimeque nobilitatis illius, quam a majoribus accepisses
imaginem in te expresseris, inter coetera liberalitatis nostrae
argumenta, quae in te exercere pro rerum et temporum occa-
sionibus, accedentibus subinde meritis tuis, minime praeter-
mittere propositum habemus, vetera illa non obscura familiae
tuae insignia, quae quidem majoribus tuis a divis Hungariae
regibus, antecessoribus nostris, in remunerationem virtutis eorum,
rerumque in bello atque militia fortiter gestarum data et con-
cessa accepimus, sed quorum sufficiens litterale testimonium tem-
porum iniquitate, capta proximis annis Buda, periisse accepimus,
renovanda ac per te TUIS ETIAM FRATRIBUS UTERINIS
GEORGIO ET MELCHIORI ALAGHY, ITEM CONSAN-
GUINEO TUO WOLFFGANGO BEKEN, FILIO FRANCISCI
BEKEN DE MIKOFFALVA vestrisque heredibus ac posteris
utriusque sexus universis ex certa animi nostri scientia, deque
regiae nostrae potestatis plenitudine, velut meritorum tuorum*

clarum indicium concedenda duximus, ut quociens in ipsa insignia intueri vos contigerit, toties vobis in mentem veniat, haec et his ampliora proemia virtuti tribui solere, neque ullis terminis contineri divitias atque opes, quas ex optimarum artium studiis quovis loco nati homines labore atque industria consequuntur. Extant autem haec arma seu nobilitatis insignia in principio harum litterarum nostrarum pictoris manu apposite depicta, videlicet SCUTUM militare, cujus superior pars ultra dimidium scutum rubro, inferior vero coeruleo est colore descripta, in superiore erectus est lupus ad umbilicum usque, auribus erectis et lingua exerta, anterioribus pedibus jaculantis in morem sustinens. Quibus armis instrumentisque convenienter demonstratum est, majores tuos pro viribus et facultate eorum rempublicam et reipublicae caput principem defendisse, nec dubitasse eos pro patria ac rege suo per conferta hostium agmina ire, validorum luporum instar. Quid enim lupo audatius aut violentius? Unde Cyrum, illum primum Persarum monarcham dicere solitum legimus, amicis se esse amicum, hostibus lupum. Haec igitur decora atque virtutis insignia libenter agnovimus ac tibi quoque confirmavimus, additis in ima ora scuti duobus liliis in coeruleo campo, quae sunt symbola candoris et fidei, quas proprie virtutes in te esse cognovimus, quae te eo reddunt tum nobis commendatiorem, tum aliis hominibus amabiliorem, quo sunt rariores. Nam bellica fortitudo in multis conspicitur, hae in paucissimis apparent, sunt itaque characteres animi ingenui et naturae moderatae. Scuto galea imposita est militaris, et supra galeam corona, ex qua lupus iterum superioris in modum depictus exurgit et ab eadem corona laciniae, hinc coerulei albique, illinc rubri albique item coloris defluentes galeam et medium fere scutum pulchre exornant. Decernentes, ut JOANNES ALAGHY, fratresque tui praefati et consanguineus tuus memoratus, heredesque et posterī

vestri utriusque sexus universi hisce armis seu nobilitatis insignibus sub merae nobilitatis titulo uti, frui, gaudere more aliorum nobilium regni nostri Hungariae armis utentium a modo impostetum ubique in omnibus actionibus, expeditionibus, seriisque et ludicris certaminibus, in proeliis, monomachiis et quibusvis pugnis, in vexillis, tentoriis, cortinis, scutis, sigillis, annulis, vasis, instrumentis, monumentis, statujs, tabulis, picturis, aedificiis et quibusvis militaribus exercitiis ac alijs rebus possitis et valeatis. In quorum omnium fidem et testimonium praesentes litteras nostras, duplici et authentico sigillo nostro pendenti communitas tibi JOANNI BEKEN DE ALAGH et per te GEORGIO et MELCHIORI ALAGHY fratribus tuis uterinis ac WOLFFGANGO BEKEN, FILIO FRANCISCI BEKEN DE MIKOFFALVA consanguineo tuo, vestrisque heredibus et posteris universis duximus dandas et concedendas. Datum per manus reverendissimi in Christo patris Nicolai Olahi archiepiscopi Strigoniensis, eiusdem loci comitis perpetui, primatis Hungariae, sanctae apostolicae sedis legati nati, summi et secretarii cancellarii ac com-patris et consiliarii nostri fidelis nobis sincere dilecti, in civitate nostra Vienna Austriae, duodecima die mensis decembris, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, regnorum nostrorum romani vigesimo tertio, aliorum vero vigesimo septimo.

Ferdinandus, m. p.

Nicolaus Olahus

archiepiscopus Strigoniensis m. p.

(Börre irt eredeti, lila, vörös és sárga selyem zsinórsodratról lecsüngő, keret nélküli nagy, sárga viasz pecséttel, a m. kir. Orsz. Levéltárban, Neo reg. act. fasc. 408 No 38).

